

VLADIMIR KONSTANTINVIČ NEVJAROVIČ
TERAPIJA DUŠE
Svetootačka psihoterapija

Isceljenje besomučnog

* * * * *

[Nekoliko reči o knjizi](#)
[Od autora](#)
[Misli o svetootačkom nasleđu](#)

PRVI DEO - PRAVO NA POSTOJANJE

[Pravo na postojanje](#)
[Kratko o osobinama svetootačke psihoterapije](#)

LJUDSKA DUŠA

[Ljudska duša](#)
[Morfologija ljudske duše \(po sv. Teofanu Zatvorniku\)](#)
[Misli o duši](#)
[Duša, energija i čovekovo kvantno telo](#)
[Značenje srca u čovekovom duševnom telu](#)
[Čovekove sposobnosti](#)
[Mašta i uobrazilja](#)

NEVIDLJIVA BORBA

[Nevidljiva borba](#)
[Neprijateljski napadi](#)
[Načini borbe](#)
[Kako se pripremati pre izlaska iz kuće](#)
[Iznenadni napad "nevidljive borbe"](#)
[Ocena uzroka padova i poraza](#)
[Suočavanje s teškoćama](#)
[Tematske misli o nevidljivoj borbi](#)

SAMOPOZNANJE

[Samopoznanje](#)
[Kratki svetootački izvodi o samopoznanju](#)
[Svetootačko učenje o borbi protiv strasti](#)
[Prva strast. Črevougodije \(stomakougađanje, prejedanje\)](#)
[Druga strast. Blud.](#)

[Treća strast. Srebróljublje.](#)
[Četvrta strast. Gnev.](#)
[Peta strast. Tuga](#)
[Šesta strast. Uninije](#)
[Sedma strast. Taština](#)
[Osma strast. Gordost \(oholost\)](#)
[Opšti načini borbe protiv strasti](#)
[Kratki izvod učenja o strastima po sv. Jovanu Kasijanu](#)

GREH

[Greh](#)
[Stadiji razvoja greha](#)
[Skica ispovesti po sv. Ignatiju Brjančaninovu](#)
[Osam glavnih strasti](#)

MOLITVA, ASKETIKA, UČENJE SVETIH OTACA O PRELESTI, O SAVESTI

[Molitva i njena uloga u savremenom životu](#)
[Vrline. Asketika.](#)
[Svetootačko učenje o duhovnoj prelasti](#)
[O savesti](#)
[Samoispitivanje savesti](#)

SVETOOTAČKO UČENJE O ZDRAVLJU I ZDRAVOM NAČINU ŽIVOTA

[Svetootačko učenje o zdravlju i zdravom načinu života](#)
[Bolesti prema shvatanju svetootačkog učenja](#)
[Svetootačko učenje o lečenju rečju, psihoterapiji i duhovnom lečenju](#)
[Deset idealnih nikada, nikome i nikoga](#)
[Autogeni trening - za i protiv](#)
[Hipnotizam i svetootačka psihoterapija](#)
[Ekstrasenzorika](#)

SVETOOTAČKE IZREKE

[Svetootačke izreke](#)
[Stotina Sv. Jovana Zlatoustog](#)
[Stotina sv. Ignatija Brjančaninova](#)
[Stotina Sv. Jovana Kronštatskog](#)
[Stotina raznih Svetih Otaca i podvižnika svetosti](#)

DEO DRUGI - O NARAVSTVENOSTI (MORALU)

[Duhovnost](#)
[Sujeta](#)

[Praznoslovlje](#)
[Egoizam](#)
[Drskost](#)
[Lukavstvo](#)
[Zavist](#)
[Siromaštvo i bogatstvo](#)
[Podmitljivost](#)
[O našoj netačnosti](#)
[Ružne reči \(skvrnoslovlje\)](#)
[Kritika i kritizerstvo](#)
[O negativnim navikama](#)
[Pozorište i svetootačko učenje](#)
[Uticaj televizije na dušu i fizičko zdravlje](#)
[O religioznoj modi](#)
[Mutacija duše](#)
[Zaključak](#)

DODATAK

[Ne uzdajte se u sebe](#)
[O međusobnom uticaju duša](#)
[Glasovi mrtvih](#)
[Duh i oblik](#)
[Energija spokoja](#)

[Samoispitivanje savesti](#)

VLADIMIR KONSTANTINVIČ NEVJAROVIČ

TERAPIJA DUŠE

Svetootačka psihoterapija

Nekoliko reči o knjizi

[sadržaj](#)

Rusija je u 20. veku izgubila sopstvene orijentire i pokušava da se odene čas u teško ruho istočnjačkog despotizma, čas u laku odeću zapadne demokratije. I eto. vek je već na izmaku, a put se ne vidi. Međutim, put postoji. NJega su davno obeležili veliki podvižnici - oci ruske pravoslavne Crkve. Upravo su ovi sveti svojim stradanjima i svojom mudrošću gonili mrak užasa i grehova koji su pritisli ruski narod, i pokazivali mu jedini put k spasenju - put duhovnog usavršavanja.

Knjiga V. K. Nevjaroviča upravo upoznaje savremenog čitaoca sa osnovnim pravilima. idejama i razmišljanja otaca Crkve o onom životu koji se može nazvati normalnim i pravim, za razliku od

nenormalnog i grehovnog. U poslednje vreme pojavilo se mnogo religiozne literature, u koju spada i svetootačka. Ali ona predstavlja ili složene i obimne tekstove, ili se, naprotiv, svodi na navođenje kratkih pouka. Autoru je pošlo za rukom da poveže objašnjenja složenih tekstova sa upečatljivim aforizmima.

U isto vreme knjiga se može posmatrati kao tematski izvor tekstova i misli. Na svakoj stranici se očeća prisustvo autora prožetost idejama podvižnika, sopstveni odnos prema savremenim događajima, pokušaj da izdvoji najvažnija pitanja, težnja da obogati zvaničnu psihijatriju i tako dalje. Naročito su zanimljiva poglavlja o kroćenju strasti, o značaju molitve, kao i razmatranja o duhovnosti, sujeti i skvrnoslovlju koji se navode u drugom delu.

Među sporne probleme može se ubrojati misao autora o "preporodu" Rusije s njenom duševnom lepotom. Najverovatnije da je i u prošlosti kao i sada ona bila iskvorena i uprljana i da se može govoriti ne o preporodu, već o usavršavanju n uzdizanju.

Sama činjenica pojave Nevjarovičeve knjige u ovom trenutku znači značajan događaj koji doprinosi duševnom ozdravljenju našeg naroda i uključivanju u iskustvo najmudrijih.

V. P. Fetisov,

šef katedre, doktor filozofskih nauka, profesor

2.

Savremena psihoterapija se odlikuje velikom raznolikošću, kako po svojim konceptualnim osnovama, tako i po realizaciji. Naša domaća psihoterapija se obično naziva kliničkom (ona je uvek bila takva) ličnosno orijentisanom.

NJu odlikuju sledeće principijalne postavke:

- proučavanje istorije formiranja i razvoja ličnosti pacijenta;

proučavanje problemskih situacija pacijenta (psihičkih trauma, psiholoških stresova i sl.) i osobenosti kliničkih reakcija ponašanja na ove situacije;

- nastojanje da bolesnik postane svestan veze između problema i bolesnih doživljaja ili psihičke nelagodnosti - ublažavanje ili olakšavanje stanja obolelog, koristeći različite metode (objašnjavajuća psihoterapija, sugestija, autosugestija i sl.);

- rad s ličnošću bolesnika (obično se govori o rekonstrukciji ličnosti i o njenom sistemu odnosa. Ali s ovim se ne možemo složiti. Ovde se radi o tome da pacijent može da shvati sebe, svoje težnje u realnom životu i svoje mesto u njemu, odnos prema sebi, ljudima i bolesti...).

Strana psihoterapija je uglavnom psihološka. Često se kaže da je njena konceptualna osnova humanitarna psihologija, ali u suštini ona je povezana sa psihoanalitičkim koncepcijama (frojdizam, neofrojdizam). Ova psihoterapija je nezavisna u odnosu na ličnost i bolest pacijenta,

na njegovo nesvesno, na njegove probleme potisnute u nesvesno. Radi toga koriste se raznovrsni specijalni metodi i postupci.

Najzad, u poslednje vreme veoma je postala rasprostranjena nadržilekarska psihoterapija. I premda se tu često koriste ikone, krstovi i poziva na Boga, sve se to ostvaruje bez odgovarajućih saznanja kako u oblasti medicine, tako i religije. Odsustvuju i iskrena i istinska ubeđenja. Pomisli "iscelitelja" su tu čisto koristoljubiva.

U Rusiji se odvajkada pridavao veliki značaj duhovnoj kulturi, čiji je nosilac bila Ruska Pravoslavna Crkva koja je bila i najvažnije jemstvo duševnog i duhovnog zdravlja čoveka (a, ukoliko bi oboleo, ona se pojavljivala u svojstvu iscelitelja).

"Svetootačka terapija", kojoj je posvećena ova knjiga, odnosi se na psihoterapiju duhovne kulture. Interesovanje za lečenje ovakve vrste poraslo je u poslednje vreme u čitavom svetu. Psihoterapija duhovnom kulturom je raznovrsna. Postoje razni aspekti u njenom izražavanju. "Svetootačka psihoterapija" je naš ponos, to je još nedovoljno proučeno bogato nasleđe duhovne kulture i neprocenjivih znanja, nasleđe u kojem ogromnu ulogu imaju naši podvižnici svetosti i blagočašća (pobožnosti). U tom značenju vrednost ove knjige je velika.

U realnost našeg života treba ubrojati ne samo gubitak kulture religiozne vere, nego i naravstvenog (moralnog) vaspitanja naših ljudi. Nažalost, ova knjiga ne sadrži jasna razgraničenja: kome je konkretno namenjena ovakva vrsta duhovne psihoterapije, i u kakvim stanjima zdravlja. Hteli bismo da se upoznamo i sa konkretnijim praktičnim preporukama o radu u tom pravcu.

U celini pak treba visoko oceniti ovaj rad koji odgovara dubokoj potrebi našeg vremena i u suštini predstavlja popularnu sistematizaciju velikog duhovnog svetootačkog nasleđa koje se tako malo koristi u savremenoj psihoterapiji.

L. A. Stukalova

doktor medicinskih nauka, profesor

Od autora

[sadržaj](#)

Latite se velikog posla samoočišćenja i samousavršavanja,

zavolite progres vere i vrline, a ne progres ovoga veka.

(Sv. Jovan Kronštatski)

"Svetootačka psihoterapija" nije samo prerađeno naravstveno (moralno) bogoslovlje ili skup aforizama i pouka na etičke teme. Ona predstavlja naravstveno-religiozni pravac psihoterapije - nauke o terapiji duše (što se vidi i iz samog njenog naziva grč. psihe - duša, therapia - lečenje) i bazira se na hrišćanskim neprolaznim duhovnim vrednostima koje su vekovima cementirale temelj države s njenom samobitnom kulturom, naukama, zanatima, određujući i celokupan društveni život.

Dela velikih starih i novih Svetih Otaca Crkve, domaćih mislilaca i lučonoša književne reči koji su ispovedali pre svega rusku pravoslavnu ideju (ideju Svete Rusije), postali su predmet pažljivog i brižljivog istraživanja. Poređenje proučavanog materijala s današnjom stvarnošću u potpunosti je potvrdilo istinitost i ispravnost učenja podvižnika svetosti i blagočašća, kao što je, uostalom, i zapanjilo svojom proročkom dalekovidošću.

Svetootačka psihoterapija nije pokušaj modernizma ili zamene pojmova. NJena pojava nije veštačka, već odražava nasušnu potrebu našeg bolesnog i duboko tragičnog vremena koje je do neprepoznatljivosti iskrivilo ne samo duhovni lik Rusije, nego je unelo i veliki kaos i pometnju u umove celog čovečanstva. Strašni, doista strašni, ako ne i apokaliptični period dolazi i "blizu je, na vratima" (Mt. 24:33). Ruše se oltari savesti, svetosti i ljubavi, komešaju se narodi, propada priroda, ljuljaju se svi ljudski temelji i državni porecti, a svim tim ne diriguje duh krotkosti i ljubavi, već drugačiji duh, tuđ duši: bezočni, lažljivi i bestidni. I ponovo su nam danas bliske ove reči drevnog proroka: "Ovako govori Gospod: Stanite na putevima vašim i pogledajte i pitajte za stare puteve koji je dobar, pa idite po njemu i naći ćete mir duši svojoj" (Jer. 6:16).

Ne treba, a i nema nikakve potrebe ići u prošlost, ali se može i celishodno je razumeti i polaziti od onoga čistog i blagodatnog od čega su živeli i čime su disali naši preci, da bismo preporodili Svetu Rusiju s njenom neponovljivom duševnom lepotom, s dobrim srcem i rečju neuprljanom brbljanjem i lažju. Razumeti i preporoditi ne po spoljašnjem obliku, već po Duhu!

Bez napora se ništa ne može postići, i, kako se izrazio duboki ruski mislilac, profesor Duhovne akademije sv. Sergija u Parizu, A. V. Kartašov: "Niko neće napraviti Svetu Rusiju umesto nas, ako je mi sami ne napravimo". I još jedan biblijski stih koji je voleo da navodi jedan od poslednjih predstavnika ruske klasične književnosti Ivan Bunjin: "Čast će se poniziti, a niskost uzdignuti... U dom razvratu će se pretvoriti ljudski skupovi... I lice pokolenja biće pseće..."

Već nekoliko pokolenja u Rusiji vaspitano je na izopačenoj istoriji, filosofiji natopljenoj lažju, iskvarenoj književnosti, nereligioznoj pseudokulturi. Vraćanje pravoslavnoj veri koje se zapaža u poslednje vreme (jedinoj vrednosti koja nam je još uvek preostala) odvija se upadljivo nespretno, bez odgovarajućeg pokajanja i iskrenosti osećanja, da i ne govorimo o strahopoštovanju; uzrok tome je mnoštvo okolnosti. Laž i dalje nastavlja da vlada umovima. Idol trgovine i nečasnih načina bogaćenja stekao je karakter masovnog obožavanja i ropstva, na štetu onome što je mnogo značajnije, uključujući i duhovno bogatstvo. Svetost se zajedno s blagočašćem i poštenjem sve više uklanja iz svesti ljudi, kao staromodni pojmovi koji su preživeli svoje vreme. I rađa se pokolenje sa psećim licem. "Tela je mnogo, a ljudi je malo" - pisao je sv. Jovan Zlatoust. Sada se već mora govoriti o istinskoj opasnosti izrođavanja čoveka koji dobrovoljno prodaje svoj božanski lik za robnu etiketu (a uskoro možda i za pečat na desnoj ruci i čelu).

Sve ove tužne reči nemaju za svrhu ocrnjivanje, niti su posledica pesimizma, već su posledica realnosti današnjice. Ne videti i ne biti svestan ozbiljnosti svega što se događa odraslom čoveku je neoprostivo.

Govoreći o medicinskom aspektu problema treba istaći da je svetootačka psihoterapija antipod bilo kakve vrste nasilja nad ličnošću, banalnosti, laži, mistike, čudomanije, psihičkih i psiholoških trikova, mehaničkih pristupa u lečenju duševnih i telesnih oboljenja van veze sa savešću i moralom.

Mogući neuspeh u izlaganju ne može omalovažiti i umanjiti ispravnost same ideje i pravednost cilja radi kojeg je i bio napisan ovaj rad, već će samo svedočiti o nedovoljnoj autorovoj veštini, što je potpuno objašnjivo skromnim ljudskim mogućnostima unutrašnje prirode. kao i okolnostima koje su malo doprinele nastanku odgovarajućeg rada na ovoj temi.

Ujedno, pravog autorskog teksta je veoma malo. Obično su to smisaone spone, prepričavanje već poznatih komentara i neka pojednostavljivanja radi olakšanja izlaganja starih tekstova, čiji je jezik složen za savremenog čoveka. Zato bi se moglo, poput Mišela Montenja, reći sledeće: "U ovom buketu cveća moja je samo traka".

Misli o svetootačkom nasleđu:

[sadržaj](#)

1. Čitanje otačkih spisa je roditelj i car svih vrlina *(sv. Ignatije Brjančaninov)*.
2. Ove knjige su poput bogate zbirke lekova: u njemu duša može da pronade za svaku svoju bolest spasonosni lek *(sv. Ignatije Brjančaninov)*.
3. Svi spisi grčkih otaca dostojni su dubokog poštovanja zbog obilja blagodati i duhovnog razuma koji živi u njima i diše iz njih; ali dela ruskih otaca, zbog osobite jasnoće i jednostavnosti izlaganja, zbog veće vremenske bliskosti, dostupnije su nam, negoli spisi grčkih svetilnika *(sv. Ignatije Brjančaninov)*.
4. Treba se svim silama boriti, treba proučavati načine borbe kod Svetih Otaca, treba predviđati okolnosti koje doprinose pobedi ili porazu, izbegavati ove druge, a tražiti prve *(iguman Nikon Vorobjov)*.
5. Što sam više čitao Svete Oce, tim mi je postajalo jasnije da se krećem u potpuno osobitom svetu, u krugu pojmova koji su sasvim drugačiji u odnosu na naše *(Sergije Stragorodski, patrijarh Moskovski i cele Rusije)*.
6. Šta su sujetna umovanja i bajkolike izmišljotine pred visokim istinama koje poput dragog kamenja sijaju u ovim svetim spisima *(Antonije, arhiepiskop Voronješki i Zadonski)*.

7. Svaku našu misao ćemo porediti s blagodatnim svetootačkim učenjem i sve ono što je s njima u skladu prihvatati, a ono što nije, odbacivati u svojoj veri i životu (*arhiepiskop Serafim Soboljev*).

Pravo na postojanje

Počeci psihoterapije gube se u prastaro doba. Sam termin "psihoterapija" (tj. terapija duše) nosi u sebi ideju nekog dubinskog unutarnjeg lečenja, i to skrivenog, prefinjenog lečenja koje nije fizičkog plana. Najpravičnije je shvatiti psihoterapiju kao nauku o čovekovom duševnom zdravlju. Nastanak psihoterapije i njeno zvanično priznanje obično se smeštaju u sredinu 19. veka, u periodu započetog procvata praktičnih nauka i naglo ojačalog uticaja materijalističkih i ateističkih ideja u razvijenim evropskim zemljama. Dugo vremena su psihoterapeutsku misiju s pravom vršili sveštenici. Pouzdano se može potvrditi da je psihoterapija upila u sebe i mnogo pozajmila od pastirstva i duhovnog lečenja (naravstveni/moralni/ uticaj rečju, skrivenost susreta, iskrenost i uživljavanje u probleme bolesnika, neophodni saveti, moralna podrška i drugi oblici; u početku je rad psihoterapeuta umnogome podsećao na sveštenikov rad, izuzev bogoslužjenja i Svetih Tajni), samo u svetu. Međutim, u poslednje vreme mnogi psihoterapeuti se sve više izjednačavaju sa srednjovekovnim čarobnjacima ili paganskim sveštenicima; preterano se uzdaju u čisto tehničke postupke lečenja, gubeći na taj način samu suštinu i osnovu nauke kojoj služe. Mešanje i neodređenost granica pretvorili su psihoterapiju u nekakvu amorfnu masu svakojakih surogata, počev od ukorenjenih hipnotičkih tehnika, do metoda šamanizma, plesova, seksualno obojenih transova i jalovog mudrovanja u apstraktnim sferama. U preporučivanim postupcima i metodikama lečenja mnogo je očigledno lažnog, izveštačenog, čak n prilično opasnog po duševno zdravlje pacijenata. Obiluju metodi za razvoj ionako hipertrofirane uobrazilje kod pacijenta (što je sa svetootačkog gledišta potpuno nedopustivo), "terapija primalnim krikom", "beskontaktni seks", "seoba u prethodne živote", "infantilne igre", "kodiranja" - ali kakva je tu terapija duše? Čak i spoljašnje opuštanje mišića koje je prilično preporučljivo, jeste. u najboljem slučaju, samo telesna terapija, jer se ne tiče suštinskih problema ličnosti. Ni domaća patogenetska psihoterapija ne obuhvata mnoge dubinske aspekte zbog svog izrazitog materijalističkog karaktera, što je nespojivo sa duhovnim lečenjem. Ujedno, u svetootačkom učenju sadrže se toliko duboko i ubedljivo razotkriveni aspekti koji se tiču terapije duše, da ne obratiti se njima i ne koristiti ih umesto sumnjivih, pomodnih psihotehnika, gde je uporedo sa kapi istine more laži, bilo bi ne samo nerazumno, nego i prestupno, jer je u svetu toliko obolelih kojima može pomoći samo istinska terapija duše, zasnovana na svetosti, duhovnosti, terapija koja potiče od Samog Isusa Hrista - jedinog Lekara duša naših.

Fizičke mogućnosti pravoslavnih sveštenika u Rusiji za odgovarajući individualni rad s parohijanima krajnje su ograničene, što se objašnjava ogromnim radovima na obnovi hramova, što je posledica bezbožničkog pirovanja koje je trajalo preko 70 godina. Obavljaju se i drugi poslovi od prvorazredne važnosti, naročito katehizacija. Najviše vremena se takođe tradicionalno troši na pripreme i vršenje bogoslužjenja, trebe i druge svakodnevne prilično naporene delatnosti, koje, čini se, ponekad zahtevaju nadljudske napore. Osim toga, razaranje religioznih tradicija dovelo je do porasta broja ljudi bez vere (tačnije, sa izopačenom verom, na primer, u kult bogatstva, politiku, mistiku, itd). A i uslovi sadašnjeg života sa njegovom užasnom surovošću,

ogromnom užurbanošću, emocionalno-stresnim opterećenjima i drugim nepovoljnim činiocima izazvanim progresom tehnološke civilizacije, izazvali su nasušnu potrebu za stručnjacima za lečenje duševnih teškoća i poremećaja, koji svoju delatnost zasnivaju na nekim višim idealima, ali idealima dostupnim i u svetu onima koji još nisu došli do prave vere. Neuporedivo više dodirnih tačaka naći će pravoslavni sveštenik koji koristi svetootačku terapiju i stručna medicinska znanja, i pravoslavni pacijent. Lična lekarska praksa je pokazala da u duhu Hrista i učenja Svetih Otaca i lečenje zadobija potpuno drugačiji karakter i značenje, nimalo ne narušavajući individualni religiozni život, već naprotiv, potvrđujući ga. Malo ko će osporavati da istinski uzroci psihičkih i somatskih (telesnih) poremećaja u naše vreme postaju pre svega, moralno-degradacioni procesi u društvu, ozbiljni defekti u porodičnom vaspitanju, gubitak ideala. Zato nije slučajno interesovanje onih stručnjaka, čija im profesija nalaže da formiraju zdravu ljudsku ličnost (pre svega pedagozi, psiholozi, sociolozi i psihoterapeuti) za izvore koji daju dubinsku predstavu o čoveku, njegovom prednaznačenju u životu, istoriji i perspektivi njegove evolucije. U najvećoj meri tim zahtevima odgovaraju hrišćanski izvori i pre svega svetootačka literatura. Međutim, veliki drevni Sveti Oci, budući da su pripadali određenom periodu vremena, nisu istraživali niz problema s kojima se danas suočava savremeni čovek (uzmimo npr. ekstrasenzoriku, NLO, ekološke probleme i dr). Međutim, njih dopunjuju novi podvižnici svetosti i ozbiljni radovi domaćih pravoslavnih mislilaca od kojih je veliki broj bio prinuđen da emigrira nakon 1917. godine iz Rusije. Zahvaljujući vernosti Otadžbini, njihova izuzetno ozbiljna proučavanja omogućuju, kako nam se čini, da popune vakuum koji se obrazovao u domaćoj naravstveno-religioznoj i filozofskoj misli u periodu koji je trajao preko 70 godina. Sada se Rusiji vraćaju i ponovo joj se otkrivaju imena Ivana Iljina, Semjona Franka, Nikolaja Loskog, episkopa Jovana Šahovskoja, Aleksandra Semjonova Tjan-Šanskog, mitropolita Antonija Suroškog, arhiepiskopa Serafima Soboljeva i mnogih drugih koji su bili prinudni izgnanici iz svoje otadžbine.

Takođe se mora istaći i sličnost zadataka i u hrišćanskoj religiji ("spasenje duše") i u psihoterapiji ("terapija duše"). Bez terapije duše verovatno ne može biti ni njenog spasenja.

Dakle, prilično je očigledno da psihoterapija, ispunjena duhovnim smislom, krštena svetootačkim i patriotskim visoko-naravstvenim idealima, ne samo da ima pravo na postojanje, nego, van svake sumnje, pre ili kasnije treba da zauzme odlučujuće mesto u lečenju ljudske duše, doprinoseći njenom spasenju kroz istinitu pravoslavnu veru u okrilju Hristove svete apostolske Crkve.

Kratko o osobinama svetootačke psihoterapije:

[sadržaj](#)

1. Služenje interesima najviše vrste lečenja - terapije duše.
2. Isповедanje Pravoslavlja i unošenje njegove duhovne čistote u lečenje.
3. Zasnivanje na religiozno-filozofskom i medicinskom domaćem i svetootačkom nasleđu.
4. Isključivanje iz lekarske prakse metoda povezanih s nasiljem nad ličnošću, lažju i licemerjem.

5. Neprihvatanje okultno-mističkih modifikacija, mehaničkih tehnika (tipa programiranja, kodiranja i sl.), koje srozavaju božansku suštinu čoveka na nivo mašine.
6. Obučavanje stručnim znanjima pacijenata u aspektima samopoznanja, duhovnog usavršavanja i naravstvenog vaspitanja.
7. Ograničena primena farmakoterapije.
8. Kompleksno korišćenje u lečenju: reči, muzike, slikarstva i drugih oblika estetskog i lekovitog dejstva.
9. Služenje nacionalno-patriotskoj ideji preporoda Svete Rusije.

Misli Semjona Franka povodom nastanka nove nauke o čovekovom duševnom zdravlju

"Našem pogledu nevidljivi priliv stvaralačkih religioznih snaga oplođuje ljudsku misao i priprema rast nove nauke koja se slaže sa religioznom svešću i koja je u stanju da na njenoj osnovi učvrsti novo, životvorno i osmišljujuće, celovito shvatanje života".

"U svim oblastima života, živi organsko, duhovno posmatranje i stvaralaštvo pridaje nešto savršeno novo i različito svemu onome sa čime dolaze u dodir nasuprot materijalističkom, mašinskom i mrtvom pristupu. "

"Psihopatologija se iz nauke o poremećaju mehanizma duševnog života pretvara u nauku o poremećaju smisaonih veza, pogleda na svet, oslanjajući se na filozofsko-psihološku, i, može se čak reći, religiozno-filozofsku ili religiozno-psihološku teoriju tipova ljudskog pogleda na postojanje".

"Ono što je još nedavno za "prosvećenog" naučnika bilo izmišljotina, plod lakovernosti, neznanja i šarlatanstva - mogućnost molitvenog iscelenja i uopšte uticaja vere i njome probuđenih duhovnih moći na telesno zdravlje - postaje već naučno čvrsto ustanovljena činjenica. Lekar nove škole već počinje da liči više na iscelitelja iz prošlosti, nego na lekara iz nedavne prošlosti koji je verovao samo u pilule i praškove".

Ljudska duša

"Postoji samo jedan predmet koji je iznad ljudske duše -

to je njen Stvoritelj"

(bl. Avgustin).

Postepena zamena pojmova, u vezi sa vladavinom materijalističkih pojmova u 19. veku, dovela je do faktičke redukcije samog pojma duše na nivo svesti i psihičkog života.

Zato ne čudi to da je umesto terapije duše počeo da se razvija drugačiji pravac, u čijoj osnovi se nalazi iscelenje razuma i mehanički pristup. NJegove plodove već žanje 20. vek, čiji kraj, sa svoje strane, priprema tlo za novi prodor u "svest čoveka". Radi se o istinski đavolskoj ideji, povezanoj sa stvaranjem veštačke inteligencije, kao i radovima i pravcima bio-kompjuterizacije, zombiranja, programiranja i kodiranja ljudske svesti. Ovi zlokobni planovi ne samo da lebde u vazduhu, nego već počinju i realno da se primenjuju ne samo u medicini, počev od prividno neškodljivih i privlačnih metodika lečenja od alkoholizma, skidanja suvišnih kilograma i sl., pomoću kodiranja, nego i u politici, u formiranju javnog mnjenja i u prihvatanjima svakojakih ideja koje poprimaju epidemijski karakter, usled veštog dirigovanja i programiranja.

Međutim, srozavanje ljudske duše na nivo apsurdne kategorije, pa čak i njeno poricanje, uopšte ne menjaju suštinu stvari (isto kao što i ukidanje govora o Bogu ne znači NJegovo odsustvo ili neučestvovanje u životu svakoga od nas). Ono samo doprinosi vaspitanju bezdušnog pokolenja ljudi koji ne shvataju smisao svog istinskog prednaznačenja u životu, ljudi koji idu očigledno lažnim putem razvoja.

Razmotrimo ukratko svetootačku koncepciju morfologije ljudske duše i njen uticaj na ceo naš život.

Mnogi najautoritetniji učitelji pravoslavnog učenja prihvatili su trosložnost čoveka, drugi Sveti Oci su pominjali dva sloja - dušu i telo, pri čemu ova koncepcija principijalno ne protivreči prvoj. Trosložna teorija utvrđuje postojanje u čoveku tela, duše i duha. Otuda je potpuno umesno govoriti o telesnom, duševnom i duhovnom životu. Telesni život zadovoljava samo potrebe tela, u suštini on se malo razlikuje od života životinja: san, hrana, seksualne potrebe; instiktivne težnje i fiziološke potrebe uglavnom iscrpljuju krug telesnih interesovanja.

Duševni život je mnogo istančaniji. Duša uživa u lepoti prirode, emocionalnim doživljajima, uzvišenim osećanjima, izazvanim, na primer, slušanjem muzike, čitanjem umetničke književnosti, posmatranjem pozorišne predstave itd.

Duhovni život nosi na sebi pečat Najvišeg Načela i uvek (u istinskom svom ispoljavanju) vodi onom besmrtnom Izvoru koji je dao život kako čoveku, tako i svemu što ga okružuje.

Najviša, ljudskom razumu nedokučiva ljudska dela zapanjujuće leioe i veličanstvenosti, dela koja imaju i naravstveni uticaj na dušu, uvek po svom biću potiču od Duha Istine, Dobra i LJubavi.

Pogrešan je rašireni pojam da je duhovni čovek samo visoko intelektualni čovek, ili, da se duhovni život sastoji u slušanju muzike, čitanju svetovnih knjiga ili posećivanju pozorišta i muzeja. Uopšte nije tako. Sve to ima uglavnom odnos prema duševnom, a nikako duhovnom životu koji, naprotiv, može biti (i obično biva) lišen svega toga, ali je u celini potčinjen i ispunjen drugačijim ciljevima i smislom. Problemima duhovnog života posvećeno je mnoštvo stručnih istraživanja i svetootačke literature. Veoma istančano ispituje aspekte duhovnog života i daje opsežne preporuke kako da se on sledi ruski sv. episkop Teofan Zatvornik u knjigama "Put k spasenju" i "Šta je duhovni život i kako ga usvojiti". Ova literatura sada postaje sve pristupačnija čitaocima.

U građi duše ljudske sv. Teofan uslovno izdvaja tri dela:

1. Misaoni;
2. Voljni;
3. Osećanja (srce).

Svetitelj Dimitrije Rostovski govori o razumnom, pohotnom i gnevnom delu, što u principu odražava iste aspekte. U knjizi "Tačno izložjenje pravoslavne vere" sv. Jovana Damaskina govori se o razumnom i nerazumnom delu ljudske duše, svesnom i nesvesnom. (Bilo je to mnogo vekova pre otkrića podsvesne i nesvesne sfere čovekove psihe!)

U kategorije misaonog dela duše (po sv. Teofanu Zatvorniku) spadaju: *uobrazilja* i *pamćenje* (duševni arhiv), gde se čuva usvojeni i prihvaćeni materijal, kao i *obraznost* i *razumnost*. Jer misaoni deo duše ima pozitivne projave u vidu: znanja, formiranih mišljenja, pretpostavki i najzad nauka koje predstavljaju krunu misaone delatnosti razuma. Negativne projave ovog dela duše ispoljavaju se kao ljutnja, rasejanost misli, praznoslovlje i praznoumlje. U kategorije voljnog dela duše ubrajaju se revnost (tj. žudnja za delatnošću), potreba, želje (duševne, telesne, svakodnevnne i društvene), izbor sredstava. Sve to uslovljava vršenje bilo kojeg posla.

Pozitivna ispoljavanja voljne strane jesu formiranje navika, pravila života, običaja, karaktera, razboritosti (kada se razum nalazi u službi volje i savesti).

Negativna ispoljavanja voljnog dela duše su: nepostojanost, nemarnost, ćudljivost želja (a usled toga i dela). Međutim, postoje još i prateće negativne pojave koje se javljaju u vidu strasti.

Deo duše koji sadrži osećanja (srce) odražava stanje ne samo duše, nego i tela, tj. celokupne telesno-duševne sfere. Svi ljudski doživljaji, sva njegova životna dejstva kao da se filtriraju, talože i odražavaju se na kraju krajeva u srcu kao najvažnijem duševnom središtu, a ne samo kao mišićnom organu za pumpanje krvi. Pozitivna osećanja u ovom delu duše povezana su sa duhovnim osećanjem prijatnog, radosnog, spokojnog, čistog, a negativna, naprotiv, povezana su s tugom, ljutnjom, antipatijom i drugim negativnim osećanjima.

Ponekad se ljudska duša tretira i kao ukupnost triju moći. To su um, osećanje (srce) i volja. Ove moći se porede sa zapregom, u kojoj je osećanje - životinja koja vozi čoveka, um je vozač, a volja su uzde. Za bezbednu i uspešnu vožnju zato su neophodni sabrana i budna pažnja, trezvenost uma i vešto upravljanje pomoću uzdi.

Karakteristični deo ljudske duše je njena razumnost (slovesnost) koja uzdiže čoveka iznad svega ostalog životinjskog i biljnog sveta. Čovek takođe poseduje sposobnost za naravstveno (moralno) usavršavanje, poseduje svesni izbor (slobodu volje), osećanje odgovornosti, sposobnost za govor, stvaralaštvo, doživljavanje uzvišenih pojmova, počev od lepote, dobra i ljubavi do svesti o Bogu. Kod životinja duša se ne može odvojiti od tela, a "psiha je tako tesno povezana sa fizičkom prirodom životinja, da je gotovo nemoguće saznati: gde se ona završava, a gde počinje" (iz knjige "Duša ljudska", s. 15, rep. izd., 1992).

Životinje takođe "ne poseduju sposobnost mišljenja, što je svojstveno samo čoveku... one imaju samo opažaje i čulne nagone, ali mišljenja u pravom smislu reči nemaju" (s. 15 iste knjige). Da li biljke poseduju dušu? Tim povodom mišljenja Svetih Otaca se razlikuju. Ali ako je i imaju, onda je ona u odnosu prema ljudskoj duši još manje savršena i duboko skrivena. Sv. Grigorije Nisijski je pisao: "Dobivši ovakvu prirodu (tj. čulnost i duhovnost), čovek postaje biće koje sjedinjuje ceo svet: on ima i dušu biljnu zajedničku s biljkama, i dušu životinjsku; ali pri tome on ima i dušu razumnju koja ga čini gospodarem zemlje ... Čovek sadrži u sebi jedinstvo suprotnosti između višeg i nižeg, nebeskog i zemaljskog, razumnog i nerazumnog, slobodnog i neslobodnog, duha i materije".

Na taj način, pojam ljudske duše je veoma dubok i složen i ne može se svesti na nekakvu supstancu, odvojenu i unutarne nezavisnu od tela, supstancu koja nakon završetka zemaljskog života odleće, napuštajući telo, da bi nastavila svoj novi život u drugačijem svetu. "Ona živi u svim delovima tela - pisao je sv. Atanasije Veliki - i svugde u njemu ispoljava svoju delatnost". Pojam duše uključuje u sebe daleko širi smisao; duša ne samo da oživljuje telo, nego i predstavlja najvišu suštinu, upravlja čovekovim životom i njegovom opažajnom prirodom (prema mišljenju istog podvižnika svetosti).

Zaustavimo se sada na određenju duše. Tim povodom bl. Avgustin piše: "Duša je suština sazdana, nevidljiva, razumna, bestelesna, besmrtna, najbogopodobnija, slika koja traži svog Tvorca". Njemu takođe pripada i izuzetno duboka i tačna misao, čiji se smisao svodi na to da čovek ne nalazi ni u čemu konačno smirenje osim u Bogu; a sve dotle on se muči, pati, traži i nikako ne nalazi smirenje.

Sv. Jovan Damaskin u knjizi "Tačno izložjenje pravoslavne vere" daje ovakvo određenje duše: "Duša je suština živa, prosta, bestelesna, telesnim očima po svojoj prirodi nevidljiva, besmrtna,

slovesno-razumna, bezoblična, koja djeluje posredstvom organskog tela i daje mu život i raste, osećanja i silu rađanja".

Uzimajući u obzir navedene tvrdnje, treba međutim imati na umu da tačna morfologija duše u uobičajenom i prihvatljivom zemaljskom shvatanju teško da je moguća. Isto se može reći i za pitanje lokalizacije duše, njene veze s telom. Ipak se smatra da je srce koren duha koji potiče iz mozga, i kao da dodiruje svaki deo tela. "Bogopodobni duh - piše sv. Jefrem Sirin - zauzima nebo - glavu, a u srcu se duh šeta kao u svojim odajama" (navedeno prema knjizi "Duša ljudska"). Sv. Jovan Damaskin kaže da duša obuhvata telo kao vatra gvožđe.

Govoreći o uzajamnim odnosima duše i duha, sv. Teofan Zatvornik piše: "U čoveku treba razlikovati dušu i duh. Duh sadrži osećanje Božanstva - savest i nemogućnost zadovoljenja bilo čime (što duši ne priliči, nap.prir). On je ona sila koja je u čoveka udahnuta prilikom stvaranja. Duša je niža sila, ili deo iste sile, čiji je zadatak vođenje zemaljskog života. Ona je ista takva sila kao i duša životinja, ali uzvišena, da bi se njom duh mogao da se spaja..."

I još jedno objašnjenje sv. Teofana ovim povodom: "Pravilnije je shvatiti da čovekova duša i duh nisu dve odvojene suštine, već dve strane jednog istog duha, dva dela jedne iste celine (inače, šta bi se dogodilo posle smrti?), te postoji jedinstvena duša!" (t. 1. pismo 106).

Morfologija ljudske duše (po sv. Teofanu Zatvorniku)

[sadržaj](#)

Tri dela duše					
Misaoni		Voljni		Osećanja (srce)	
Uobrazilja, pamćenje, predstave, razumnost		Revnost, žudnja za delom, potreba, želja, izbor sredstava, odluka		Opažanje stanja duše i tela	
Pozitivno ispoljavanje	Negativno ispoljavanje	Pozitivno ispoljavanje	Negativno ispoljavanje	Pozitivno ispoljavanje	Negativno ispoljavanje
znanje, mišljenje, pretpostavka, nauka	lutanje, rasejanost, praznoslovlje, praznoumlje	navike, običaji, pravila života, karakter, razboritost	nepostojanost, nemarnost, samovolja, ispoljavanja strasti	prijatna: radost, spokojstvo, zadovoljstvo, simpatija	neprijatna: dosada, tuga, strah, antipatija
Tri moći duše					
Um		Osećanja (srce)		Volja	
Tri dela čoveka					
Telo		Duša		Duh	

Misli o duši:

1. Duša je suština razumna i duhovna, suština koja se brzo kreće, neprestano se nalazi u delatnosti, najdragocenija je na svetu, neprimerne je i neopisive lepote... (sv. Jovan Zlatoust)
2. Duša je priroda stvorena, nevidljiva, razumna, bestelesna, besmrtna, bogolika, slovesni obraz svoga Tvorca.(bl. Avgustin)
3. Ceo svet je manji od duše: svet prolazi, a duša je neprolazna i ostaće neprolazna (sv. Jovan Lestvičnik).
4. Sjedinjenje duše s telom je velika tajna. (Inokentije, arhiepiskop Hersonski i Tavrijski)
5. U duši postoje dve strane i dve svesti: niža, obična, logička i viša, neobična. (Iz knjige "Duša ljudska", s. 36)
6. Čovek mora imati dušu kao najsajjnije ogledalo. Ako na ogledalu ima rđe, onda se u ogledalu ne može videti ljudsko lice. (Iz Bogoslovlja episkopa Silvestra, delo "Ogled pravoslavnog dogmatskog bogoslovlja")
7. Što se tiče duha koji se, na osnovu nekih mesta Svetog Pisma smatra trećim sastavnim delom čoveka, po rečima sv. Jovana Damaskina on nije nešto različito od duše i poput nje samostalno, već je najviša strana ljudske duše; ono što je oko telu, to je um duši. (Dogmatsko bogoslovlje pravoslavne Katoličanske Istočne Crkve, 120)
8. Tokom 19. veka, a naročito u njegovoj drugoj polovini, vladala je tzv. "empirijska psihologija" koja je sama sebe proglasila "psihologijom bez duše". "Duša" se smatrala metafizičkim pojmom, pojmom ne samo suvišnim, nego i štetnim za objektivno saznanje duševnog života. Duševni život se zamišljao kao nepovezani skup pojedinačnih elemenata ("predstava", "oseta", itd.). Ova atomistička psihologija, ova, po oštroumnom DŽemsovom zapazanju teorija "duševne prašine" danas je... odbačena i opovrgnuta. (Semjon Frank)
9. U životu duh i duša čovekova spojeni su u jedinstvenu suštinu koja se može nazvati prosto dušom. (arhiepiskop Luka Vojno Jasenjecki)

10. Dakle, duša se može shvatati kao ukupnost organskih i čulnih doživljaja, tragova uspomena, misli, osećanja i voljnih činova... (*arhiepiskop Luka Vojno-Jasenjecki*)

Duša, energija i čovekovo kvantno telo

[sadržaj](#)

Mnogo toga otkriva današnja nauka,

ali jedno ne otkriva - materijalizam.

Episkop Jovan

San-Franciški (Šahovskoj)

Pokušaj da se duhovne kategorije tretiraju u strogo naučnom smislu izgledaju malo opravdane, jer se sama naučnost obično sastoji u nekakvoj jednostranosti, premda se i zasniva na logici i dokazima ljudskog razuma. Duhovni svet pak spada u potpuno drugačiju ravan realnog postojanja i mada se može otkrivati našem saznanju, to se ne događa samo kroz uobičajene oblike istraživanja i zaključivanja, štaviše on sebe ispoljava kroz duhovni doživljaj koji nije razvijen kod svih istraživača.

Ipak neka naučna otkrića nam dozvoljavaju da govorimo o mogućnostima približavanja u nekim stavovima između oblasti fizičkih nauka i metafizičkih disciplina. Savremena otkrića u oblasti egzaktnih nauka ne mogu ostaviti bez pažnje genijalna drevna tvrđenja koja se tiču prirode stvari i njihovih uzajamnih odnosa sa čovekom.

Tu se radi naročito o svetootačkom učenju o energijama i vibracijama (talasnim funkcijama). Ovo učenje je najpotpunije formulisano u delima sv. Maksima Ispovednika i sv. Grigorija Palame.

Savremena kvantna nauka koja obuhvata kvantnu mehaniku, kvantnu statiku i kvantnu teoriju polja (računajući tu i kvantnu elektrodinamiku) po svojoj suštini je potvrdila genijalne postavke koje su izneli pre mnogo stoleća ljudi koji nisu posedovali nikakve tehnički precizne instrumente.

S tačke gledišta kvantne teorije najsitniji deo materije (ili energije) jeste kvantni, a ne atomski ili molekularni (kako se ranije smatralo) nivo, i upravo je kvant osnovna i prvobitna njegova jedinica. Na tom nivou dolazi do uzajamnog prelaska energije u materiju ("anihilizacija" "materijalizacija"). Kvant predstavlja u suštini talasnu funkciju koja sadrži određeni deo

energije. U odnosu na ljudsko telo kvantna teorija pretpostavlja da izvan naših ćelija i molekula postoji tzv. "kvantno telo" koje ima neposredni odnos prema materijalnom telu i utiče na njegove životne funkcije.

Osim toga, u skladu sa ovom teorijom, kvantno telo predstavlja polje koje na određeni način uzajamno dejstvuje sa drugim kvantnim poljima.

Ova teorija donekle podseća na hrišćansko shvatanje prema kojem osim grubog materijalnog tela u čoveku postoji finija supstanca slična etru koja se naziva dušom, te za izrazito materijalistički orijentisane ljude koji traže naučne dokaze ono može da posluži kao način izlaganja čovekove morfologije koji prihvata Pravoslavlje. Uporedo s tim, hrišćanska antropologija daleko složenije predstavlja dati aspekt. Prihvatajući trosložnost čoveka (telo, duša, duh) - to se međutim ne svodi na podelu na nivou sheme. Tim pre lišeno je svakog smisla materijalističko shvatanje duše koja, prema shvatanju Svetih Otaca, ne samo što oživotvoruje telo, nego i na nedokučiv način određuje sav smisao našeg postojanja, nosi na sebi pečat božanskog i večnog.

U svojoj izvrornoj knjizi "Duh, duša, telo" arhiepiskop Luka Vojno-Jasenjecki, govoreći o mogućnosti postojanja još neviđenih vrsta energije, smatra da je duhovna energija "praroditeljka svih fizičkih oblika energije, a preko njih i same materije". "Energija ljubavi koja se izlila po sveblagoj Volji Božijoj, dala je početak svim drugim oblicima energije" - piše ovaj izvrorni lekar, naučnik i sveštenoslužitelj.

Po tačnom tvrđenju jednog današnjeg mislioca istinska nauka samo potvrđuje u svojim otkrićima Bibliju, a ne stupa u protivrečnosti sa njom.

Tematske misli

1. Energiji je svojstveno da stvara, a prirodi je svojstveno da rađa (sa *Grigorije Palama*).
2. Božansko obasjanje i blagodat nije suština, već je energija Božija (sv. *Grigorije Palama*).
3. Energija može da se pretvara u materiju i materija u energiju. Sve elementarne čestice se sastoje od jednog veštastva: energije. "Čestice" su raznovrsni oblik koji energija poprima da bi postala materija (*episkop. Jovan Šahovskoj*).
4. Filosofija materijalizma mora biti preispitana u samoj svojoj osnovi (*Verner Hajzenberg*).
5. Obraćajući se ljudskoj duši nalazimo u njoj iste zakone koje je stavio Tvorac u svu Svoju tvorevinu, samo što ih nalazimo u živom nerukotvorenom obliku živog duha... (*K.D. Ušinski*).

Značenje srca u čovekovom duševnom telu

[sadržaj](#)

Srce je glavno u čoveku,

sami njegov život.

Sv. Jovan Kronštatski)

Svetootačkom učenju o srcu dodeljeno je jedno od središnjih mesta. Značaju srca u duhovnom razvoju čoveka posvećeno je mnogo literature, računajući tu i ozbiljna istraživanja. Naročito se brižljivo i na najistančanijem nivou posmatra ova tema u svetootačkim asketskim pisanim izvorima. Sada ćemo se zaustaviti na izlaganju samo nekih od najvažnijih stavova koji se tiču shvatanja srca.

U predstavama starih i novih mislilaca srce nije samo mišićni organ ili pumpa koja raznosi krv po sudovima, već predstavlja duhovni centar celokupnog čovekovog života.

"Telesno srce je mišićni organ - meso - pisao je episkop Teofan Zatvornik - ali ne oseća meso, već duša, čijem osećanju mesnato srce služi samo kao oruđe, kao što mozak služi umu".

Srce je u stanju da misli, ono je prostor osećanja, njemu su svojstvene emocije radosti, tuge, straha, odlučnosti itd. Srce je tron i "sedište duše". U njemu je skrivena i takva naravstvena supstancija koju je sazdao Sam Bog, kao što je savest.

Posle filtriranja svih spoljašnjih utisaka i celokupnog unutrašnjeg života u srcu se taloži i kristalizuje u jedinstveno svojstvo - osećanje - rezultat celokupne naše duševno-duhovno-fizičke delatnosti.

"Srce obuhvata ne samo pojave psihičkog, nego i fizičkog života. Svako potkrepljenje hranom i pićem, potkrepljuje i srce" (Lk. 21:34). "Svaki napad na život je napad na srce" (Izl. 9:16) - pisao je u svom članku "Značaj srca u religiji" (Put, br. 1; izd. 1925 g. Inform-Progres, Moskva, 1992. g.) ruski filosof B. P. Višeslavcev, citirajući zatim prema tekstu iz Biblije: "Iznad svega što se čuva čuvaj svoje srce, jer iz njega ishodi život" (Pr. 4:23).

Kao što je središte oraha u njegovom jezgru, kao što je srž kod drveta, pa čak i sićušni atom sadrži u svojoj jezgri svoju osnovu, tako i čovek nosi u svom srcu najskrivenije sopstvo, može se reći istinsko "ja".

U dubini srca je skrivena ljubav. U njemu otkriva Sebe Bog. Čovek srca je čovek duhovni; procesom samopoznanja povezan je sa dubinama srca. Istinska molitva potiče iz čistog srca, u svom savršenom obliku nju više ne pokreću reči, već prelazi od jednog osećanja ka drugome, i sve se to događa u dubinama plamenog srca koje voli.

O skrivenom čovekovom srcu govori ap. Petar u svojoj Prvoj poslanici. "Blaženi čisti srcem" - glasi jedna od zapovesti Spasiteljevih blaženstava. "Srce čisto sazda u meni Bože", "spremno je srce moje, Bože" - peva psalmopjevac David.

Duhovni život budi čovekovo srce iz dugotrajnog sna i ispunjava ga novim osećanjem i smislom. U srcu kao da se najpre pali mali plamičak, te se zadatak podvižnika svetosti sastoji u tome da ne ugasi tu duhovnu sveću i da je pronese kroz sav svoj život do pravednog susreta sa večnim. Ovaj zapaljeni oganj u srcu može se pretvoriti u plamen čiste vere i Božanske ljubavi (prema Bogu, a preko NJega prema bližnjima i svemu što postoji). U tom plamenu sagoreva sve grehovo, preobražava se sama priroda fizičkog tela. Prividna nepojmljivost dokazana je i iskupljena krvlju mnoštva podvižnika svih vremena, počev od Samog Raspetog na krstu do poslednjih svetih mučenika zemlje ruske.

Kada čovek živi samo razumom (čemu je tako sklon danas zapadni svet), u njemu pri tome hladni srce, te čovek postaje tvrda srca, i samim tim i promišljen i proračunat. Gubi se božanska celovitost moći duše, jer um, srce i volja moraju biti u jedinstvu, a ne razjedinjeni. Razum, odvojen od srca kamenom pregradom sam po sebi ne može nadoknaditi ono što je izgubljeno. Postaje nemoguć i duhovni život.

Samo umovanje i pragmatizam veoma su nepouzdati saveznici u životu, jer se u razumsku delatnost lako može prokrasti netačnost (tipa kompjuterskog virusa) što dovodi do grešaka, pa čak i pravih tragedija. Samo onda kada je um neraskidivo povezan sa srcem, kao i kada je u savezu sa čvrstom voljom u sinergiji sa Najvišim Promislom i ulaganjem ogromnog podvižničkog rada postaje moguće ispunjenje osnovnog zadatka čovekovog zemaljskog života: ponovno sjedinjenje duše s Bogom, putem uklanjanja svih prepreka (spasenje duše).

Duhovni život zahteva naročitu čistotu srca i njegovo čuvanje od strasnih otrovnih primesa i strastvenih ispoljavanja. Ali srce je često povezano sa umnom delatnošću, te je zato nedopustiva bilo kakva poročna misao koja osuđuje bilo koga. Štaviše, podvižnici pridaju veliki značaj i nehotičnim mislima - pomislima i primislima. trudeći se da drže pod kontrolom najistančanije projave celokupnog svesnog života.

Drevni podvižnici svetosti otkrili su i iskustveno potvrdili veliko učenje o unutarnjem (srdačnom) delanju kratke Isusove molitve. "Ovo delanje je nazvano umetnošću - pisao je sv. Teofan Zatvornik - i ono je veoma jednostavno. Nalazeći se svom svešću i pažnjom u srcu, izgovaraj neprestano: *Gospode Isuse Hriste, Sine Božiji, pomiluj me*, bez ikakve slike i lika, ali verujući da te Gospod posmatra i da te čuje".

Tehnički sličnu praksu ovoj drevnoj hrišćanskoj mističkoj (u smislu sazrcateljnosti) praksi pokušavaju u poslednjim desetlećima da široko primene u savremenom životu putem sa Istoka preuzetih sistema tipa transcendentalne meditacije (TM) različiti gurui i duhovni učitelji.

Međutim, uprkos spoljašnjoj sličnosti, metod TM, izgleda, u najboljem slučaju, kao bleđa senka umnog delanja hrišćana, iako se široko reklamira kao univerzalno sredstvo protiv svih bolesti (čak SIDE, narkomanije i onkoloških oboljenja).

Prividna tehnička jednostavnost delanja Isusove molitve je varljiva. Obučavanje u njoj mora da se obavlja pod duhovnim vođstvom i uz blagoslov za to.

Zajedno s tim, u svetoatačkoj psihoterapiji kao veoma važan momenat treba smatrati etapu u čijem procesu je neophodno naučiti stvaranje postojeće pažnje, usmerene na oblast srca. Umesto Isusove molitve mogu biti primenjene kraće, kao na primer: "Gospodi pomiluj", "Gospodi, ukrepi", i neke druge (sudeći po poukama Vladimira Monomaha, naši drevni preci su bili dobro upoznati sa njima: isto to uče mirjane optinski starci i neki drugi ruski svetitelji i podvižnici blagočasta).

Putem usredsređivanja svojih umnih, duševnih i duhovnih moći u oblasti srca, postiže se koncentracija celokupne unutrašnje energije u središtu organizma, čuva se od rasipanja velika zaliha životnih moći, formira se celovitost i čvrstina duše. "Drži svoj um u srcu i s naprezanjem sabiraj u njemu sve moći duše i tela" - pisao je sv. Teofan Zatvornik koji je posvetio istraživanju srca mnogo mesta u svojim delima.

Gubljenje istinskih, duhovnih znanja o značaju srca dovodi čovečanstvo do zaista tužnih rezultata i duboke duhovne krize, na šta je ispravno ukazivao Višeslavcev u pomenutom članku "O značaju srca u religiji": "Gubitak kulture srca u savremenom životu, jeste gubitak životne sile, naše postojanje se pretvara u neprestani gubitak energije, u venjenje, sklerozu srca kojom je pogođena sva savremena civilizacija. Zato njen život tako liči na smrt, njeno veselje na dosadu, ona je puna osećanja bezizlazne tuge koja neprestano zvuči u celokupnoj književnosti poslednjeg stoleća. Osećanje praznine, osećanje ništavnosti potiče od toga što je presahla centralna sila ličnosti, presahla je njena srž".

Tematske misli

1. Sledi svoje srce ceo život i pažljivo motri i osluškuj ono što sprečava njegovo sjedinjenje sa sveblagim Bogom. (sv. Jovan Kronštatski)
2. Mi imamo tačan barometar koji pokazuje povećanje ili smanjenje duhovnog života. To je srce. Može se nazvati i kompasom. (sv. Jovan Kronštatski)
3. Srce vidi odmah, celovito, trenutno, zatim se taj jedinstveni čin srdačnog gledanja prenosi na um i u umu se razlaže na delove, odseke, prethodne i kasnije; posmatranje srca u umu dobija svoju analizu. Ideja pripada srcu, a ne umu, unutarnjem čoveku, a ne spoljnjem. (sv. Jovan Kronštatski)

4. Gde je srce? Gde izbija i očeća se tuga, gnev i ostalo, tamo je srce. Tamo i upravite svoju pažnju. (sv. Teofan Zatvornik)

5. Pada mi na pamet da ste vi svi u glavi, a ne u srcu. Sidite u srce i odmah ćete sebe oceniti. (sv. Teofan Zatvornik)

6. Um je u glavi i umni ljudi (naučnici) stalno žive u glavi. Žive u glavi i pate od neprestanog komešanja misli. (sv. Teofan Zatvornik)

7. U čuvanju srca od grehovnih pomisli sastoji se prauzrok i suština spasenja. (sv. Ignatij Brjančaninov)

8. Srce je stecište duševnog i duhovnog života čoveka. Tako se u srcu začinje i rađa čovekova odlučnost za ove ili one postupke. U njemu nastaju raznovrsne namere i želje; ono je sedište volje i njenih htenja. (P. D. Jurkevič)

9. Srce je organ najvišeg saznanja, organ opštenja s Bogom i s celokupnim onostranim svetom. (arhiepiskop Luka Vojno-Jasenjecki)

Čovekove sposobnosti

[sadržaj](#)

Druga je slava sunca,

a druga slava meseca,

i druga slava zvezda.

Jer se zvezda od zvezde

razlikuje po slavi

(1 Kor. 15:41).

Pod čovekovim sposobnostima se shvataju individualne sposobnosti (osobine) duše za ovaj ili onaj predmet ili vrstu delatnosti. Dobro je poznato da pod jednakim uslovima neki ljudi izlaze na kraj lakše i uspešnije sa ovim ili onim zadatkom. Štaviše, postoje takve vrste delatnosti (predmeti, nauke, pravci), kojima neki ljudi prosto nisu u stanju da ovladaju ili ovladavaju s velikim naporom, dok drugi, naprotiv, sa njima lako izlaze na kraj (npr. muzika, slikarstvo, matematika, koreografija).

Sve vrste sposobnosti se neosporno zasnivaju na čovekovom intelektu, ali nisu uslovljene samo intelektom, već i drugim, još uvek nepoznatim uzrocima. U takvim slučajevima u narodu se o

tome lepo kaže: "To mu je od Boga", podrazumevajući time naročitu čovekovu prijemčivost, utemeljenu u njegovoj dubinskoj iskonskoj prirodi, za ovu ili onu specifičnu delatnost.

Po pravilu, kod ljudi razvijenijih na intelektualnom planu širi je spektar različitih sposobnosti. Ali ni najrazvijeniji i svestrano obrazovani ljudi ne obuhvataju sve sposobnosti koje su svojstvene čoveku.

Ukoliko postoji visok stepen izraženosti ove ili one sposobnosti govori se o obdarenosti, a u spoju sa uspešnim radom na maksimalnoj realizaciji dara radi se o fenomenima poznatim kao "talentovanost" ili čak "genijalnost". Uostalom, tu su uvek prisutne komponente uslovnosti, subjektivnosti i relativnosti. Ipak, ima mnogo slučajeva koji se odlikuju bezuslovnošću i opštom prihvaćenošću.

Savremeni autori izdvajaju različiti broj sposobnosti. Zanimljiva je klasifikacija vrsta čovekovih sposobnosti Anatolija Garmajeva, gde se opisuje 15 osnovnih sposobnosti: intelektualna, muzička, likovna, neimarska, lingvistička, stočarska, sposobnost gajenja biljaka, zanatska, tehnička, vajarska, pedagoška, lekarska, organizaciona, govornička i klasifikaciona.

U svetootačkom učenju odsustvuje detaljna sistematizacija urođenih čovekovih sposobnosti, ali su zato dosta jasno određeni duhovni darovi (darovi Duha Svetoga) o kojima je još govorio Apostol (Prva poslanica Korinćanima 14, gl.). Oni se daju samo kao nagrada ljudima koji vode duhovni život i ne moraju da se podudaraju s nekadašnjim sposobnostima i sklonostima. U duhovne darove spadaju: dar mudrosti (sofia, gnosis), dar znanja, dar vere, dar isceliteljstva, dar čudotvorenja, dar proroštva (profitia), dar razlikovanja duhova (diakrisis pnevmaton), dar služenja (diakonia), dar jezika, dar pastirstva (kivernisis), i dar ljubavi (agapi).

Od svih darova dar ljubavi je najviši. Osim pomenutih, plodovi dejstva Duha Svetoga u čoveku jesu: "ljubav, radost, mir, dugotrpljenje, blagost, dobrota, vera, krotost, uzdržanje" (Gal. 5:22-23).

Uobrazilja je ogromna stvaralačka,

ali i zlokobna moć duše

(V. V. Zjenkovski).

Iz mnoštva božanskih darova, datih samo čoveku, može se izdvojiti i naročita funkcija koja omogućava dobijanje predstava, stvaranje u misaonoj sferi konkretnih situacija i projektovanje slika i pojava. Od celokupnog stvarnog sveta samo je čoveku dat jedinstveni dar zamišljanja (uobrazilje); životinje ga, kao što je poznato, ne poseduju, kao što nisu sposobne ni za apstraktno mišljenje.

U isto vreme, ova božanska projekcija na čovekovu prirodu krije u sebi i prilično konkretnu opasnost koja se ispoljava u slučajevima nevestog korišćenja i preteranog razvoja.

Kao i svaka funkcija i uobrazilja se može trenirati i razvijati. Stepenn izraženosti njene veličine (ako se tako možemo izraziti) različit je kod ljudi. Bogatu uobrazilju neretko poseduju stvaralačke, kako ih nazivaju, umetničke prirode: glumci, muzičari, pronalazači, arhitekte, slikari... Uostalom, profesija samo upućuje na razvoj uobrazilje u ovoj ili ovoj ravni. Pre svega to je prirodno svojstvo duše koje je izvanredno individualno, kako na planu količine, tako i na planu kakvosti.

Prema svetootačkom učenju, uobrazilja, kao i pamćenje "nisu ništa drugo do odraz svih onih čulnih predmeta koje smo videli, slušali, mirisali, kušali i opipali" (sv. Nikodim Svetogorac).

Mašta često može istupati kao nerazumna sila koja deluje po zakonu asocijativnih veza i podstiču je slučajne okolnosti. Evo jednog primera iz života:

Sin jedne žene je otišao kod prijatelja u goste. Obećao je da će se vratiti pre večere (recimo oko 19 časova), ali već je 20 časova, a njega nema. Majka počinje da se brine. Seća se tragičnog slučaja koji se nedavno dogodio, kada su huligani noću ubili mladog momka. Pred ženinim očima, kao na filmskom platnu, promiču kadrovi, jedan od drugog strašniji. Evo na jednom sinu tuku, on viče, pokušava da se iščupa. A evo, neko mu zadaje udarac nožem, momak pada, ističe mu krv, niko mu ne može pomoći, itd, itd, sve u istom stilu...

Čuje se zvono na vratima. Ulazi sin, živ i zdrav, ništa ne sumnja o majčinim strastima-maštanjima, a majka je, kako se kaže, van sebe, jer ona je upravo realno (prema psihofiziološkim zakonima) doživela strašnu tragediju.

Opisani slučaj je prilično banalan, ali veoma je karakterističan. To doživljavaju, verovatno, svi roditelji, a i ne samo oni.

Duhovno zdravlje podrazumeva jasnoću i čistotu svesti sa krajnjom orijentisanošću duše na istinsko stanje stvari, realnost i istinu. Pravoslavna asketika neposredno usmerava podvižnika na neumornu i svesnu borbu sa fantaziranjem.

Iz biblijske priče poznato je da se prvi veliki pad dogodio upravo kao rezultat maštanja i uobraženja, kada je moćni anđeo (Denica) umislio da je ravan Bogu i bio je svrgnut zbog toga na zemlju, povukavši za sobom bestelesne sile, zaražene istim porokom.

U svetoatačkoj književnosti davo se neretko naziva i slikarem. Prosvetljeni duhovni pogled prozire besmislene, premda i zavodljive, veštine i lukavstva demona i u savremenom životu koji bukvalno obiluje njegovim stvaralaštvom.

Zanimljiv je opis vrsta uobrazilje koji se navodi u izvršnoj knjizi jeromonaha Sofronija (Saharova) "Starac Siluan", napisanoj u najboljim svetoatačkim tradicijama, mada relativno nedavno ("Pravoslavna opština", Moskva, Novo-Kazačje. Minsk, 1991. g.). U njoj se izdvajaju četiri vrste uobrazilje:

1. Uobrazilja, povezana s dejstvom grubih, telesnih strasti. Svaka strast se može zaoddevati u ovaj ili onaj oblik. Na primer, strast bluda može projektovati u svest prijatne erotske slike, povezane sa ljubavnim doživljajima, a strast stomakougađanja može da slika svakojaka jela.

Ako um odbaci sliku strasti koja se pojavila, ova će se ugasi. I obrnuto, ako je prihvati sa uživanjem - energija ove strasti-slike će tiranisati telo.

2. Druga vrsta uobrazilje je maštanje. Tom prilikom čovek se udaljava od realnog stanja stvari u svetu i živi u sferi fantazije. Koliko ima maštara i sanjara među nama! Koliko fantasta i izumitelja, kako je mnogo onih koji žive izmišljenim, fantastičnim, lažnim životom, izgubivši osećaj realnosti, zaplevši se u pojmovima, gde je istina, a gde izmišljotina, koji veruju u svoje snove i maštanja na javi! Mnogi maštari, izmisливši i poverovavši u mogućnost ostvarenja raja na zemlji, uzdignu su tu ideju u nešto najvrednije za sebe, a kasnije su, budući već opsednuti njome, poput Lucifera, uvukli u nju i povelu za sobom mnoge druge, obmanute kao i oni sami. To je dovelo do nebrojenih stradanja i žrtava, jer carstvo Božije na zemlji je nemoguće stvoriti.

3. Treća vrsta uobrazilje povezana je sa razmišljanjima o nekim problemima pomoću vizuelnih predstava. Ova vrsta uobrazilje ima veliki značaj u životu. Pomoću nje su se stvarala i stvaraju se mnoga velika dela umetnosti, mnoga naučna otkrića, izumi, počev od primitivnih oruđa u osvjet čovečanstva, pa sve do neverovatnih dostignuća savremene nauke i tehnike.

4. Četvrta vrsta je u suštini pokušaj razuma da pronikne u tajnu postojanja i pojmi božanski svet. U suštini čovek često pravi Boga po svom liku i podobiju, tj. onako kako on shvata i razume Boga, što je u stvarnosti velika greška, jer se ograničeno tvorno upinje da shvati neograničeno, netvorno i transcendentno.

Svetoatačko učenje je uvek učilo "da nikakva uobrazilja nema mesta u odnosu prema Bogu, jer On je iznad svake misli". "Svet ljudske volje i uobrazilje je svet privida istine" - kaže se u knjizi

"Starac Siluan". Taj svet je čoveku zajednički sa palim demonima, i zato je mašta provodnik demonske energije".

Dakle, sanjarenje n sklonost prema jalovom zamišljanju je norok i to nimalo bezopasan. Prema mišljenju čitavog niza naših mislilaca. on je svojstven našoj naciji, celom ruskom narodu. "Naša slabost i opasnost je upravo obrnuta - pisao je u knjizi "Obnova svete Rusije" A. V. Kartašov - sklonost maštanju i pasivnost, računanje na to da će se nekako sve samo od sebe srediti".

Navika da čovek jalovo živi u oblacima, fantazira, da se udaljava od realnosti, ozbiljna je prepreka čovekovog duhovnog razvoja. "Samo nam sadašnjost pripada - pisao je episkop A. Semjonov Tjan-Šanski - pa ipak, čovek je često sklon da je ruši radi sna o lažnoj budućnosti".

Osim toga, dešavaju se periodi verovatno u životu svakog čoveka, kada duša kao da traži da se preda nekim uspomenama, da nešto oživi u sećanju, da oživi stranice prošlosti.

Ako se to događa prirodno i organski i nije povezano ni sa kakvim grubim nasiljem nad dušom, ako je obasjano svetlim, duhovnim osećanjem, onda se mora prihvatati kao potpuno normalno, jer se čak n okamenjeno i ledeno srce topi pod zracima dragih uspomena iz nepovratne prošlosti. Ko ne poznaje stanje, kada neki slučajni miris ili epizoda oslobađa čitavu skaldu osećanja i kao da oživljava neke izgubljene veze vremena i događaja.

Opasne mogu biti veštački izazvane čulne predstave u religioznom životu, naročito u molitvenoj praksi. Zato, na primer, Sveti Oci ne preporučuju za vreme molitve da se zamišljaju bilo kakve slike, na makar to bili i anđeli, svetitelji, Majka Božija n Spasitelj. Druga stvar su likovi naslikani na ikonama kao ovaploćenje najviših ljudskih težnji, svete ljubavi i plamene vere. Čovek sklon čulnim i vatrenim fantazijama neretko upada u zamku od strane slika koje mu se pojavljuju i čije poreklo neretko ima demonsku prirodu i dovodi do posebnog stanja koje se u Pravoslavlju zove "duhovna prelast" (v. poglavlje o prelasti), koja nije ništa drugo do svojevrsna narkotička (tačnije, narkotiku slična) ekstaza koja prikazuje postojanje u izopačenom obliku.

U psihoterapiji se, nažalost, nastavljaju da kultiviraju izvesne metodike, usmerene ne samo na razvoj čulne uobrazilje kod pacijenata, putem obraćanja veštačkim izazvanim slikama i fantazijama koje se nazivaju "terapijskim", nego i transno-ekstatična stanja upadljivo obojena seksualnim ili mističnim doživljajima.

Posebnu raspravu zasluđuje tema o erotskoj fantaziji kod starije dece i omladine. U poslednje vreme u Rusiji je zavladała praktično nekontrolisana bujica pornografske literature i filmske produkcije koja teži da kod čoveka izazove upravo raspaljivanje telesnih strasti, neprestano fantaziranje sramnih scena koje pružaju užitak.

Ruski religiozni filosof Zjenkovski je pisao: "Fantazija je kobna i opasna sila u nama ne samo zato što nismo u stanju da je regulišemo, nego zato što fantazija nema granica, i zato gubimo osećanje realnosti, gubimo kontrolu instinkta samoočuvanja, predajemo se našim porocima i kao da se njima opijamo. Ova vlast uobrazilje je tim opasnija što ona u isto vreme daje duši najveću nasladu" ("Na pragu zrelosti". Drugo prerađeno izdanje. Imka-Pres Pariz).

Sledi tim povodom još jedna važna, premda ne i neosporna misao: "Suzbijati rad uobrazilje je opasno, često i nemoguće - ona se mora samo pravilno razvijati. Treba dati uobrazilji čisti i svetli pokret - upravo umetnost po svojoj suštini može dati uobrazilji tu uzvišenu i svetlu veru. Međutim, u umetnosti postoji i dvosmislenost. Uzdižući dušu, ona katkad unosi u nju i otrov". Ne ulazeći u polemiku šta je celishodnije: suzbijanje uobrazilje ili njeno usmeravanje u potrebni kolosek, zadovoljićemo se neospornošću činjenice da treba umeti upravljati uobraziljom radi očuvanja razuma i jasnoće svesti. I još jedan kratki osvrt na temu o romantičnim seksualnim maštanjima omladine u vezi s razvojem poznatih tajnih poroka koji se u medicini nazivaju masturbacija (onanija).

Veoma je čudno, ali u stručnoj literaturi poslednjih godina masturbacija je u suštini izjednačena s prirodnim fiziološkim pojavama i maltene je "blagoslovena" od strane slavnih imena seksologije. Međutim, u tome se krije ozbiljna zabluda, čiji se uzrok sastoji, pre svega, u gubitku religiozno*naravstvenog osećanja savesti. Uopšte nije slučajno to što lica koja su sklona tome na prvi pogled bezopasnom poroku, kao da osećaju očiglednu duševnu nelagodnost, grižu savesti i doživljaj krivice.

Prema rečima Zjenkovskog, čovek sebe doživljava kao da je "u vlasti neke kobne sile koju ne može da pobedi".

Po mišljenju Svetih Otaca, masturbacija predstavlja bludnu strast koja ne predstavlja ništa drugo do greh, zbog toga i tako mučno osećanje krivice u duši. Borba protiv ove strasti izuzetno je složena i teška, traje godinama i u određenim periodima života izbija s novom snagom.

Posmatrajući preovlađivanje ovih ili onih zanosa među apsolutnom većinom odraslog stanovništva Rusije, s tugom moramo da konstatujemo da oni u većini imaju karakter čulnih, fantastičnih, grubih tema ili melodrama.

U književnosti, na primer, prvo mesto zauzimaju kriminalistika, fantastika i erotika. Upravo ovi pravci omogućavaju danas formiranje masovnog pogleda na svet i interesovanja stanovništva.

Izbor kod mnogobrojnih naših trgovaca knjigama je jednoličan i ispunjen samo knjigama na pomenute teme. Veoma se retko može sresti literatura naravstvenog, pedagoškog i istinski umetničkog obrasca. Uostalom, religiozna duhovna literatura poslednjih godina postaje sve dostupnija, što raduje. Zabrinjavaju samo visoke cene, što otežava mogućnost njenog nabavljanja od strane onih koji nisu imućni.

Nažalost, svetootačka književnost se kao i pre ne predaje u školama, ona još uvek nije zauzela svoje dostojno mesto na našim policama za knjige, nije postala literatura porodičnog i domaćeg čitanja korisnog za dušu. Praktično se ne štampaju savremeni autori koji rade u oblasti patristike i hrišćanske antropologije. Ponovo se treba setiti reči našeg divnog ruskog pisca Ljeskova: "Rusija je bila krštena, ali nije bila prosvetčena". Koliko će još otići vremena na prosvetčivanje Rusije?

Tematske misli

1. Bdi i iznad svega pazi na uobrazilju i pamćenje (sv. *Nikodim Svetogorac*).
2. Kako je fantazija sila nerazumna koja djeluje uglavnom mehanički, po zakonima spajanja slika, dok je duhovni život obrazac čiste slobode, to se po sebi razume, da je njena delatnost nespojiva sa ovim životom (sv. *Nikodim Svetogorac*)
3. Onaj koji pazi na sebe treba da se odrekne svakog sanjarenja uopšte, ma koliko se ona činila primamljivim i prijatnim po spoljašnjosti: svako maštanje je lutanje uma, van istine, u zemlji privida koji ne postoje, koji ne mogu da se ostvare, koji laskaju umu i obmanjuju ga (sv. *Ignatije Brjančaninov*).
4. Ove željene slike i odvratne fantazije vešaju se o dušu kao čitavi grozdovi, čas pomažući, čas ometajući svaki dokaz, bojeći emocionalno i fantastično umni proces i zaklanjajući vidik duše ne manje, ako ne i više, od umnih dokaza (*Ivan Iljin*).
5. Maštanja u obliku viđenja nipošto ne primaj, da ne budeš prelašćen (sv. *Nil Sorski*).

Nevidljiva borba

[sadržaj](#)

Ova borba je najteža.

(Sveti Nikodim Svetogorac)

Pitanjima unutarne (nevidljive) borbe na putevima duhovnog usavršavanja posvećen je bitan deo svetoatačkih traganja. Postoji čak i istoimena knjiga starca Nnkodima Svetogorca s detaljnim opisom etapa i načina ove tajne nevidljive bitke koja odražava večno suprotstavljanje dobra agresiji zla.

Skoro dvehiljadugodišnje praktično iskustvo hrišćanskog podvižništva svedoči o visokoj napetosti n neverovatnoj intenzivnosti ove bitke, kako se kaže, "na život n smrt".

Kakav je to rat? Zašto je on nevidljiv i praktično nepoznat širim krugovima nevernika? A možda su to sve dokone izmišljotine i fantazije na duhovne teme?

Nevidljivi rat je najneospornija realnost i prati kao senka svaki pravilni put unutarnjeg razvoja i usavršavanja na stazama svetosti i blagočašća. Data činjenica je apsolutni zakon koji je potvrđen iskustvom mnogih pokolenja.

Najstrašnji i najopasniji neprijatelj nalazi se u samom čoveku, a ne negde izvan. Lenost, egoizam, slastoljublje, koristoljublje, ružne navike, sklonosti i poroci - sve to čini čitavu vojsku nevidljivih neprijatelja koji neprestano vojuju s nama.

Ali postoji i druga vrsta neprijatelja, koja čini mistični, duhovni nivo. Realnost duhovnog sveta materijalistička nauka ne priznaje. Postoje, istina, neke teorije fizičkog plana koje se tiču leptonskih polja, kvantnih tela, štetnih dejstava, biopolarne parazitarne bića koja pokušavaju da pomalo prošire ustaljene pojmove. S druge strane, gotovo sve religije i okultne nauke priznaju svet duhova, ali ga zamišljaju na suštinski različite načine.

S gledišta Pravoslavlja, čoveku neprijateljske duhovne suštine su pali duhovi (demoni, zli dusi). Njihova dejstva imaju za cilj da pogube ljudske duše, oni se na sve moguće načine suprotstavljaju putevima spasenja i istine.

Počev od biblijskih vremena pa sve do današnjih dana demonski načini borbe se nisu po svojoj suštini promenili, već se menjaju samo spoljašnji oblici. U osnovi pak uvek se nalazi: laž (jer sam je đavo "otac laži"), obmana, iskušenje slavom, bogatstvom. čudesima, vlašću i moći (setite se Hristovih iskušenja u pustinji). Demonski uticaji su veoma raznovrsni: od neposrednih fizičkih uticaja (ovakve napade su doživeli, na primer, Antonije Veliki, jedan od osnivača monaštva, podvižnik iz 4. veka naše ere, ruski sv.prep. Serafim Sarovski i mnogi drugi). Prvi je bio bukvalno izbijen od strane nevidljivih bića, a u keliju prep. Serafima jednom je ubačeno brvno koje je sledećeg dana nekoliko ljudi uz veliki napor jedva iznelo (opisana su i druga ispoljavanja čudne i savremenom čoveku zagonetne sile koja je zvanično već registrovana i nazvana "poltergajst" - u prevodu s nemačkog "šumski duh").

U svetoatačkoj literaturi rovanjenja ovog duha opisana su prilično podrobno. U nekim slučajevima su to grubi ispadi uz primenu sile, uz pretnje, psovke, premeštanja u prostoru predmeta, pa čak i ljudi. U životopisu ruskog svetitelja prep. Nila Sorskog navodi se epizoda, povezana sa slučajem kada je nepoznata sila ugrabila dete koje je pred očima mnoštva ljudi počelo brzo da se premešta u prostoru, sve dok nije iščezlo.

Razumljivo je da nema nikakvih razloga da se priznaju savremene činjenice "poltergajstnog" plana, a da se poriču suštinski analogni događaji koje su zabeležili drevni izvori.

Pa ipak, zašto većina ljudi kao da ne zna i ne primećuje nikakvu ovakvu borbu, živeći u današnjem svetu? Stvar je u tome što se duhovni, pravedni život razlikuje od "običnog" (premda, zapravo, za čoveka "običan" život i mora biti pravedan, duhovan, a ne poročan ili životinjski), upravo po tome što on kao da otkriva drugačije poznanje (reč "poznanje" bolje nego obično upotrebljavana reč "znanje" odražava suštinu dubinskog shvatanja predmeta i pojava, dok se

znanje često sastoji samo u usvajanju funkcionalnog, tuđeg i neduhovnog iskustva koje nije duboko doživljeno od strane duše), izoštrava istančanost doživljaja i sposobnost opažanja, dozvoljava da se na vreme primete odapete strele neprijatelja i da se čovek odbrani od njih.

Osim toga, lica koja su ogrezla u svojim porocima, uskim težnjama i najnižim nagonima već su pobeđena silama tame, daleko su od spasenja i izgleda da nemaju naročitu vrednost za čovečanstvu neprijateljski duhovni svet. Uostalom i ovakvoj kategoriji ljudi demonski uticaji nisu tući. Tako na primer, neke pijanice i narkomani otvoreno priznaju da se osećaju kao da su u ropstvu neke moćne sile kojoj nisu u stanju da se suprotstave. Tu se ne radi samo o uobičajenim poročnim navikama, već o nečem drugom, dubljem i neshvatljivijem. Svakako je da se tu radi i o spoju prirodne fiziološke sklonosti, psihičke zavisnosti sa drugim uticajima. Na kraju krajeva, prisustvo demonskog činioca u razvoju ovih poroka odvajkada su priznavali svi podvižnici svetosti i Sveti Oci koji su istraživali ovaj problem.

U čemu se sastoji praktični smisao ove nevidljive borbe? Pre svega (za podvižnika) u neprestanoj i neumornoj pažnji na sebe i u neprestanoj spremnosti da se odmah odbije iznenadni napad pod kakvim god maskama on dolazio (bila to misao, želja, viđenje, računajući i viđenje u snu, ili spoljašnji uticaj preko nekog čoveka). Ovo neumorno stanje neprestane budnosti u svetootačkoj književnosti se naziva terminom "trezvenost" (trezvoumlje).

Čovek koji gubi obazrivost i koji je zatečen, po pravilu, nije spreman na sukob i biva pobeđen. Setimo se stanja bivšeg Sovjetskog Saveza u trenutku napada Nemačke 1941. godine. Razdragano raspoloženje i samouverenost u svoju nepobedivost doveli su najpre do trpljenja teških poraza sovjetske velesile od brojčano slabijeg, ali dobro organizovanog, protivnika koji je bio opsednut u suštini đavolskom idejom svetske vladavine.

Unutarnji i spoljnji naši neprijatelji o kojima je reč, daleko više su opasni i izvrsno pripremljeni, proučili su nas i napadaju naše najslabije, najranjivije strane, lako probijajući odbranu na loše čuvanim mestima, gde stražari spavaju i bezbrižno se ponašaju.

"U mom životu svakog trenutka može da se dogodi sve: kako ono dobro i radosno, tako i tužno, pa čak i tragično, kako lično meni, tako i meni bliskim ljudima. Potrudću se, ako se to dogodi, da se suočim sa svim što me zadesi; neću bežati, već ću prihvatiti svršenu činjenicu, hrabro i nepokolebivo, kao što dolikuje vojniku. Daj, Bože, naravno, da se ne dogodi ono najgore. Ali šta sam ja bolji od onih kojima se slično događa. 'Neka bude volja Tvoja'. Potrudću se da ponesem svoj krst ne prosto kao dužnost, već sa zahvalnošću!"

Otprilike ovakva spremnost mora uvek biti u svakom čoveku da bi preživeo sve iznenadne udarce u našem svakodnevnom životu.

Neprijateljski napadi

[sadržaj](#)

Pre svega, to su misli koje destabilizuju naš unutarnji duševni svet i podstiču na neke nepravedne postupke. Sama po sebi se ova ili ona strast (v. poglavlje o strastima) koju čovek nije ukrotio i

pobedno, koja nije preobražena i koje nije dovoljno svestan, lako zaodeva u čulne slike i misli koje muče dušu n bitno utiču na ponašanje.

Na primer, strast črevougodija (stomakougađanja) može izazivati misli i maštanja o tome, podstičući osobu da zadovoljava takve želje. Isto se može reći o bludnoj ili drugim strastima. Ponekad se strasti kombinuju, prepliću se, i čoveku je teško, čak n uz iskrenu želju, da ih tačno proceni i otkrije prioritetenost ovakvih dejstava.

Takođe postoje pomisli koje, kako tvrdi svetootačko učenje, imaju tuđu (demonsku) prirodu. One kao da nam se ubacuju spolja, iako ih čovek doživljava kao svoje. To se objašnjava time što je naša duša lako pristupačna ovakvim uticajima, međutim ona poseduje slobodu izbora i može, postavši svesna onoga što je za nju neprihvatljivo odbaciti to od sebe i ne prihvatiti.

Načini borbe

[sadržaj](#)

1. Nepoželjne i poročne misli treba odmah odsecati, kao što oštrica britve odseca nepotrebnu nit. Radi presecanja nepoželjnog razvoja misli može se koristiti zaštitna rečkočnica, tipa "stop". Ovaj psihoterapeutski metod je veoma koristan. Nakon kočenja odmah pokušajte da prenesete svoju pažnju na drugu temu, iskoristivši psihoterapeutske zakon potiskivanja. Što se brže ostvaruje kočenje i prenošenje pažnje na drugu temu, tim lakše čovek izlazi na kraj sa vrhom neprijateljske strele koja je dodirnula njegovu dušu.

2. Čuvanje čistote misli i jasnoće svesti.

Ovo je osnovni zadatak u okviru psihohigijene, jer trenutni impuls, samo jedna netačna vibracija duše u stanju su da izmene i pokvare sve ono što se postizalo dugotrajnim napornim radom, poput kamena bačenog u čisti izvor, koji podiže sa dna talog i uzburkava površinu vode.

Korisno je izjednačavati svoju svest sa površinom vode koja je poput ogledala, čista, nepomućena i bistra.

3. Kontrola svojih emocija, želja i pobuda, povezanih s pogubnim navikama i unutarnjim nesavršenstvima.

Sistematski rad na sebi dovodi do zadivljujućih rezultata. Čovek se sve više oslobađa takvih negativnih pojava, kao što su gnev, zavist, lažljivost, osvetoljubivost i ljubomora. Jača mu volja, stvaraju se neophodni uslovi za sticanje ovih ili onih vrlina. Menja se ne samo unutrašnji, nego i spoljašnji čovekov lik. Oplemenjuje se lice. Pogled postaje čist i stiće dobrotu. Glas postaje mio i spokojan.

Na višim etapama duhovnog života događa se ono što se u drevnom istočnom bogoslovlju nazivalo "oboženje" ili "sjedinenje po prirodi" po prep. Makariju Velikom. Čovek postaje "duhoprovodiv" za Najvišu netvarnu energiju koja ga preobražava naravstveno, pa čak i fizički, još dok je u zemaljskom životu. Ovo učenje, po rečima jednog od najstarijih učitelja Crkve, sv. Irineja Lionskog, kojn je bio učenik sv. Polikarpa (učenika ap. Jovana Bogoslova), "zasniva se na tome da se božanstvo ne samo naravstveno, već realno, suštinski, po samoj svojoj prirodi i gotovo fizički snaja s telom i dušom čoveka i izaziva u njima potpunu n svestranu obnovu".

4. Borba protiv strasti. (V. poglavlje o strastima i načinima borbe protiv njih).

5. Borba sa iskušenjima.

Postoji svetootačka misao čija suština se svodi na to da, kada ne bi bilo iskušenja, ne bi bilo ni umetnosti njihovog prevazilaženja. Iskušavajući uticaji neretko nose različite maske, tako da ih nije teško prepoznati. Po veštini da odbija i savladava iskušenja ocenjuje se istinska snaga duha, izdržljivost i stepen duhovne zrelosti.

Iskušenja se pothranjuju svakom čoveku svojstvenim težnjama prema nasladama, koristi, taštini, a preko toga kroz precenjivanje svojih mogućnosti i gubitak budnosti. Uzročnici takvih uticaja mogu biti kako misli i želje, tako i ljudi iz najbliže okoline i okolnosti.

6. Pretvaranje negativnih svojstava u suprotna.

Jedan od načina borbe sa svojim nedostacima sastoji se u svesnom radu na postepenom pretvaranju negativnih svojstava u njima suprotne antipode. Na primer:

strah - u smelost

gnev - u krotost;

zavist - u radovanje i saosećanje;

obožavanje stvari - u zadovoljstvo onim što čovek ima.

7. Obraćanje pažnje na spoljašnja čula.

Rad na sebi i jačanje svojih pozicija nezamislivo je bez pažljive kontrole naših spoljašnjih čula - tih svojevrsnih prozora u svet: čula vida, sluha, mirisa, dodira i ukusa.

Tako na primer, vid mora biti upotrebljen samo za fiksiranje pozitivnog i božanskog, na primer, na posmatranje ustrojstva prirode i sveta. Poznat je povoljan uticaj na čovekovo zdravlje prirodnih pejzaža, i, obrnuto, pogubnost mučnih scena povezanih sa nasiljem, haosom i neredom. Ako je čovek ljubitelj televizijskog programa, neosporno je da je bolje i korisnije birati emisije nego gledati sve emisije odreda u kojima su seks, nasilje i užas izmešani sa slikama prirode i naravnstvenim propovedima.

Isto tako sluh treba odvrćati od ružnih reči, praznoslovlja, zloslovlja, pseudo-muzičkog bezumlja ("Treba da čuvaš i uši tvoje" - piše starac Nikodim Svetogorac u knjizi "Nevidljiva borba", pominjući čuvanje sluha od sramnog govora, izmišljotina, spletkarenja, kleveta, praznoslovlja i svih reči koje mogu imati štetan uticaj.

Svesno usmeravanje ka filtriranju najkorisnijeg i najvažnijeg odnosi se i na organe mirisa i dodira.

Kako se pripremati pre izlaska iz kuće

[sadržaj](#)

Pre nego što ujutru izađemo iz kuće, korisno je proanalizirati ("razmotriti") sve slučajeve koji se mogu desiti tokom dana i koji mogu destabilizovati naš unutarjni duhovni svet.

Za to je neophodno specijalno se pripremati, izabравši smišljenu taktiku ponašanja, uključujući sve moguće varijante. Ne može se, naravno, predvideti sve moguće do najmanjih sitnica, ali se mnogo može predvideti. Ovaj savet se uglavnom odnosi na početne faze duhovnog usavršavanja. jer na kasnijim stupnjevima počinje da deluje duhovna intuicija savesti i iskustvo.

Iznenadni napad "nevidljive borbe"

[sadržaj](#)

Ako smo doživeli iznenadni napad, treba da se potrudimo što pre da "siđemo u oblast srca pažnjom uma", da pokušamo da kao britvom odsečemo nepoželjne misli-strele ili da im se hrabro suprotstavimo do pobeđe, sve dok se ne povuku.

Verujući hrišćani, bezuslovno, moraju odmah, kako uče Sveti Oci, da koriste molitvu, smiravajući se i moleći podršku i snagu od Boga.

Faktori koji povoljno utiču na razvoj snažnih demonskih napada jesu neiskrenost, unutrašnja pristrasnost čoveka prema stvarima, događajima i licima, mržnja ili preterana ljubav prema prolaznom. Lenost takođe doprinosi razbuktavanju "nevidljive borbe", dok rad, naprotiv, kvvari sve neprijateljske smicalice (ima se u vidu pre svega duhovni, a ne sujetni rad).

Ocena uzroka padova i poraza

[sadržaj](#)

Veoma je važno pravilno oceniti uzrok sopstvenih padova i grubih promašaja. Često pokušavamo da opravdamo sebe i tražimo uzroke u drugim ljudima ili spoljašnjim okolnostima.

Svetootačka mudrost nas uči da se nikad ne bavimo samoopravdavanjem, jer je čovek po svojoj prirodi samoljubiv i uvek će naći načina da za ljubav svog alibija iskrivi pravo stanje stvari (na primer, "No, neka sam i pao u vatru, ali i ja sam živ čovek, a, eto, on bi trebalo..." itd., postepeno sve više ubeđujući sebe da je kriv drugi i opravdavajući sebe).

Umesto samoopravdavanja ispravnije je okriviti sebe i iskreno pokušati da se sagledaju uzroci pada koji se obično kriju u našem samoljublju, taštini, a naročito gordosti ("gde se događa pad, tamo se pre toga nastanjuje gordost; jer gordost je vesnica pada" sv. Nikodim Svetogorac: "Nevidljiva borba"). Dakle, ne kultivišite u sebi advokata, već se pre pobrinite o vaspitanju nepristrasnog tužioca.

Suočavanje s teškoćama

[sadržaj](#)

Obavezan uslov postizanja istrajnosti u suprotstavljanju nevidljivom ratu jeste stvaranje strpljenja u sebi. Radi toga ne treba izbegavati teškoće, već se treba smelo i trpljivo suočiti s njima, jer se kroz njihovo prevladavanje rađa istrajnost i pojavljuje duhovno iskustvo ("ako želiš da stekneš navike u trpljenju, ne treba da izbegavaš ona lica, poslove i okolnosti koji te najviše razdražuju" - sv. Nikodim).

U psihoterapeutskom radu s pacijentima neophodno je razjašnjenje pravilnog pristupa negativnim događajima i teškoćama koje su se već zbile. Najvažnije je prihvatiti ih, a ne bežati od njih glavom bez obzira u nepoznatom pravcu (u bolest, drugi grad, menjati posao bez stvarnog razloga za to, itd.).

Tematske misli o nevidljivoj borbi

[sadržaj](#)

1. Neprijatelj je u nama samima. U nama se vodi unutrašnji rat. Ako je unutrašnje zlo pobeđeno, onda će se i spoljašnje pokoriti, kao slabije (sv. *Jovan Kasijan*).
2. U ljudima koji se trude da provode duhovni život vodi se najfiniji i najteži rat preko pomisli u svakom trenutku života - duhovni rat (sv. *Jovan Kronštatski*).
3. U nama postoji misaona borba, teža od čulne (prep. *Filotej Sinajski*).
4. Pitanje glavne tačke unutarnje borbe rešava se na sledeći način: siđi pažnjom u srce, stani tamo pred Gospodom i ne puštaj tamo ništa grehovno. U tome je sva unutarnja borba (sv. *Teofan Zatvornik*).

Samopoznanje

[sadržaj](#)

Ko poznaje samoga sebe,

poznaje Boga

(Sv. Kliment Aleksandrijski)

Prastara nauka o čovekovom poznanju samoga sebe odavno je privlačila pažnju najvećih mislilaca i tragalaca za istinom u svim vremenima i narodima. Međutim, suština ove nauke se posmatra veoma različito, pa otuda i različiti načini i pristupi: od istočnjačke nirvane do hrišćanskog zatvorništva, od sektaških harizmatičnih ekscesa do mističnih otkrivenja, od osmostrukog puta u jogi Patandalijskog do injekcija droge tipa LSD.

Razume se da ne vode svi nabrojani načini istinskom samopoznanju, već predstavljaju samo pseudosamopoznanju koja vodi prelasti i duševnoj degradaciji.

U svetootačkom učenju koje je osnova za "terapiju duše", samopoznanje počinje pre svega od punote viđenja (i poznanja) sopstvenih nedostataka, mana i nemoći (kao zvezda na nebu ili peska morskog) i njihovog uviđanja.

Neophodno je neprestano n najdublje paziti na sebe, na svaku svoju misao, reč i postupak. Samopoznanje mora uključivati skrupuloznu i nepristrasnu analizu svega što se događa, veštinu da se razlikuje istina od laži, dobro od zla, božanska volja od ljudske i demonske.

Jedan od osnivača drevnog monaštva iz ranog hrišćanskog perioda, sv. Antonije, kojeg su još za života savremenici prozvali Velikim, savetovao je: "Neka svako svaki dan polaže sebi računa o svojim dnevnim i noćnim postupcima".

Sveti starci su ponekad poredili savest sa odećom. Ako se odeća duše duže vreme ne pregleda, nju počinju da izjedaju moljci ili počinje da se kvari iz drugih razloga.

Prema večernjem molitvenom pravilu pravoslavni vernici kao da svode račune proteklog dana, otvoreno razotkrivajući svoje propuste i greške, kaju se i mole za oprostaj. Jer pre nego što legnemo da spavamo, treba da očistimo iz duše svaku prljavštinu, da se pomirimo sa svima bližnjima (računajući tu i neprijatelje), treba da izvučemo pouke iz svojih postupaka. Ovaj veliki duhovni i duboko psihoterapeutski proces (jer ispitivanje savesti čoveku je zaveštao Sam Bog) stvara pretpostavke za spokojan, zaslužen i miran noćni san sa čistom savešću i lakoćom na duši. Spoznaja samog sebe je proces doista beskrajan, neiscrpan (samo kraj zemaljskog života ga vremenski ograničava). Kroz samopoznanje događa se i duhovna evolucija. Prema Evanđelju, celo carstvo Božije leži unutra u nama (Luka, 17:21): "Unutar sebe imam Stvoritelja" kliče sv. Simeon Novi Bogoslov u jednoj svojoj himni.

Proces samopoznanja podvižnika svetosti i blagočašća završava se poslednjim i svesnim uzdahom, koji označava ishod duhovnog života.

Samopoznanja je nezamisliva bez naročitog duhovnog raspoloženja, pravednog života, posebnih znanja i neprestanog unutrašnjeg rada na sebi. Ovaj proces je strogo individualan.

Sledi navođenje izbora nekih svetootačkih i ruskih misli o samopoznanju.

Kratki svetootački izvodi o samopoznanju

[sadržaj](#)

"Starac je rekao: Čovek je onaj koji je spoznao sebe" (*iz drevnog Paterika*).

"Uđi u samoga sebe, živi u sebi, u tišnji svoje unutrašnjosti, umerene i čiste duše, spokojna i smirena duha" (*sv. Jefrem Sirin*).

"Pravo samopoznanje jeste jasno vićenje svojih nedostataka i nemoći do te mere da je njima ispunjeno sve" (sv. *Teofan Zatvornik*).

"Ko se udostojio da vidi samoga sebe, taj će biti dostojan da vidi anđele" (sv. *Isak Cupin*).

"Ljudski rod smatra veoma važnim znanje zemaljskih i nebeskih stvari, ali je daleko važnije imati znanje nas samih, daleko je dostojniji pohvale čovek kojem je poznata njegova sopstvena nemoć, nego onaj ko ispituje i spoznaje puteve zvezda, a ne poznaje puteve spasenja" (bl. *Avgustin*).

"Čovek treba sav svoj napor da usmeri na pomisli, i ono što služi kao hrana lukavim pomislama treba odsecati, treba težiti mislima Bogu, i želju pomisli ne ispunjavati, već pomisli koje se kovitlaju treba skupljati sa svih strana u jedno, razlikujući prirodne pomisli od lukavih" (prep. *Makarije Egipatski*).

"Najbolje poznaje sebe samo onaj ko misli o sebi da je ništa" (sv. *Jovan Zlatousti*).

"Ne otkrivaj svoje misli pred nezalicama, i svoju volju pred nerazboritima. Upoznaj samoga sebe i izbegavaj ono što ti je pogubno" (prep. *ava Isaija*).

"Ava Pimen je rekao: Čuvanje samog sebe, pažnja na samog sebe i rasuđivanje - to su tri vrline, putevoditeljice duše" (drevni *Paterik*, strana 17).

"Ne idi prema spoljašnjosti, idi unutar samoga sebe; i kada unutar sebe pronadeš sebe ograničenim, pređi preko sebe!" (bl. *Avgustin*).

"Bez najveće pažnje nad samim sobom nemoguće je uspeti ni u jednoj vrlini" (sv. *Ignatije Brjančaninov*).

"Obrati pažnju i neprestano ulazi u sebe, i pazi kakve strasti su iznemogle pred tobom, kakve su istrebljene i potpuno su te ostavile, kakve su počele da nestaju usled ozdravljenja tvoje duše, a ne samo zbog toga što si udaljio ono što ih podstiče, i kakve si naučio da suzbijaš svojim razumom, a ne samo uklanjanjem uzroka strasti" (sv. *Serafim Sarovski*).

"Treba umeti deliti sebe na samog sebe i neprijatelja koji se skriva u meni" (sv. *episkop Teofan Zatvornik*).

"Radi samopoznanja dobro je uveče vršiti kao nekakvu domaću ispovest svojih dela, razgovora i misli" (sv. *Teofan Zatvornik*).

"Pazi na čula i želje. Primetivši u sebi poročne pomisli, želje i strasti, poznaj da je to neprijatelj počeo rat, ovo saznanje prenesi na osećanja i obnovi u sebi neprijateljstvo prema tom zlu" (sv. *Teofan Zatvornik*).

"Stepeni uzlaženja iz mere u meru:

1. Duboka svesnost o svojoj nemoći duševnoj i telesnoj.
2. Samoprekorevanje i neosuđivanje drugih.
3. Zahvalno trpljenje žalosnih iskušenja sa kojima se suočavamo i koja nas pogađaju.
4. Smirenje kao plod ovih triju"

(sv. *Amvrosije Optinski*).

"Shvativši svoju promenljivost, ona (duša) uzdiže se do samopoznanja, odvodi misao od uobičajenog, oslobađa se pometnje protivrečnih priviđenja, težeći da shvati kakvom je svetlošću obasjana" (bl. *Avgustin*).

"Poznaj šta si! Poznaj sebe nemoćnog, poznaj kao grešnika, poznaj da si uprljan. U tvom ispovedanju će se otkriti mrlja tvog srca, saznanje grehova će te primorati da potražiš lekara" (prof. *Skvoriov*).

"Nije istina van tebe, već u tebi, nađi sebe u sebi, ovladaj sobom - i ugledaćeš istinu. Nije u stvarima ta istina, nije van tebe i nije negde preko mora. već pre svega u tvom sopstvenom radu na sebi. Pobićeš sebe i postaćeš slobodan, kao što nikada nisi ni mogao da pomisliš, i počćeš veliko delo, i druge ćeš učiniti slobodnima, i ugledaćeš sreću, jer će se ispuniti tvoj život. i shvatićeš, najzad, narod svoj i svetu istinu njegovu" (*F. M. Dostojevski*).

"Poznaj sebe, kakva je u tebi tajna prirode, kako um tvoj sve pohodi, kako se u tebi sve upravlja voljom" (*sv. Grigorije Bogoslov*).

"Na poslednjem stupnju razvoja samopoznanja čovek se udaljava od svega iskustvenog i uslovnog, dolazi do poznanja sebe kao duha koji se uzdiže iznad uslova prostora i vremena" (*sv. Grigorije Bogoslov*).

"Ko hoće da spozna istinu, pre svega, mora da počne da spozna u sebi onog čoveka koji je u stanju da je spozna" (*episkop Jovan Šahovskoj*).

Svetoatačko učenje o borbi protiv strasti

[sadržaj](#)

Ove redove pišem na dan nacionalne žalosti u Rusiji (7.10.1993. godine) nakon krvavih oktobarskih događaja u Moskvi. Život po ko zna koji put potvrđuje tačnost svetoatačkog učenja. Ne smeju se izazivati ni raspaljivati ljudske strasti, naročito u najvišim državnim strukturama. To je uvek bremenito opasnim posledicama, što se i dogodilo ovih tragičnih dana neuspelog puča. Čovek se priseća strašnih reči opomena koje je još početkom ovog veka izrekao ruski svetitelj Jovan Kronštatski: "Ko vas je naučio nepokornosti i besmislenim pobunama kojih pre nije bilo u Rusiji. Prestanite da ludujete, dosta je! Prestanite da ispijate gorku i prepunu čašu vi i Rusija".

Nikada nasilje nije dovodilo do mira, i uvek je zlo rađalo zlo, a ne dobro. Istinsko hrišćanstvo je uvek delovalo na ljude pre svega iznutra, naravno, s ljubavlju, kroz samopožrtvovanje, a ne kroz spoljašnju pomamu strasti ili fizičko pokoravanje silom.

Ideja kroćenja i preobražavanja ljudskih strasti spada u najvažnije i temeljne strane svetoatačkog učenja. Nažalost, mnogi netačno tumače sam pojam "strasti", shvatajući je kao emocionalnost, živahnost, neposrednost i upečatljivost izražavanja ljudskih osećanja u punoći i prirodnom obliku ispoljavanja.

U svetootačkom učenju se pod strastima shvataju prirodna osećanja i težnje čovekove ličnosti u njihovom pojačanom, hipertrofiranom i bolesnom ispoljavanju.

Evo kakvo određenje strasti daje drevni podvižnik prep. ava Isaija: "Strastima se nazivaju ljudska svojstva u njihovom bolesnom stanju prouzrokovanom padom. Tako se sklonost za hranjenje pretvara u sklonost prema prejedanju i proždrljivosti; sila želje - u čudi i požudu; sila gneva ili duševna energija - u plahovitost, gnev, zlobu, mržnju; svojstvo za tugu i žalost se pretvara u malodušnost, uninije i očajanje; prirodno svojstvo da se prezire greh koji ponižava prirodu - u prezir prema bližnjima, u gordost i ostalo".

U svom začetku sve strasti ("ego-nagoni", po savremenom tumačenju Anatolija Garmajeva) prisutne su u svakom čoveku. Prvenstvo pojavljivanja ove ili one strasti (ili njihovog spoja) kod svakog od nas je individualno i zavisi od čitavog niza okolnosti.

Zapanjuje jednodušnost Svetih Otaca u ocenjivanju važnosti borbe protiv strasti i sličnost klasifikacije vrsta strasti, kao i načina borbe (bez čega je i sam duhovni život nemoguć).

Ovo se objašnjava time što se svetootačko učenje stvaralo na osnovu životnog puta mnogih pokolenja ljudi i izražava puteve iskustvenog bogopoznanja, a ne apstraktna zaključivanja i mudrovanja.

Strasni čovek neprestano biva mučen i podjarmljivan spoljašnjim uticajima, on je rob ružnih navika i sklonosti, ranjiv je, nepostojan, razdražljiv, sklon nepromišljenim postupcima. Takav čovek ne može biti "duhoprovodiv" i "pnevmatičan" za Najvišu netvarnu Energiju (o "pnevmatizaciji" dobro kaže episkop Jovan Šahovskoj: "Oslobađajući se životne gordosti, 'pohote očiju i pohote ploti'... čovek postaje sve više i više 'proziran' za Boga, dostupan da se u njega useli najčistiji Duh Božiji").

Iz velikog broja svetootačkih izvora odabrao sam kratke izvode iz dela sv. Jovana Kasijana (350-60-435 g.) i sv. Ignatija Brjančaninova (1807-1867 g.).

Prva strast. Črevougodije (stomakougađanje, prejedanje)

[sadržaj](#)

Za različite ljude različite su norme hrane i stepeni isposništva. Sve su ovo veoma individualni pojmovi. Nije za sve isto tako hranljiva i korisna ova ili ona vrsta namirnica. Ali svako mora imati jedinstveno pravilo i cilj da uzima hranu u odgovarajućoj meri da ne bi upao u stomakougađanje.

Vrste stomakougađanja

1. "Črevobesije" (proždrljivost) tj. preterana količina upotrebljene hrane. Sveti Oci kao meru uzdržanosti u ishrani smatrali su onu da prestanemo da jedemo kada nam se još jede, ustajući od stola sa lakim osećanjem gladi.
2. "Gortanobesije" (naslađivanje grla) - to je pre svega prejedanje u smislu kakvite raznih vrsta jela, sklonost prema poslasticama, koja je pojačana do stepena strasti.
3. "Ranojedenje" ("tajnojedenje" u monaštvu) - nepoštovanje vremena koje je određeno za uzimanje hrane.

Treba imati u vidu da je moguć i spoj svih vrsta stomakougađanja, što se neretko zapaža i u životu.

Sv. Ignatije Brjančaninov ubraja u stomakougađanje ("stomakoprejedanje" kako ga on naziva) takođe pijanstvo, nedržanje postova i uopšte narušavanje uzdržanosti.

Druga strast. Blud.

[sadržaj](#)

Blud Sveti Oci karakterišu kao "dugi", "svirepi" rat, imenujući ga još - "padom".

Blud spada u telesne strasti. Po svojoj prirodi seksualni nagon je kod čoveka prirodna i fiziološka pojava. Njegova osnovna svrha je produženje vrste, a ne sredstvo za posebnu vrstu uživanja.

Hrišćanstvo osvećuje u jednakoj meri kako bračni i porodični život, tako i bezbračnost i monaštvo. Postoji određena međusobna veza bludne strasti sa stomakougađanjem, tako da je izbavljenje od bluda nemoguće bez pobeđivanja nad prejedanjem.

Blud se preobražava kroz očišćenje srca. Korisni su: ručni rad, post, molitva, posao uopšte.

Jedan od obeležja pobeđivanja nad strašću bluda i postizanja željene čistote Sveti Oci su smatrali odsustvo u snu i maštanjima bludnih zavodljivih slika. Uopšte, u noćnim snovima se često odražavaju unutarnji dubinski doživljaji. Na tom planu, ispravni su pokušaji psihoanalitičara da povežu snove-simbole i dovedu ih u vezu s realnim životom; nisu ispravni samo njihovi jednostrani panseksualni pristupi i usiljenost u pokušajima da dovedu dobijenu informaciju u vezu sa psihoanalitičkim teorijama.

Po svojoj suštini blud predstavlja polnu raspuštenost ("greh nezakonitog polnog opštenja" po sv. Jovanu Kasijanu). U istu strast sv. Ignatije Brjančaninov ubraja i "svako prihvatanje nečistih pomisli, razgovor s njima, naslađivanje njima, dopuštanje njih, oklevanje u njima. Bludna maštanja i robovanja njima, kao i nečuvanje čula, skvrnoslovlje, čitanje sladostrasnih knjiga i polne izopačenosti".

Prep. Isaija Otšelnik je smatrao da bludnu strast jačaju pet povoda: praznoslovlje, taština, dugo spavanje, spoljašnji ukrasi, odeća i prejedanje.

Čuvanje sebe od sablažnjivih i nepristojnih uticaja predstavlja suštinu najvažnijih i danas tako nepopularnih pojmova kao što su uzdržanost i celomudrenost (tj. čistota duše i tela).

Našoj omladini upravo nedostaje vaspitanje u duhu neporočnosti tela i čistote duše, a umesto toga se kultivišu rani seksualni odnosi; demagoški zvuče pouke o "kulturi školske erotike", koja u stvarnosti dovodi do tako teško rešivih, a ponekad i do prosto tragičnih problema u životima mladića i devojaka, da je, kako se kaže, posle vrlo teško da se tu nešto učini.

Svetost i pravičnost, cpeća u porodičnim odnosima i duhovno usavršavanje nezamislivi su bez pobeđe nad pohotom duha.

Treća strast. Sreboljublje.

[sadržaj](#)

Za razliku od stomakougađanja i bluda, povezanih s telesnom prirodom i čovekovim fiziološkim potrebama, sreboljublje je tuđe i nesvojstveno našoj prirodi. Izvesne pojave gomilanja, istina, mogu se primetiti čak i u životinjskom svetu: na primer, veverica skuplja zalihe oraha, krtica gomila ukradeni krompir, šargarepu i druge namirnice. Pa ipak, ova gomilanja imaju samo smisao prilagođavanja, imaju karakter nužnosti i ne odlikuju se bezumnim preterivanjem i takvim strasnim porobljavanjem duše, kao što se to događa čoveku koji je doslovno opsednut duhom sticanja i umnožavanja bogatstva kada to postane osnova celog njegovog života.

Tom prilikom se unakažava sav lik Božiji. Škrtošću, tvrdičlukom i drugim ispoljavanjima sreboljublja nastaju i likovi tipa čuvenih Gogoljevih Pljuškinih i Korobočki.

Sv. Jovan Kasijan naziva sreboljublje "korenem svih zala".

Duši koja je napadnuta ovom strašću nameće se njenoj prirodi nesvojstvena potreba gomilanja, razvija se pohlepa i koristoljublje koje čoveka često gura u laž, krivotvorenje i sve moguće prestupe. Zaslepljen strašću sreboljublja, čovek se ne ustručava ni od kakvih sredstava da bi stekao željeno bogatstvo i ne zaustavlja se ni pred čim da bi ostvario svoje planove.

Masovno oduševljavanje trgovinom tokom poslednjih godina u Rusiji dovelo je za relativno kratko vreme do upadljive moralne degradacije u društvu, naročito među omladinom, do odlivanja stručnjaka iz nauke, umetnosti i proizvodne sfere u trgovinu, sužavanja kruga interesovanja, porasta kriminala, pojave reketa, mafijaških struktura i korupcije u dosad neviđenim razmerama.

Sv. Jovan Kasijan tačno kaže da se treba bojati ne toliko posedovanja novca ili novčanih poslova, koliko same želje da se novac poseduje i takvu želju treba izbacivati iz duše.

Dešava se da je i čovek koji nema novca opsednut duhom nohlepe i sreboljublja, i obrnuto, onaj koji poseduje prilična bogatstva nema duševnu strast vezivanja za njega.

Lik srebroljupca Jude koji je postao izdajnik, a na kraju krajeva i samoubica - večiti je primer pogubnosti srebroljublja. Gradacija tragedije ovog čoveka prati se u ono malo evanđelskih redova u kojima se saopštava da je najpre Juda krao iz sanduka zajednički novac, da je bio škrt, a zatim izdao svog Učitelja i u očajanju se obesio.

Sv. Jovan Kasijan srebroljupce naziva "gubavim duhom i dušom". Sv. Ignatije Brjančaninov ovoj vrsti strasti dodaje takođe i škrtost, ljubav prema poklonima i darovima, krađu, prisvajanje i koristoljublje.

Četvrta strast. Gnev.

[sadržaj](#)

Sv. Jovan Kasijan naziva gnev "smrtonosnim otrovom duše". Sve dok je čovekova duša zaražena ovom strašću, on svet doživljava izopačeno, a u razlikovanju između dobra i zla ne zapaža duhovne kategorije. U gnevu čovek se udaljio od mudrosti ("jarost počiva u nedrima bezumnih", Prop. 7:10).

Gnev je bolest duše. On ne može u principu biti opravdan ma šta bilo njegov uzrok, izuzev svetog i pravednog gneva protiv samog zla, greha i poroka, naročito u samome sebi.

Ako je trenutni gnev kratkotrajni otrov, hronični gnev (zlopamćenje) je već otrov sporog dejstva.

Gnev čovek može da zadržava u sebi i da ga ne ispoljava rečima i postupcima. To je, kako se kaže, neka bude što bude (mada i u takvom slučaju postoji opasnost po zdravlje samog čoveka koji se gnevi, čak i ako mu uspeva da prikrije u sebi nastupe gneva).

Proslavljeni antički lekar Galen celog života je gajio odvratnost prema gnevu nakon mučne scene koju je ugledao u detinjstvu.

Neki čovek je otključavao vrata i pao je u jarost zbog bezuspešnosti svojih napora. Pri tome je počeo da grize zubima ključ, da udara vrata i na kraju je pao na zemlju u strašnim konvulzijama i počeo da lupa rukama i nogama kao epileptičar.

"Svaka gorčina i gnev i ljutina i vika i hula za svakom zlobom, neka su daleko od vas" (Ef. 4:31).
"Sunce da ne zađe u gnevu vašem" - rekao je u Svetom Pismu ap. Pavle.

Gnev je unutarnje svojstvo, svojstvo srca i duše, on je u stanju dugo da se skriva, i čovek često smatra da je suzbio gnevljivost i dostigao potpuno bezgnevije. Međutim, nekakav spoljašnji događaj i povod, odjednom, iznenadno, kao iskra iz kremenja pali oganj pritajene strasti i razgoreli plamen ponovo podstiče pravu jarost, čiji uzrok obično ljudi traže u spoljnim okolnostima, a ne u sebi samima.

U stvarnosti strast gneva nije u potpunosti bila prevladana, ni iščupana s korenima, ni pobeđena.

Spoljni činilac je bio samo provocirajući momenat za ispoljavanje unutarnjeg pritajenog neprijatelja. Zato, s jedne strane, treba biti uvek zahvalan onim situacijama koje razotkrivaju naša nesavršenstva koja mi ne podozrevamo.

Neprestano bezgnevije, nezavisno od okolnosti, može da služi kao jedan od obeležja duhovne visine, zrelosti i savršenstva.

Sv. Ignatije Brjančaninov ovoj strasti dodaje takođe psovku, mržnju, osvetu, klevetu, gnev, nanošenje udaraca, pa čak i ubistvo.

Peta strast. Tuga

[sadržaj](#)

Ponekad tuži prethodi gnev ili srebroljublje, ponekad su uzrok nerealizovane (često preterane) težnje, neostvarene nade.

Najpogubnija vrsta tuge je očajanje, kada čovek, umesto da poboljša i ispravi svoj život, upada u stanje potpunog neverovanja u bolje i u stanju je čak da poništi najjači biološki instinkt samoodržanja (tj. da izvrši samoubistvo).

Tuga može imati i duhovni karakter, kao rezultat samoprekorevanja, razmišljanja o svojim nesavršenstvima i griže savesti.

Melanholično stanje je katkad svojstveno stvaralačkim prirodama i služi kao svojevrsni stimulans u pesničkoj, likovnoj i muzičkoj umetnosti.

Duhovna tuga se razlikuje po svojim osobinama od strasne tuge, time što je krotka, smirena, trpeljiva, pa čak i prijatna. Tuga-strast je, naprotiv, žestoka, tvrdoglava, brza, pa čak i agresivna.

Sv. Ignatije Brjančaninov uključuje u ovu strast ogorčenje, potištenost, sumnju u božansko, roptanje i neka druga stanja.

Prema tome, tuga je posledica nezadovoljenja samoljubivih želja i gneva, što iscrpljuje pozitivnu životnu energiju; tuguju takođe ljudi skloni svetovnim zadovoljstvima, stvarima, raskošnoj odeći i poslovima. "Onaj koji voli svet ima mnogo briga, a onaj koji prezire sve što je u svetu, uvek je veseo" ("pod svetom" se podrazumevaju čulni, strasni opažaji, običaji, sklonosti, poslovi, a ne božanski domostroj i bogougodno postojanje) - pisao je prep. Nil Sinajski.

Ponekad, kako ističe sv. Jovan Kasijan, tuga nas spopada bez vidljivih uzroka (demonološki aspekt). Veoma je važno pravilno oceniti nastalu strast i na vreme početi borbu protiv nje.

Šesta strast. Uninije

[sadržaj](#)

Uninije (čamotinju) su Sveti Oci još nazivali "dosadom" ili "tugom srca", "slabošću duše" ili njenom "malaksalošću".

Ova strast je srodna tuzi. Ima često izraženu hronološku zavisnost (naprimer, pojačava se oko podneva), što je pružilo povod da se ponekad naziva "podnevnim demonom". Predveče obično ova strast se smanjivala ili potpuno stišavala.

Mnogo pre naučnih psihijatrijskih proučavanja depresivnih stanja Sveti Oci su opisali prilično tačno i verodostojno kliničku sliku ovog duševnog oboljenja.

Uninije rađa osećanja: klonulosti, odvratnosti, žaljenja zbog tobože izgubljenog vremena, sugeriše da se čovek ne može spasti, da su njegovi naponi uzaludni, da mu je trud propao uzalud i sl.; dovodi ga do fizičke iznurenosti, izaziva nemir, pometenost uma, uznemirenost duše koja se lišava u isto vreme svojih stečenih vrlina i čvrstine. Čovek postaje malodušan i ranjiv, nesposoban za duhovne napore i podvige.

Tugovanju su naročito skloni ljudi leni i dokoni, ljudi koji vole veselja i zabave.

Sveti Oci savetuju da se hrabro odupremo ovom napadu i da ne ostavljamo rad koji je sam po sebi spasonosan u takvim stanjima. Uninije se pobeđuje "trpljenjem i suprotstavljanjem", a ne bekstvom i uklanjanjem od njega, što se često primećuje u medicinskoj praksi kada prilikom prvih depresivnih simptoma pacijenti pružaju otpor, "beže u bolest".

Poučna je priča koju navodi sv. Jovan Kasijan. Jedan podvižnik svetosti je priznao avi Mojsiju da ga je juče spopadalo uninije i da ga je silno mučilo; ovaj čovek je mogao da se oslobodi muka samo tako što je napustio svoje usamljeno mesto i posetio avu Pavla. Međutim, ava Mojsije mu je prigovorio: "Ne, ti se nisi oslobodio te strasti, već naprotiv, pokazao si se kao kukavica i begunac, dozvolivši da te ona u prvom sukobu pobeđi i pobećao si s bojnog polja. Ako sledećeg puta ne stupaš u bitku s neprijateljem i ne počneš da odbijaš njegove žestoke napade, on će te pobeđivati svaki put".

Sv. Ignatije Brjančaninov je uniniju dodavao takođe: nemarnost, bes, nepoštovanje, besposličenje, suvišnu razneženost, praznoslovlje, lenost za svaki posao i neka druga stanja.

Sedma strast. Taština

[sadržaj](#)

Po određenju sv. Grigorija Bogoslova taština je težnja ka sujetnoj slavi. To je doista raznolika, promenljiva i podmukla strast. Borba protiv nje je izuzetno teška.

Starci porede taštinu sa glavicom luka. Nakon skidanja i odsecanja jednog sloja sledi drugi ispod koga se podvižnik ponovo nalazi. Ponekad se čovek razmeće svojim bogatstvom, ugledom, ali sa istom takvom lakoćom može kasnije da se razmeće i siromaštvom, u suštini pateći u oba slučaja od jedne te iste strasti.

Taština i gordost, za razliku od prvih šest strasti, podstiču podvižnika upravo da pravi uspehe u duhovnom životu, pa čak i u podvizima i dostizanju visokih vrlina. "Ne laskaj sebi zbog vrlina i duhovnim uspesima se ne preuznosi" - upozorava sv. Jovan Kasijan.

Taština ne prestaje da vodi čoveka, makar se on i sasvim udaljio iz sveta u pustinju ili pećinu (kao što su to činili drevni otšelnici), jer ova strast je unutarnje oboljenje (duše), a ne spoljašnje svojstvo.

"Sve druge strasti, budući da su suzbijane, sahnju i budući da su pobeđivane, svakim danom postaju sve slabije; takođe pod uticajem mesta ili vremena one slabe i stišavaju se. Ova pak strast još žešće pritiska pobednika" - piše sv. Jovan Kasijan.

Primer za taštinu u ovom našem svakodnevnom životu je toliko mnogo da zaista ne bi vredelo zadržavati se na njihovom detaljnom opisivanju. Ljudi se razmeću odećom, nakitom, činovima, položajem u društvu, kolima, vikendicama, spoljašnjim izgledom, intelektualnim razvojem, znanjima, uspesima svoje dece i čime sve ne! Ruski jezik veoma tačno prenosi suštinu ove strasti: prazna (tašta) slava, tj. taština jeste težnja za slavom, ali ta slava je uzaludna, isprazna, tašta, nepotrebna, i čak pogubna za dušu.

Taština je opasna zbog toga što je u stanju da brzo razori sve prethodne uspehe u duhovnom životu. Samo jedna tašta misao tipa "gle, kako sam dobar", ili "svi me vole" u stanju je da obori čoveka ili da ga "uzdigne" još više do najopasnije strasti kojom se smatra gordost.

Sv. Ignatije Brjančaninov u taštinu ubraja još i: hvalisanje, traženje uspeha u naukama i umetnosti radi sticanja slave, skrivanje svojih grehova, prepiranje, licemerje, lukavstvo, samoopravdavanje, laž, laskanje, čovekougadanje, zavist, pritvorstvo, nesavesnost i druge.

Osma strast. Gordost (oholost)

[sadržaj](#)

Kako se čini, uzimajući u obzir naše današnje shvatanje, bolje je upotrebljavati termin oholost, jer "gordost" ima u sebi i neku pozitivnu konotaciju, na primer, pravedna gordost (ponos) na svoju zemlju, otadžbinu, veru i drugo.

"Oholost" i u samom zvuku ima nečeg hipertrofiranog, ružnog, veštački naduvenog.

"Najsvirepija i najneukrotivija zver", tako naziva ovu strast sv. Jovan Kasijan, i premda je on opisuje kao poslednju, po svom značaju ona je prva. "Nema nikakve druge strasti koja bi tako uništavala sve vrline, i tako obnažavala i lišavala čoveka svake pravednosti i svetosti" - piše sv. Jovan.

Svima je verovatno poznata biblijska priča o padu zbog gordosti i preuznošenju najmoćnijeg anđela ("Denice") koji je kasnije postao zbog toga đavo, "knez ovoga sveta".

Na najvišem stupnju svog ispoljavanja gordost dovodi čoveka koji joj robuje u stanje "samoobožavanja". U tom stanju čovek akcenat čitavog života prenosi na sebe. On sebe pretvara kao u nekakav centar vasiona i više nije u stanju (a i ne želi) da oseća, shvata druge i da voli bilo koga osim sebe (ili ako voli druge, voli ih egoističnom ljubavlju, tj. samo radi samog sebe).

Takvi ljudi su obično ubeđeni u svoju potpunu nepogrešivost, ne priznaju nikakve autoritete, nadmeni su, umišljeni, uvredljivi i često zlopamtni. Ali uopšte ne treba smatrati da gordost pogađa samo ograničene ili priglupе ljude. Uopšte ne. Češće je obrnuto.

Žrtve ove strasti postaju ljudi visokog intelekta i natirosečnih sposobnosti, ljudi koji su često dostigli realne uspehe kako u spoljašnjem, tako možda i u duhovnom životu.

Na primer, Lav Tolstoj je bio genijalni umetnik reči, izuzetno dubok mislilac. imao je i mnoštvo drugih darova. Imao je: hrabrost, smelost, neverovatnu radnu sposobnost i čovekoljublje. Ali kao posledica duhovne oholosti koje je on ipak bio svestan i trudio se da se bori protiv nje, izabrao je duboko pogrešan put, čiju je neodrživost pokazalo vreme (imam u vidu krah "tolstojevstva" kao društvene pojave koja pretenduje na ispravnost i sveopšte priznanje).

Osim toga, Lav Tolstoj se latio da prepravlja i ispravlja Evanđelje. Prihvatio se misije učitelja ne samo Rusije, nego i celog čovečanstva. Eto kako se zapanjujuće spajala u jednom čoveku genijalnost i oholost. Prozorljivog optinskog starca Amvrosija nakon razgovora s Lavom Tolstojem, zatekli su u suzama: "Kakav gordi čovek!" - nekoliko puta je rekao starac.

Pogrešnost i pogubnost pravca koji je Tolstoj izabrao proročki je osetio i drugi genijalni ruski pisac Dostojevski koji se nekoliko nedelja uoči smrti upoznao s nekim pismima Lava Tolstoja u kojima je ovaj izlagao nove koncepcije o hrišćanskoj veri. "Kao da još uvek pred sobom vidim Dostojevskog, kako se hvatao za glavu i očajničkim glasom ponavljao: "Nemoguće, nemoguće!" - sećala se rođaka Lava Tolstoja, grofica Aleksandra Andrejevna Tolstoj. Utisak Dostojevskog o Tolstojevim mislima bio je užasan. Nije imao razumevanja ni za jedno tvrđenje i izrazio je želju da osporava lažna grofova ubeđenja. Međutim, smrt koja je uskoro usledila nije mu dozvolila da to i ostvari.

Podvižnici svetosti svih vremena uvek su se bojali gordosti kao vatre. Oni su bežali od slave, činova, zvanja, iskreno su smatrali sebe za ništa. Prilikom najmanjeg dejstva gordosti molili su se, sećajući se kratkotrajnosti života i smrtnog časa.

Veoma je teška borba protiv ove strasti i ona traje do poslednjih trenutaka našeg života.

Sv. Ignatije Brjančaninov ubraja u gordost: prezir prema bližnjemu, uzdizanje sebe iznad drugih, drskost, gubitak jednostavnosti, gubitak ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Jeres. Neznanje. Bezbožnost.

Završavajući pregled o strastima, treba pomenuti da smo naveli kratki opis samo osnovnih strasti. Osim nabrojanih postoji mnoštvo drugih. Neke od njih nastupaju pod raznim privlačnim maskama, kao na primer, neumorna težnja da se zna sve i da se zna mnogo van duhovnog života (ili čak u pitanjima samog duhovnog života). U strasti se mogu ubrojati i oduševljavanja raznim predstavama i priredbama, politikom, muzikom (melomanija) i drugim stvarima.

Opšti načini borbe protiv strasti

[sadržaj](#)

Svako protivljenje dejstvu strasti slabi je, a stalno suprotstavljanje pobeđuje strast. Svaki podsticaj strasti, zanošenje i uživanje u njoj, naprotiv, jača strast, parališući volju i pobeđujući čoveka. Razmaženo i razneženo telo predstavlja "stanište strasti". Ispoljavanje same strasti nije ništa drugo do greh. Strasti kod duhovnog čoveka izazivaju osećanje odvratnosti, a kod telesnog, naprotiv, - zadovoljstvo i nasladu.

Strasti moraju da podstiču čoveka da uvek bude pripravan i na straži. Po velikom i nedokučivom najvišem zakonu u borbi sa strastima rađaju se i stiču vrline.

Čovek ne treba da se čudi, ako primećuje izbijanje strasti, na kakvoj god se etapi duhovnog razvoja nalazio. Samo je smrt oslobađala (čak i svete) od dejstva strasti.

Mora postojati stalna spremnost za suprotstavljanje svim strastima, a ne samo za suprotstavljanje onoj najpoznatijoj iz iskustva. Neke strasti, kako rekosmo, služe kao uzrok razvoja drugih.

U duhovnom životu se treba odlučno suprotstavljati samom početku ispoljavanja strasti, jer strast se teško leči u poodmaklom stadiju. "Vođa svih strasti je neverovanje" (sv. I. Brjančaninov).

Vođa istinskih vrlina je, naprotiv, vera!

Često strasti žive u čoveku neprimetno i prikriveno. Pa ipak se one ispoljavaju u pomislima, maštanjima i odgovarajućim osećajima. Potrebna je samo neprestana pažnja na sebe i kontrola svojih čula i uobrazilje. Strast koja je izazvala našu sklonost prema sebi stiče vlast nad nama.

Nemoguće je da se strasti koje žive u čoveku ne ispolje u mislima, rečima i delima. Važno sredstvo lečenja jeste otkrivanje strasti (u religiji je to trenutno pokajanje).

Ne treba padati u pometenost i uninije prilikom razotkrivanja strasti. Ne treba takođe lakoverno verovati svojim poredama, jer strasti su veoma lukave, i zato, umislivši da smo porednici, možemo lako ući u gordeljivo stanje, a zatim biti poredeni iznenadnim novim napadom. Takođe postoji velika razlika između svesne sklonosti prema ovoj ili onoj strasti i, zbog ljudske slabosti slučajnog, neznanja načina borbe ili usled gubitka budnosti. Kao odgovarajuće stanje u cilju protivdejstva strastima Sveti Oci su smatrali smirenoumlje.

Tematske misli

1. Sve one (strasti) potiču iz samougađanja, sebičnosti, samoljublja i na njima se drže (sv. Teofan Zatvornik).
2. Strasti žive i u svetima, samo što ih ovi obuzdavaju (ava Avramije).
3. Strasti se drže jedna za drugu kao karike u lancu (ava Isauja).
4. Nema veće pobeđe nego pobediti svoj gnev i ljutnju (sv. Tuhon Zadonski).
5. Taština i dobra ljudska dela čini beskorisnima (sv. Jovan Zlatoust).
6. Svi gresi su mrski pred Bogom, ali najmrskiji je gordost (sv. Antonije Veliki).
7. Daj telu ono što mu je potrebno, a ne što ono hoće da dobije (ce. Nil Sinajski).
8. Ne osuđuju se bogati. već oni koji služe bogatstvu (ce. Jovan Zlatoust).

Kratki izvod učenja o strastima po sv. Jovanu Kasijanu

[sadržaj](#)

Osam glavnih strasti:

1. Stomakougađanje.

2. Blud.
3. Srebrljublje.
4. Gnev.
5. Tuga.
6. Uššije.
7. Taština.
8. Gordost.

Postoje dve vrste strasti:

- 1) od prirodnih potreba (stomakougađanje i blud);
- 2) strasti koje nemaju koren u našoj prirodi (na primer, srebrljublje).

Šest prvih strasti su često spojene međusobno (povezane), te ih zato treba savladavati postupno (na primer, blud je često povezan sa stomakougađanjem, a uninije sa tugom).

Sedma i osma strast su takođe međusobno povezane. Preterana taština rađa gordost.

I. Stomakougađanje ima trn vrste:

1. Jedenje van ustanovljenog reda i vremena ("ranojedenje").
2. Količinska strana: prejedanje ("črevobesije").
3. Po kakvoti: obožavanje ukusnih jela, uživanje u jelu ("gortanobesije").

II. Blud - tri vrste:

1. Sa drugim polom.
2. Samozadovoljavanje, "nečistota" (masturbacija).
3. Umom i srcem (uporedi: "ko pogleda ženu sa željom, već je učinio preljubu s njom u srcu svom" - Mt. 5:28).

III. Srebrljublje - tri vrste:

1. Želja da dobijemo ono što prethodno nismo imali (kao Gijeze - 4. Car. 5).
2. Želja da nam se vrati ono čega smo se ranije odrekli (kao Juda izdajnik).
3. Prikrivanje i zadržavanje za sebe izvesnog dela (kao Ananija i Sapphira, D. ap. 5).

IV. Gnev - tri vrste:

1. Unutarnji (plamti iznutra).
2. Spoljašnji (u reči i delu),
3. Zlopamćenje (hronični).

V. Tuga - dve vrste:

1. Nakon prestanka gneva, zbog gubitaka, neispunjenih želja.
2. Zbog bojazni, strahova, nerazumnih briga.

VI. Uninije - dve vrste:

1. Tera u san.
2. Tera iz kuće.

VII. Taštija (mnogo vrsta). Dve glavne vrste:

1. Oduševljavanje vidljivim stvarima i telom.
2. Želja sa sujetnom slavom.

VIII. Gordost - dve vrste:

1. Telesna.
2. Duhovna.

Cilj borbe sa strastima je čistota srca.

Greh

[sadržaj](#)

*"Greh je čovekov samovoljni prelazak granice
koja mu je data odozgo,
napuštanje kruga datog mu zakona".*

(episkop Jovan Šahovskoj)

Prema određenju ap. Jovana, greh je bezakonje (Jn. 3:4). Naravstveno bogoslovlje shvata greh kao svako odstupanje od zapovesti Božije i narušavanje zakona Božijih (rečju, delom, mišlju; hotimično ili nehotično). Nakon što je 1917. godine u Rusiji ukinut Bog, zvanične vlasti su pokušale da istovremeno ukinu ili suštinski preinače mnoge pojmove koji su na ovaj ili onaj način povezani s religijom. Stvar je došla dotle da su u nekim sovjetskim rečnicima reči poput "svetinja", "greh", "blagodat" i neke druge, bile uvršćene među zastarele. Ovakvo shvatanje uvreženo je i sada u svesti mnogih ljudi. Reč "greh" danas zvuči kao odjek daleke starine i ponekad se čak upotrebljava u šaljivom tonu, a ne u tonu dubokog strahopoštovanja.

Međutim, greh predstavlja jednu od najvažnijih kategorija duhovnog života. On je realan. On se nikako ne može ukinuti nikakvim ukazima ili ljudskim dekretima, kao što se sličnim dokumentima nikako ne može ukinuti zakon gravitacije ili, recimo, smrt. Ta mala, ali čudesno mnogoznačna i tačna reč po zvuku je pomalo slična drugoj reči u ruskom jeziku: tutnjava[1]. Kao grom usred vedra neba ona ponekad pogađa naš život, trjući otrovnim isparenjima dušu, pomućujući razum, utičući na san, raspoloženje, apetit, zdravlje, pa čak i odnos prema životu. Ima nečeg osuđujuće prekornog u zvučanju ove reči. Greh! Šta si to, brate, učinio!

Kako tvrdi hrišćanska vera, greh je potekao od zloupotrebe ljudske volje i odbacivanja Božije volje, što je dovelo do unakaženosti ljudske prirode (ideja praroditeljskog greha).

Međutim, osim praroditeljskog greha, tokom našeg života mi pravimo mnoštvo grehova usled gordosti, egoizma, bezbrižnosti, slabe volje, slastoljublja i usled drugih uzroka, čiji je deo neposredno povezan sa demonologijom. Predstava o grehu se u različitim periodima razvoja čovečanstva bitno menjala. Najvažniji putokaz bilo je učenje o iskupiteljskoj Hristovoj misiji i putevima čovekovog spasenja (tačnije, sam taj, po svom značenju nedokučivi, događaj!).

U duhovnom životu veoma se važnim smatra razvoj izoštrenosti čula viđenja čovekovog greha. To nije nimalo lako postići, smetaju samoljublje, strasti, kao i odsustvo duhovnog iskustva i stručnih znanja. Svaki čovek praktično ima visoko mišljenje o sebi, smatrajući da "barem nije gori od drugih".

Osim toga, oštrina viđenja svojih grehova, po svetoatačkom učenju, jeste dar Božiji. Kada čovek počinje da vidi svoje grehove, čiji je broj "kao zvezde na nebu ili kao pesak morski". tada on zaista počinje da gleda duhovno.

Greh ne samo što ne može biti ukinut, nego je i, budući da spada u naravstveno-duhovne kategorije, vanvremenski pojam koji nam je nužan. U savremenom životu koji sve više degradira i u kojem oskudeva svetost i blagočašće, on mora steći odlučujući i prvostepeni značaj, ako želimo duhovnu obnovu. Greh ima i duboko ličnosni, sakralno-skriveni sadržaj. Put prema istinskom spasenju (kao i terapija duše) prolazi kroz individualne napore slobodne ličnosti, a ne kroz spoljašnje nasilje. Latiti se posla da se drugi poučava, a tim pre spasavati i duhovno lečiti druge, budući i sam "preko glave" u gresima - savršeno je beskoristan, apsurdan, pa i grešan

posao. Svetootačko učenje upozorava na svaku vrstu poučavanja bez odgovarajućeg načina života. I zaista, dela su mnogo važnija od reči. I kada grehovni čovek poučava druge kako treba da žive i da ne greše u onome što on sam čini, od toga je vrlo mala korist.

Može se, naravno, poricati hrišćanska koncepcija praroditeljskog greha, ali kako onda objasniti uzroke tragičnosti zemaljske sudbine čovečanstva i ogroman napor koji treba uložiti za stvaranje dobra?

Po svojoj prirodi mi nismo celoviti, to ima veze i sa telesno-duševno-duhovnim strukturama i sa neprestanim sukobom dveju sila u nama. Uporedo sa čistim glasom savesti i srdačne ljubavi kako se često čuje drugi glas pun mržnje, lukavstva, zloradosti i laži. Otrovne primese koristoljublja, zavisti i osuđivanja neretko osećamo u sebi uporedo s najboljim osećanjima i plemenitim težnjama (uporedite s rečima ap. Pavla: "Ne činim ono što hoću, već ono što mrzim, to činim", Rim. 7:15).

Greh nije svojstven prirodi duše, naprotiv, on joj je tuđ i u nju ga unose strasti. Greh je duhovna bolest i uzrok mnogih fizičkih bolesti, o čemu ljudi često zaboravljaju (ili ne znaju), i zato se mora lečiti.

Savest (ako nije "prigušena" ili uništena) veoma je osetljiva na svaki, pa čak i najmanji greh. Ova osetljivost se ne sme prigušivati, naprotiv, treba je istančavati i razvijati kroz česte ispovesti i svakodnevna ispitivanja svoje savesti. Tom prilikom čak i smeta prisustvo logičkog razmišljanja, jer ono ometa celovitost i neposrednost duhovnog osećanja, tim više ometa tačnu ocenu samoopravljanja koje prigušuje istančanost osećanja i smanjuje prijemчивost svega grehovnog.

Nažalost, medicinska nauka i psihologija neoprostivo mali značaj pridaju samom problemu greha, zamenjujući ga drugim kategorijama koje uopšte nisu istovetne po svojoj suštini. Stoga greh kao da počinje da iščezava, rastvarajući se u pojmovima kao što su pogrešni postupak, psihotrauma, stres i drugi.

Naprotiv, greh mora biti dovoljno jasno pojmljen od strane čoveka i ispravljen putem razumevanja, poricanja, iskrenog pokajanja (najbolje u svetoj Tajni Ispovesti) i u svom najvišem isceljujućem razrešenju savladan kroz Božansko Pričešće Svetim Tajnama.

Greh je najčešće svesno narušavanje duhovnih zakona i zapovesti Božijih, iako postoje gresi i iz neznanja i iz lakomislenosti, koji se mogu uvrstiti u kategoriju nemarnosti i grešaka (Sveti Oci ističu da će kazna za grehe koji su učinjeni iz neznanja biti drugačija negoli za svesne).

Greh koji se nalazi u duši koja nije izgubila savesnost, stvara nelagodnost koja se ne može izraziti rečima, pri čemu snaga otrovnog dejstva može biti toliko velika, da čovek doživljava nepodnošljive patnje (setimo se Katarine iz komada Ostrovskeg "Oluja" ili Ane Karenjine iz istoimenog romana Lava Tolstoja). "Grehovnost" može stvarati osećanje bezizlaznosti i beznadežnosti, što neretko podstiče čoveka na čin nasilja nad samim sobom i svojim životom da bi se izbavio duševnih muka.

I obrnuto, posle iskrenog pokajanja i ispovesti u dušu se vraćaju izgubljeni mir i spokojstvo (što se nije moglo postići nikakvim drugim sredstvima!), te čovek hoće ponekad da poput poznatih pashalnih reči ukslikne: "Grehu, gde ti je žalac!"

Savremeni čovek ne samo što malo zna o grehu, nego i nema pravu predstavu o njegovim žalosnim posledicama.

U prilogu ovom poglavlju data je svojevrсна klasifikacija grehova koje je u 19. veku sastavio jedan od najautoritativnijih Otaca Ruske Pravoslavne Crkve sv. Ignatije Brjančaninov.

Prilikom čitanja obratite pažnju na jasnoću i skladnost izlaganja. a takođe uporedite svoj život sa onim koji pretpostavlja odsustvo nabrojanih grehova.

Mišljenja o temi

1. Od svih zala ljudskih samo je greh pravo zlo (sv. *Jovan Zlatoust*).
2. Greh je sladak kraće vreme, a gorak na duže vreme (sv. *Dimitrije Rostovski*).
3. Svaki novi greh stavlja novu mrlju na dušu našu (*Cvetnik Duhovni*).
4. Gasi iskru, dok se vatra nije rasplamsala i ubijaj neprijatelja dok je mali (sv. *Tihon Zadonski*).
5. Duša se može protiviti grehu, ali ne može bez Boga pobediti ili iskoreniti zlo (sv. *Makarije Veliki*).
6. Ne može ugledati svoj greh onaj koji se naslađuje grehom... (cv. *Ignatije Brjančaninov*).
7. Onaj ko učini veliko delo - uspostavi neprijateljstvo s grehom. nasilno otrgnuvi od njega um, srce i telo, tome će Bog dati veliki dar: viđenje svog greha (cv. *Ignatije Brjančaninov*).

8. Greh mrzi, a grešnika ljubi (ce. Jovan Kronštatski).

NAPOMENE:

1. Ruski: grohot - prim. prev.

Stadiji razvoja greha

[sadržaj](#)

U svetootačkom učenju se veoma suptilno razotkriva razvoj grehovnog procesa, počev od prvog impulsa misli koja pada na pamet ("pritajene namere", "pomisli") do samog grehovnog čina u pravom smislu.

U čovekovom srcu obutava zlo, upravo ono jeste izvor pomisli i njena osnova. Najmanja (najčešće gordeljiva) misao koja promakne umu naziva se "pritajena namera".

"Pomisao" je obična misao na ovu ili onu temu.

"Predlog" (ili "sukob") je već pomisao koji je dotakao dušu i izazvao u njoj pristanak ili čak kretanje u pravcu ovog ili onog (grehovnog) dejstva. Predlog još uvek nije greh. Ako ga čovek na vreme ne odseče i stupa u razgovor s njim, tim pre ako se naslađuje grehovnom uobraziljom, nastaje "sjedinenje" ("zbliženje" "spajanje" - stupanje u razgovor sa pomislama, obraćanje pažnje na njih)).

Ako se ovaj razgovor blagonaklono doživljava i čovekova pažnja se usmerava isključivo na nastalu predstavu dolazi do "pristanka", do zaplenjenosti pomišlju. Zatim nastupa "porobljenost", tj. zajednički život s grehovnim pomislom i porobljenost njime.

Čovekova volja se priklanja pristanku na ono što izaziva pomisao, čovek čezne da ispuni nastalu želju, sanja da doživi nasladu, raspaljuje se. Zatim nastaje strast kao projava ropstva grehu, za čije činjenje je čovek već spreman da upotrebi sva moguća sredstva.

Najlakše se odseca pomisao u samom začetku, radi čega je važno na vreme raspoznati ono čemu nas on priklanja.

Što se više razvija opisani proces, to je teže sprečiti njegovo konačno ispoljavanje: grehovno dejstvo (kada se navika ukoreni - "porok").

Proanalizirajte sve što je rečeno i uporedite sa svojim grehovnim postupcima i porivima i uverićete se u tačnost svega što je rečeno.

Shema razvoja greha

Pomisao -> Predlog (sukob) -> Porobljenost (pristanak) -> Sjedinjenje (zbliženje) -> Pristanak (porobljenost) -> strast -> grehovno dejstvo -> porok (grehovno dejstvo koje je postalo navika)

Skica ispovesti po sv. Ignatiju Brjančaninovu

[sadržaj](#)

Gresi protiv Boga. Verovanje snovima, čaranjima, "srećnim" i "nesrećnim" susretima i drugim znacima. Sumnje u veru. Lenost i rasejanost u molitvi. Neodlaženje u crkvu. Dugotrajno neispovedanje i nepričešćivanje. Licemerje u Bogopoštovanju. Huljenje ili samo roptanje na Boga u duši i na rečima. Namera da se digne ruka na sebe. Uzaludno zaklinjanje Bogom. Neispunjeno obećanje Bogu. Huljenje svetih predmeta. Gnev s pominjanjem nečiste sile (đavola). Jedenje i pijenje nedeljom i praznikom pre završetka Liturgije. Narušavanje i netačno držanje postova.

Gresi protiv blišnjeg. Neusrdnost prema svojoj dužnosti ili pak prema svom poslu. Nepoštovanje viših i starijih od sebe. Neispunjenje obećanja datog čoveku. Neplaćanje dugova. Oduzimanje silom ili tajno prisvajanje tuđega. Škrtost za milostinju. Lična uvreda blišnjeg. Spletke. Klevetanje. Proklinjanje drugih. Uzaludna sumnjičenja. Nebranjenje nevinog čoveka ili pravedne stvari što im donosi gubitak. Ubistvo. Nepoštovanje roditelja. Nepostojanje hrišćanske brige o deci. Gnev, neprijateljstvo u porodičnom ili domaćem životu.

Gresi protiv samog sebe. Isprazne i prljave misli. Želja da se dogodi zlo blišnjemu. Lažljivost. Razdražljivost. Tvrdoglavost ili samoljublje. Zavist. Nemilosrdnost. Preosetljivost na ogorčenja ili uvrede. Osveta. Srebroljublje. Strast prema uživanjima. Skvrnoslovlje (govorenje ružnih reči). Sablažnjive pesme. Pijanstvo i prejedanje. Blud. Preljuba. Neprirodni blud. Neispravljanje svog života.

Među gresima neki se, dostižući u čoveku najviši stupanj razvoja n pogađajući njegovo srce nepokajanošću, smatraju posebno teškim i gnusnim Bogu.

Smrtni gresi koji vode propasti duše. 1. Gordost koja prezire sve, koja zahteva od drugih ulagivanje, spremna da dopre do neba i postane slična Svevišnjem, jednom rečju, sve do samoobožavanja.

2. Nezasita duša ili Judina pohlepa za novcem, često povezana sa nepravедnim sticanjem, pohlepa koja ne daje čoveku ni trenutka da pomisli na duhovno.

3. Blud. Razvratan život bludnog sina koji je rasuo sve svoje imanje (Lk. 15:11-32).

4. Zavist koja dovodi do svakog mogućeg zlodela učinjenog bližnjemu.

5. Stomakougađanje ili telougađanje koje ne poznaje nikakvih postova, povezano sa strasnom vezanošću za zabave, kao kod evanđelskog bogataša (Lk. 16:19-31).

6. Nepomirljivi gnev koji se odlučuje na strašne postupke kao u Iroda koji je u gnevu naredio da se pobiju vitlejemska deca.

7. Lenost i savršena bezbrižnost u duši, nemarnost za pokajanje do poslednjih dana života.

Gresi huljenja na Duha Svetoga. Preterano uzdanje u Boga - nastavljanje grehovnog života u nadi na milosrđe Božije. Očajanje u odnosu prema milosrđu Božijem suprotno osećanje koje poriče Bogu očinsku dobrotu i koje dovodi do samoubistva. Uporno neverovanje koje ne mogu ubediti nikakvi dokazi istine, čak ni čudesa. neverovanje koje odbacuje i samu dokazanu istinu.

Gresi koji vapiju na nebo za osvetom. To su: smišljeno čovekoubistvo (pobačaj), a naročito oceubistvo (brateubistvo, careubistvo). Sodonski greh. Neopravdano ugnjetavanje ubogoga, nezaštićenog, udovice, maloletne dece i sirotih. Zadržavanje i neisplaćivanje radnicima njihove zasluženе plate. Oduzimanje čoveku poslednjeg parčeta hleba ili poslednjeg novca koje je ovaj zaradio krvlju i znojem, kao i prisvajanje od zatvorenika milostinje, hrane, toplote ili odeće koji su im određeni, kao i njihovo ugnjetavanje uopšte. Ogorčenja i uvrede roditeljima, sve do njihovog bezočnog batinanja.

Osam glavnih strasti

1. Stomakoprejedanje. Prejedanje. pijanstvo, nedržanje postova, tajno jedenje, oblapornost. narušavanje uzdržanosti uopšte. Nepravilna i preterana ljubav prema telu, njegovom životu i spokojstvu, iz čega nastaje samoljublje, a iz njega nečuvanje vernosti Bogu, Crkvi. vrlini i ljudima.

2. Preljuba. Bludno raspaljivanje, bludni osećaji i stanja duše i srca. Prihvatanje nečistih pomisli, razgovor s njima, naslađivanje njima, pristanak na njih, dugo ostajanje u njima. Bludna maštanja i opsednutost. Nečuvanje čula. naročito čula dodira. u čemu je bezočnost koja ubija vrline. Skvrnoslovlje i čitanje sladostrasnih knjiga. Prirodni bludni gresi: blud i preljuba. Protivprirodni bludni gresi...

3. Srebroljublje. LJubav prema novcu, kao i imovine pokretne i nepokretne uopšte. Želja za bogaćenjem. Razmišljanje o sredstvima za bogaćenje. San o bogatstvu. Strahovanje od starosti, iznenadnog siromaštva, bolesti, nżgnanstva, škrtost. tj. neverovanje Bogu, neuzdanje u NJega. Briga. Rdave sklonostn ili bolesna, preterana ljubav prema raznim prolaznnm stvarima koja lnšava dušu slobode. Obuzetost sujetnim brigama. LJubav prema poklonima. Prisvajanje tuđeg. Lihvarstvo. Nemilosrdnost prema siromašnoj braći i prema svima kojima je potrebna pomoć. Krađa. Razbojništvo.

4. Gnev. Plahovitost. prihvatanje gnevnihi pomisli: maštanje o gnevu n osveti. Uzbudivanje srca jarošću, pomraćenje uma jarošću: nepristojna vika, svađa, psovke, surove i zlobne reči, udarci (naročito po glavi). ubistvo. Zlopamćenje, mržnja, neprijateljstvo, osveta, kleveta, osuđivanje, gnev i uvreda blišnjega.

5. Tuga. Ozlojeđenost, potištenost, odbacivanje nade u Boga, sumnja u obećanja Božija. nezahvalnost Bogu za sve što se događa, malodušnost, netrpeljivost, odsustvo samoprekora, ozlojeđenost na blišnjega, roptanje, odricanje krsta, pokušaj da se siđe s njega.

6. Uninije (čamotinja). Lenost za svako dobro delo, naročito molitveno. Napuštanje molitvenog pravila. Napuštanje neprestane molitve n štiva korisnog za dušu. Nepažnja i užurbanost u molitvi. Nebrižnost. Nedostatak strahopoštovanja. Nerađ. Suvišno umirivanje snom, ležanjem i svakojakom razneženošću. Česti izlasci iz keliје, šetnje i posete prijateljima. Praznoslovlje. Šale. Svetogrđa. Napuštanje metanija i ostalih telesnih podviga. Zaboravljanje svojih grehova. Zaboravljanje zapovesti Hristovih. Lišavanje straha Božijeg. Ogorčenje. Neosetljivost. Očajanje.

7. **Taština.** Želja i traganje za zemaljskim izuzetnim počastima i ljudskom slavom. LJubav prema lepoj odeći, kočijama i kelejnim stvarima. Obraćanje na lepotu svog lica, prijatnost glasa i ostala svojstva tela. Sklonost prema naukama i umetnostima ovog sveta koji propada, traženje uspeha u njima radi sticanja zemaljske slave. Stid da se ispovedaju svoji gresi. NJihovo skrivanje pred ljudima i duhovnim ocem. Lukavstvo. Samoopravlđavanje. Prepiranje. Oholost svog razuma. Licemerje. Laž. Laskanje. Čovekougađanje. Zavist. Ponižavanje blišnjega. Promenljivost naravi. Nesavesnost. Način života demonski.

Gordost. Preziranje blišnjega. Stavljanje sebe iznad drugih. Drskost. Pomračenje uma i srca, njihovo vezivanje za zemaljsko. Huljenje, neverovanje. Nepokornost zakonu Božijem i Crkvi. Sleđenje svoje telesne volje. Čitanje jeretičkih knjiga, razvratnih i sujetnih. Neposlušnost prema vlastima. Zlobno izrugivanje. Gubitak ljubavi prema Bogu i blišnjem. Lažna filosofija. Jeres. Bezbožnost. Neznanje. Smrt duše.

Molitva i njena uloga u savremenom životu

[sadržaj](#)

"Molitva je disanje duše,

kao što je vazduh prirodno disanje tela".

(sv. Jovan Kronštatski)

Sam pojam molitve u rečniku crkvenoslovenskog i ruskog jezika (deo 1, Petrograd, izdanje štamparije Imperatorske Akademije Nauka) određuje se na sledeći način: "molitva - 1 (molba, moljenje, prozba za nešto). Izlivanje duše i unutrašnjih osećanja pred Bogom".

U Daljevom rečniku (tom 2) nalazimo o istoj reči: "moliti nekoga za nešto, moliti smireno, pokorno i usrdno... Moliti se Bogu, budući svestan svoje ništavosti pred Tvorcem, prinositi mu svoje pokajanje, ljubav, zahvalnost i molbe (prozbe) za budućnost".

U potpunom crkvenoslovenskom rečniku koji je sastavio G. Djačenko (1900 g.) ističe se još jedna važna nijansa: "Koren ove reči (molit) potiče od latinskog mollire - ublažavati, te ukazuje na to da je molitva sredstvo za ublažavanje..." Najzad, u jednom danas rasprostranjenom rečniku ruskog jezika pod redakcijom S. I. Ožegova (20. izdanje, 1988 g.) o molitvi se kaže sledeće:

1. "Ustanovljeni tekst koji se čita prilikom obraćanja sa molbama za nešto Bogu, svetima" (Zašto samo utvrđeni tekst i zašto obavezno s molbama, a ne na primer sa pokajanjem i blagodarnošću

nije uopšte jasno? Određenje je dato netačno i nekompetentno, kao uostalom, i u drugom značenju - prim. aut.).

2. "Religiozno mistično obraćanje za nešto s molbom Bogu, svetima".

"Veruj čvrsto u ostvarivost svake reči, naročito one izgovorene za vreme molitve" - pisao je sv. Jovan Kronštatski i zaista je činio čudesa koja su potvrdili toliki očevici, da nema nikakvih razloga da se sumnja u njihovu istinitost.

"Nema ničega ravnog molitvi: ona i nemoguće čini mogućim, teško lakim, a nepovoljno povoljnim" - pisao je sv. Jovan Zlatoust. "Čovek uopšte ne može imati znanje, ako se nije molio nečemu u određenom obliku. Kada toga nema, i sve njegovo znanje se pokazuje kao pusta pedanterija. kao suvi korov" - ne bez razloga je smatrao engleskn istoričar Tomas Karlajl.

Molitvenoj temi posvećeno je mnoštvo misli, njoj su se obraćali pesnici, pisci, kompozitori, podvižnici svetosti, filosofi, na čak i političari.

Molitva odražava najiskrsnija, najčistija i najskrivenija ljudska osećanja, ona je "uznošenje uma i srca Bogu", "beseda sa Samim Bogom". Molitva je iznad poezije, muzike, bilo kakvih reči, iako se i sama sastoji od reči. Bez molitve je nemoguć duhovni život, molitva je "majka svih vrlina". Po mišljenju Svetih Otaca sav ljudski život mora biti doveden u stanje neprekidne molitve.

Molitva u sebi čuva velike neodgonetnute tajne. Ona uvek kao da nije od ovoga sveta, iako se iz njega rađa. Čak i svirepa smrt drhti pred njom i svako zlo se rasejava. Kao što je nerazumno lišavati sebe svežeg vazduha, tako isto i molitvenog postojanja.

Molitva osvećuje čovekov život, daje mu tačku oslonca, bez molitve naša duša sahne ili čak trune za života.

Na svetu nema značajnijeg sredstva od molitve koja potiče iz čistog ljubećeg srca sa iskrenom verom; nema moćnije sile od obične reči ispunjene i snabdevene odgovarajućim smislom i osećanjem.

S molitvom je proveo 17 godina solovečkih logora starac Sampson (grof Sivers). Bio je streljan, ali je ostao živ, kriminalci su se kockali u njegov život, bacali su ga pacovima da ga pojedu, ali on nije poginuo, zato što je imao pokroviteljstvo i zaštitu jaču nego što su sve sile zla i čudesnu molitvu Presvetoj Bogorodici koju je dobio od samog prep. Serafima Sarovskog. Evo te molitve. Uživite se, tačnije, oslušnite srcem ove kratke redove, proniknite u njih svojom dušom i oni će se možda otvoriti i vama u drugoj dimenziji, u drugoj dubini i drugom značenju nego što su to reči u običnom smislu, onako kako su se otvorile ruskom pravoslavnom monahu, starcu Sampsonu.

Svemilospšva Vladičice moja!

Presveta Gospodo,

Sveprečista Devo,

Bogorodice Marijo,

Mati Božija,

Nesumnjiva i jedina moja nado,

Ne gnušaj se mene, ne odbaci me, ne ostavi me.

Zastupi, umoli, usliši, vidi,

Gospodo, pomози, oprosti, oprosti, Prečista!

A evo jedne danas već prilično poznate molitve poslednjih optinskih staraca:

Gospode, daj mi da s duševnim spokojstvom primim sve što mi donese današnji dan.

Gospode, daj mi da se potpuno predam Tvojоj svetoj volji.

Gospode, svakoga časa ovoga dana u svemu me pouči i podrži.

Gospode, otkrij mi volju Svoju za mene i za moje bližnje.

Kakve god vesti da dobijem, nauči me da ih primim mirno i sa čvrstim uverenjem da sve biva po Tvojоj svetoj volji.

Gospode, Veliki, Milosrdni, u svima mojim delima i rečima upravljaj mojim mislima i osećanjima, u svim nepredviđenim okolnostima ne daj mn da zaboravim da sve potiče od Tebe.

Gospode, daj mi da razumno postupam sa svakim svojim bližnjim, da nikoga ne razgnevim i ne ožalostim.

Gospode. daj mi snage da podnesem zamor današnjeg dana i sve što se u toku dana dogodi.

Upravljaj mojom voljom i nauči me da se molim i da ljubim sve nelicemerno. Amin..."

Kako danas savremeno zvuči ova molitva, kakvo pravo pacpoloženje daje za svaki dan. Kako je lako prihvata duša, jer duši je srodno sve ono čisto, iskreno, lepo i pravedno.

U Ipatjevskom domu nađena je pesma koju je prepisala ruka velike kneginje Olge - "Molitva", čiji je evanđelski duh verovatno nadahnjivao carsku porodicu i davao joj snagu i čvrstinu, čak i za uznošenje molitava za svoje mučitelje:

Vladiko sveti, Bože vaseljene,

Blagoslovi molitvom nas

I daj pokoj duši smirenoj

U nepodnošljivo strašnom času

I kraj ivice groba

Udahni u usta slugu Tvojih

Vanljudske snage

Da se molimo krotko za neprijatelje.

Dela sv. Jefrema Sirina, toga po svom stilu čudesno pesničkog svetitelja, zapanjuje takvim obiljem molitvenih tekstova, da čovek mora samo da se ushićuje mnogim darovima koje može da poseduje jedan izabranik. Evo, na primer, jedne molitve sv. Jefrema (za neprijatelje!):

"Pomiluj Gospode, one koji me mrze i zavide mi, kao i one koji me ogovaraju i kleveću, i niko od njih ni u ovom veku ni u budućem neka ne pretrpi ničeg lošeg radi mene nečistoga, već ih osveti milosrćem Tvojim i zaštiti ih blagodaću Tvojom, o Sveblagi".

Osim utvrđenih tekstova molitava, Sveti Oci su preporučivali da se koriste kratke molitve koje se sastoje od sopstvenih reči. Evo nekoliko kratkih molitava-improvizacija, uzetih iz dela sv. Jovana Kronštatskog:

(Protiv samoveličanja) - "Gospode, ne daj mi da se uzoholim kao da sam najbolji od ljudi, već da mislim o sebi kao najgorem i da nikoga ne osuđujem, već sebi da sudim strogo.

(Molitva za milosrđe) - Gospode, nauči me da dajem milostinju rado, s ljubavlju, radošću i da verujem da, dajući je, ne gubim, već da stičem beskrajno više od onoga što dajem...

(Božijoj Majci) - Spasi nas, rod Tvoj, Vladičice! Spasi nas, decu Tvoju! Spasi nas, Mati Života i Mati svih nas, iako smo nedostojni da Tebe nazivamo svojom Majkom! Očisti. osveštaj, učvrsti i spasi nas molitvama Tvojim!

(*O srcu*) - Gospode! Daruj mi srce prosto, nezlobivo, iskreno, verujuće, ljubeće, štedro, dostojno da primi Tebe Sveblagog.

Ovakve kratke molitve je preporučivao svojoj duhovnoj deci otac Aleksej Mečev kojeg su savremenici još za života smatrali starcem u svetu:

- Isuse Najslaći, spasi me grešnoga, privuci sebi, ne gnušaj se bludnice i razbojnika (*Protiv grešnih misli*).

- Gospode, spasi, sačuvaj i podigni me nemoćnoga (*Pri padovima*).

- Vladičice, spasi, sačuvaj me bednoga; hoću da budem čist, da stojim blizu Tebe (*Da bi se skinulo sa duše cve grehovno i prljavo*).

Ruski filosof Konstantin Leontjev jednom je izrazno veoma tačnu misao, čija se suština svodi na to da je loša ona vera koja može biti opovrgnuta prosvetljenim razumom, obrazovanjem i tehničkim progresom. U odnosu na Pravoslavlje sav tehnički progres sve više dokazuje neodrživost svojih oholih napada i prezrivo odnosa u svetlosti "poslednjih otkrića", jer, kako se izrazio jedan savremeni mislilac, "poslednja reč nauke je prva reč Biblije".

U staroj Rusiji molitvi se obraćao sav narod, nezavisno od staleža i društvenog položaja. Štaviše, sudeći po fragmentima iz pouka Vladimira Monomaha, u praksu mirjana spadala je i upotreba umne (Isusove) molitve - tog čudesnog drevnog učenja (isihazma) za koje je interesovanje ponovo poraslo poslednjih godina u mnogim zemljama sveta. Suština ovakvog "unutarnjeg delanja" sastoji se u višekratnom (ili praktični neprestanom) misaonom ponavljanju kratke molitve: "Gospode, Isuse Hriste, Sine Božiji. pomiluj me grešnoga (grešnu)". Ova molitva se najpre uči tako što se čita naglas, veoma sporo, tako da um bude svestan značenja svake reči. Zatim šapatom, dok se ne postigne savršena lakoća izgovaranja, ne stvori postojana pažnja n odgovarajuće molitveno osećanje. Tek nakon ovoga molitva se izgovara u sebi. U odnosu na broj izgovaranja takođe se treba držati postepenosti: obično se počinje sa cifrom 50-100 puta dnevno do nekoliko hiljada kroz 23 meseca. (Praksu Isusove molitve koristili su mnogi ruski svetitelji i podvižnici svetosti. Ovoj temi posvećen je povećani broj stručne literature iz koje se može navesti "Umno delanje", izdanje Svete Trojice-Sergijeve lavre. 1952. g, i knjiga koja je postala neočekivano veoma popularna poslednjih godina na Zapadu "Kazivanja jednog bogotražitelja svom duhovnom ocu" - autorstvo ove knjige nije tačno utvrđeno).

Mogu se izgovarati i skraćene varijante Isusove molitve, kao i sasvim kratke molbe: "Gospode, ukrepi!", "Gospode, spasi me!", "Gospode, pomiluj!", "Presveta Bogorodice, spasi me!"

Svaka molitva ima svoja pravila, svoje osnove i zakone. Izostavljajući podrobna objašnjenja koja se mogu pronaći u stručnoj literaturi na ovu temu, hteo bih da navedem u zaključku poglavlja još jednu važnu svetootačku misao: "Sav svet se drži na molitvama pravednika. Kad njih ne bi bilo, sva naša ružna Vavilonska kula odavno bi se srušila, jer i priroda već vapije za spasenjem, i

nebeska svetica se kolebaju. Samo molitve koje se tankim nitima pružaju u nebo, još uvek održavaju krhku harmoniju propadajućeg sveta, sprečavajući konačnu katastrofu!"

Tematske misli

1. Molitva je ogledalo za hrišćanina. *(prep. Antonije Veliki)*
2. Zbog našeg napuštanja molitvenog pravila, Gospod napušta našu dušu. *(prep. Nil Sinajski)*
3. Navikavajte se da ne započinjete nijedan posao bez molitve. *(shiarhimandrit Zosima)*
4. Molitva koja se izgovara od srca, uvek može biti samo korisna za dušu i telo, a nikada ne može biti štetna za telo onoga koji se moli, pa makar on imao loše zdravlje. *(ce. Jovan Kronštatski)*
5. Molitva je pričešćivanje životom. NJeno napuštanje donosi duši nevidljivu smrt. *(ce. Ignatije Brjančaninov)*
6. Duša molitve je pažnja. Kao što je telo bez duše mrtvo, tako je i molitva bez pažnje mrtva. *(ce. Ignatije Brjančaninov)*
7. Ne propuštajte nijednu noć bez molitve, ako možete, poklonite se do zemlje; ako ste iznureni, onda uradite tri puta. Ne zaboravljajte to i ne lenstvujte, jer tim noćnim poklonom i molitvom čovek pobeđuje đavola i što sagraši tokom dana time se čovek izbavlja. Ako jašete na konju i nemate nikakvog posla i ako druge molitve ne znate, onda "Gospodi. pomiluj" izgovarajte neprestano u sebi, jer je ova molitva najbolja od svih - bolje je to nego da razmišljate o budalaštinama, jašući *(Pouka Vladimira Monomaha)*.

8. Uzrastanje u molitvi nema kraja. Ako se zaustavi ovo uzrastanje, znači da se i život zaustavio (ce. Teofan Zatvornik).

Vrline. Asketika.

[sadržaj](#)

"Vrlina je veština da se živi pravedno".

(bl. Avgustin)

"Askeza je iskustvo odbacivanja

čoveku svojstvene egoističke težnje

da posmatra cve stvari kao

neutralne objekte predodređene

da zadovoljavaju njegove potrebe i prohteve".

(Hristo Janaras)

Vrline kao da predstavljaju antipod greha. To su pozitivna naravstvena svojstva koja čovek stiče n koja spadaju u kategoriju duhovnih vrednosti.

Vrlina je najbolja navika razumne duše zahvaljujući kojoj ona postaje nesklona poroku (Evagrije Pontnjski). U ovom drevnom određenju se sadrži veoma važna misao. Vrlina ne samo da obogaćuje čoveka pozitivnim svojstvima. već i sprečava da se u čoveku začne bilo koji porok.

"Postoje četiri glavne vrline - kaže drevni podvižnik svetosti. sv. Grigorije Bogoslov: razumnost, smelost, celomudrenost i pravednost". Istu misao, u suštini, iznosi i sv. Amvrosije Optinski, jedan od najomiljenijih ruskih svetitelja: "Život hrišćanina je utvrđen četirima glavnim vrlinama: smelošću, mudrošću, celomudrenošću i pravednošću". Sv. Ignatije Brjančaninov osnovnim osam vrlina (nasuprot osam osnovnih strasti) dodaje: uzdržanost, celomudrenost, nesticanje, krotkost, blaženi plač, trezvenost, ljubav. Među vrline takođe spadaju svojstva kao što su: učtivost, skromnost, velikodušnost, darežljivost, iskrenost, jednostavnost, čudljivost i druge. Neki autori još izdvajaju i tri teološke vrline: veru, nadu i ljubav.

Postoje i druge vrste podele i sistematizacije vrlina, ali nikakva klasifikacija ipak ne odražava, iz razumljivih razloga ("Kraj je beskraj", po Sv. Ocima) svu punotu, već samo posredno određuje duhovni sadržaj teme.

Isto kao što strasti međusobno utiču jedna na drugu, tako se i vrline obično spajaju u čoveku, te ne postoje same po sebi u izolovanom stanju.

Vrline izražavaju zdravo stanje duše. njeno buđenje i očišćenje. Sama reč "vrlina" (dobrodetelj) nosi u sebi smisaoni kontekst delanja dobra ("dobročinitelj", "dobrotvor"). Nažalost. sam termin je u današnje vreme postao nepopularan, pa se čak i malo upotrebljava u Rusiji, što se naročito odnosi na decu i omladinu.

Vrlinama više niko nikoga ne uči, niko ih ne neguje, njih se čak stide. smatrajući ih "ostacima prošlosti".

Asketizam

U rečniku ruskog jezika pod redakcijom S. I. Ožegova asketizam se određuje kao "strogi način života uz odricanje od životnih zadovoljstava" (asketizam u prevodu sa grčkog znači vežbanje, priprema za rvanje, kasnije - vežbanje radi vrlinskog života). Ideja asketizma je veoma stara i postoji kod mnogih naroda u raznim razdobljima. U Bibliji kao primer asketizma može da služi nazorejstvo kod Jevreja, način života proroka Ilije i Jovana Preteče. U Novom Zvetu propoveda se strogi i uzdržani život, zasnovan na ljubavi prema Bogu i bližnjima uz odricanje od samoljublja, egoizma, preljube. pijanstva, prejedanja i sl. Zahtevi za uzdržanošću su obavezni za sve hrišćane, međutim. stepen uzdržavanja se bitno razlikuje ("onaj koji može da primi, neka primi"). Osim toga. asketizam nije prvostepeni n osnovni. Svaki čovek zdravog razuma, sigurno se neće odricati korisnosti u ovoj ili onoj meri disciplinovanja tela, odricanja od svega suvišnog. prekaljivanja i jačanja volje - ali sve to nije ništa drugo do elementi nekih asketskih vežbi.

Radi suzbijanja raslabljenosti, seksualne raspuštenosti, lenosti i drugih poroka svojstvenih ljudskom biću, asketizam je svakako neophodan. "Asketika je veština stvaranja savršenog čoveka" - pisao je Nikolaj Berdajev. Poznati savremeni grčki pravoslavni mislilac Hristo Janaras piše da asketizam učvršćuje odricanje od unutrašnje težnje prema gospodarenju, jer "tada počinjemo da poštujemo sve što vidimo oko sebe, počinjemo da otkrivamo da nismo okruženi samo objektima, bezličnim oruđima za zadovoljenje naših utilitarnih potreba, već suštinama, tj. plodovima stvaralačke delatnosti. svojstvene ličnosti". Tada počinjemo da otkrivamo lični karakter svake stvari, svako opštenje s njom kao da na poseban način znači i opštenje sa Samim Tvorcem. "Putem samoograničenja i potčinjavanja opštim asketskim normama mi prevazilazimo egocentrizam sopstvene prirode i premeštamo težište našeg života, našeg "ja,! u pravcu ličnog uzajamnog odnosa sa okolnim svetom, čime se formira "poštovanje prema svetlu, odnos prema njemu kao prema daru ljubavi u kojem prisustvuje težnja da se spoznaju neponovljivost... svake stvari i čudesna sposobnost materije da ovaploćuje odnos između Boga n čoveka, zahvaljujući čemu tvarno stiče mogućnost zajedničarenja sa životom netvarnog" (Hristo Janaras).

U užem smislu asketizam se može okarakterisati kao borba protiv hipertrofiranih ego-nagona (strasti). Prema rečima sv. Jovana Damaskina, "podvižnički život i njegovi naponi služe pre

svega, pa čak i prvenstveno za to, da zbacimo sa sebe greh koji je tuđ našoj prirodi!" Što se jače odupire čovek grehovnim strastima, to je intenzivnija "nevidljiva borba" (v. odgovarajuće poglavlje).

Čovekova duša je, po mišljenju Svetih Otaca, sklona različitim zanosima ("preljubama"). Dozvoljavajući da je zavode mnogi prolazni događaji i pojave ovoga sveta, ona počinje da im se klanja kao idolima, tj. neadekvatno se odnosi prema njima (sve do obogotvorenja). Ovakvo služenje obično ima strasni i grehovni karakter. Svetootačko učenje upozorava na ovakve zanose, pa čak i na takve kao što su težnja prema mnogom znanju, knjiškom znanju (knjigomaniji) i mnogim drugim koji imaju skriveni i istančani karakter koji duhovno porobljava dušu.

Strasni zanos je svojevrsna opsednutost. Tako se u poslednje vreme zapaža epidemija opsednutosti trgovinom, politikom, vikendicama i drugim pomodnim stvarima u Rusiji. Svi strasni zanos se bez obuzdavajućeg duhovnog mehanizma pretvaraju u ružne pojave, što je tako očigledno sada u našoj mnogostradalnoj zemlji "koja se obnavlja".

Asketizam (u pravom smislu) zahteva od čoveka razumna i odgovarajuća ograničenja koja ne sakate njegov život već ga oplemenjuju i osvećuju. Očigledno je da je prošlo vreme stolpništva, nošenja veriga i haljina od kostreti, preteških postova koji iznuravaju plot. Da, drevni podvižnici svetosti su ponekad dolazili do krajnosti (prema savremenom shvatanju). Danas se i manastirski život veoma razlikuje od života drevnih svetih obitelji. Otišle su u prošlost mnoge zabrane (ne kupati se, ne posmatrati lica ženskog pola, bila ona majka ili sestra, i mnoge druge). Bez obzira na asketsku strogost koja ponekad dolazi do krajnosti, prema našem shvatanju, bilo bi nepravedno osuđivati zbog toga drevne podvižnike svetosti. Oni su raspinjali plot u ime duhovne ljubavi prema Bogu i blišnjima; to se nije činilo radi spoljašnjeg utiska, već polazeći od velike unutarne potrebe služenja i ljubavi. Današnji čovek je duhovno daleko nemoćniji od svojih predaka. Smisao savremene asketike sastoji se više u unutaršnjem usavršavanju koje će biti povezano (po proročanstvima svetih) sa trpljenjem nevolja i bolesti. To nimalo ne umanjuje suštinu asketizma, štaviše, bez uzdržanosti i samoograničavanja nezamislivo je ne samo steći vrline, nego i sam duhovni život postaje nemoguć.

Tematske misli

1. Ni siromaštvo, ni bolest, ni telesne povrede, ni ropstvo ne mogu biti prepreke vrlini (sv. Jovan Zlatoust).

2. Vrlina je saobrazna s prirodom, a porok joj je suprotan, kao bolest i zdravlje (sv. Jovan Zlatoust).

3. Najviša vrlina je pripisivati sve Bogu, a ništa ne smatrati svojim, ništa ne činiti radi sticanja slave ljudske, već sve činiti radi blagougađanja Bogu (sv. *Jovan Zlatoust*).

4. Vrlina je najbolja navika razumne duše zahvaljujući kojoj ona postaje nesklona poroku (*Evagrije Potijski*).

5. Po pravoslavnom učenju, spasenje i večni život svaki čovek dostiže pod uslovom neprekidnog duhovnog usavršavanja koje zahteva asketski podvig (*prof. S. Zarin*).

6. Podvižnik treba da bude slobodan od svake nadmenosti, idući putem istinskim, srednjim i carskim, nimalo ne skrećući ni na ovu, ni na onu stranu, ne sme da voli razneženost, niti da dovodi telo u nemoć suvišnim uzdržavanjem (sv. *Vasilije Veliki*).

7. Telesni podvig koji nije praćen duševnim podvigom više je štetan nego koristan, on služi kao uzrok neobičnog jačanja duševnih strasti (*cv. Ignatije Brjančaninov*).

8. Telesni podvig koji još nije obasjan duhovnim razumom uvek ima u sebi mnogo sujetnog i suvišnog (*cv. Ignatije Brjančaninov*).

Svetootačko učenje o duhovnoj prelasti

[sadržaj](#)

Prema sv. Ignatiju Brjančaninovu: "Prelast je skvrnavljenje ljudske prirode lažju. Ona je čovekovo prihvatanje laži kao istine".

U širokom (prvobitnom) smislu prelast je stanje svih ljudi bez izuzetka, izazvano padom naših praroditelja. Svi smo mi u prelasti... Najveća prelast je smatrati sebe slobodnim od prelasti. O potpunoj zaraženosti ljudskog roda prelašću piše i sv. Jovan Kronštatski: "Karakter sadašnjeg, vremenskog bića je prelast".

Dakle, celo čovečanstvo se nalazi u lažnom stanju i potrebno mu je "oslobođenje istinom".

Teško je prigovoriti ovim tvrđenjima. Čak i letimičan pogled na celu istoriju čovečanstva ubedljivo pokazuje strašne zablude ljudi u smislu uređenja i evolucije društvenog života. u smislu odnosa kako jednih prema drugima, tako i prema prirodi. Neprestani ratovi, masovne

epidemije svih vrsta bezumlja, nagomilavanje potpuno nepotrebnih, pa čak i po život opasnih vrsta znanja, ogromna proizvodnja smrtonosnog oružja, svi mogući poroci. zločini, pijanstvo, narkomanija... koliko ima toga gnusnog, protivprirodnog. toga što ugrožava sam naš opstanak! Kako nas samo zemlja još uvek trpi - zadivljujuće je i neshvatljivo! Kako se još uvek nisu pokolebali sunce, mesec i druga nebeska svetila, na čemu se još uvek održava ova krhka ravnoteža našeg života?

Prelast je strašna bolest kojom je zaražen ceo svet. Uvićanje ove bolesti moguće je samo duhovno prosvećenim očima. Osećanje njeno svojstveno je svakom osetljivom srcu.

Uzročnik prelasti je laž. Početak svih zala je lažna misao. Naši preci (a i mi sami) prihvatili su laž kao istinu i slepo su u nju verovali (i mi nastavljamo da joj verujemo)! U biblijskoj predstavi ocem laži naziva se đavo.

Prema svetootačkom učenju mi se rađamo već sa unakaženom prirodom. Međutim, u čoveku se zadržava ostatak slobode koji mu omogućava da slobodno izabere: dobro ili zlo.

Koja je suština dejstva prelasti na čoveka?

"Prelast dejstvuje najpre na način mišljenja - piše sv. Ignatije Brjančaninov - budući prihvaćena i iskrivivši način mišljenja, ona se odmah prenosi na srce, izopačuje osećaje srca; ovladavši čovekovom suštinom, ona se rasprostire na celokupnu njegovu delatnost, truje i samo telo koje je Tvorac neraskidivo povezao s dušom". (Obratite pažnju na poslednju frazu o neraskidivoj vezi i međusobnom uticaju tela i duše. Kako su tačno i pravilno shvatali Sveti Oci ovu psihosomatsku međusobnu vezu mnogo pre medicinskih naučnih istraživanja o tome).

Osim praroditeljskog i demonološkog aspekta koji omogućava da se formiraju lažna ubeđenja i samozavaravanja čovečanstva sveti oci su uviđali uzrok prelasti u čovekovoj obuzetosti ovim ili onim strastima. Stanje i stepen prelasti neposredno zavise i odgovaraju onim strastima kojima je čovek prelašćen ili porobljen.

Svest o sopstvenom ličnom zajedničarenju sa ovom totalnom prelašću koja je zarazila celo čovečanstvo, najvažniji je psihosomatski momenat koji postavlja duhovni temelj za ispravljanje svog razuma, misli i postupaka.

U užem smislu pod prelašću se imaju u vidu izopačena stanja religioznog života, čemu prethodi nepravilan način molitve (prilikom, na primer, uključivanja svoje mašte, čovek počinje često da vidi slike iz Svetog Pisma, ponekad anđele, svete, proroke, Spasitelja ili Majku Božiju; bivajući ulovljen ovakvim viđenjima, koja imaju obično demonsku prirodu, podvižnnk upada u stanje samoobmane, gde gordost i taština veoma prefinjeno počinju da ovladavaju njegovog dušom).

Uzroci prelasti mogu biti i preterane duhovne vežbe ili podvizi, kao i nedovoljna pažnja na sebe, odsustvo odgovarajućeg duhovnog iskustva, gubitak budnosti i ostalo.

Prelasti se treba čuvati ne samo zbog lažnosti osećanja, doživljaja i odstupanja od istine, nego i usled realne opasnosti po sam život, jer nisu retki slučajevi samoubistava i ludila, čiji je uzrok bila upravo prelast.

U svojoj kliničkoj praksi poslednjih godina autor ima žalosno iskustvo posmatranja nekih pacijenata koji su upali u savremene vrste prelasti (kontakti s "kosmičkom silom", NLO, izlasci u astral i dr.). Deo prelašćenih ljudi je bio ozbiljno bolestan (somatski i psihički), a drugi nastavlja jalova traganja, sve više se udaljavajući od istine.

Drugu vrstu "prelastn" Sveti Oci nazivaju "umišljenošću" (samomnjenje). "Opsednut ovom prelašću - piše sv. Ignatije Brjančaninov - umišlja o sebi, stvorio je sebi 'mišljenje' da on ima mnoge vrline, pa čak da obiluje darovima Svetoga Duha". Onaj ko umišlja o sebi zapravo obično biva u "prelasti". "Onaj koji umišlja da je bestrasan, nikada se neće očistiti od strasti; ko umišlja da je ispunjen blagodaću, nikada neće dobiti blagodat; ko umišlja da je sveti, nikada neće dostići svetost".

Ljudi koji su zaraženi umišljenošću kao da gube duhovne darove koje su postigli prethodnim trudom. Osim toga, ovi ljudi postaju nadmeni, uobraženi, smatraju da su već postigli duhovne visine.

Prema rečima sv. Makarija Velikog, kao što nema "nijednog čoveka koji je potpuno slobodan od gordosti, tako nema nijednog čoveka koji bi bio savršeno slobodan od dejstva istančane prelasti, nazvane 'umišljenošću'". Iz tog razloga je neophodna neprestana pažnja na sebe, da se ne bi pripisivale sebi bilo kakve vrednosti i vrline.

Onaj ko se nalazi u "prelasti", po rečima sv. Ignatija Brjančaninova. "obmanut je i iznutra i spolja". "Umišljenosti" veoma često doprinose razvijena mašta i čulna uobrazilja, egzaltiranost, taština i sladostrašće. Otuda upadanje u lažna duhovna stanja, opštenje s Višim svetom, druženje sa anđelima, Samim Hristom, vera u naročitu misiju, "proročka" otkrivenja i sl.

One koji su zavedeni prvom vrstom prelasti hipertrofirana gordost dovodi u "stanje očigledne umne poremećenosti"; onima koji su obmanuti irelašću druge vrste (umišljenošću) događa se takođe umna poremećenost, nazvana u Svetom Pismu "kvarenjem uma".

"Umišljenost" dovodi čovekov um u užasne zablude, odakle sledi mnoštvo lažnih ("spasonosnih") teorija i traganja čovečanstva, a u okvirima hrišćanstva - jeresi i otpadija. Na primer, po rečima sv. Ignatija Brjančaninova, knjiga Tome Kempijskog "Podražavanje Hristu" napisana je upravo iz "umišljenosti". Ova knjiga "vrši snažan utisak na krv i nerve, uzbuđuje ih, i zato se ona naročito sviđa ljudima koji robuju čulnosti: u knjizi se može uživati, ne odričući se grubih čulnih naslada". Ove reči ruskog svetitelja su više nego tačne kada je reč o ogromnoj bujici savremene literature koja deluje na čovekovu grubu i nižu prirodu, izazivajući njeno preterano uzbuđivanje i sladostrasna osećanja. U toj istinskoj zverskoj rici tonu glas savesti i fini zvuci duhovne ljubavi. Istinska duhovnost pak pretpostavlja "očišćenje od životinjskih žudnji", smirenoumlje, uzdržanost, trepet duše pun strahopoštovanja.

Dakle, prva vrsta "prelasti" sastoji se više u nepravilnom dejstvu uma, a druga ("umišljenost") nastaje više od nepravilnog dejstva srca (tj. osećanja, uobrazilje, strasti).

"Prelast" je sveopšta bolest čovečanstva i ona se leči samo Istinom, kroz buđenje svesti iz lažnog sna. Načini lečenja pojedinih oblika sastoje se pre svega u iskrenom pokajanju i očišćenju od grehovnih strasti.

Misli o "prelasti"

1. Ako ko mrtvacu vaskrsava i druga čudesa tvori, a ne živi po zavetima Svetih Otaca, on je u prelasti, i odbacujući ga, gledaj na dela njegova (sv. *Simeon Novi Bogoslov*).

2. Boj se istančane prelasti, jer oni koji su zahvaćeni prelašću teško se leče (sv. *Amvrosije Optinski*).

3. Nipošto ne želi i ne traži da vidiš za vreme molitve bilo kakav lik ili sliku (prep. *Nil Sinajski*).

4. Najčešće se prelašću naziva gordeljivo stanje prividno religioznog čoveka, kada on zbog svog preuznošenja zamišlja sebe kao svetog, pravednika, čudotvorca i prozorljivca. Ili nerazumno i samouvereno, težeći duhovnom savršenstvu, veštački izaziva neobičnu slast u svom srcu pod neprijateljskim uticajem i prihvata to kao blagodatno stanje (*jeromonah Petar Serjogin*).

5. Ne treba se bojati prelasti. Ona se događa onima koji su se pogordili... Najbolje je nikada ne smatrati da smo dostigli nešto, već treba uvek sebe da vidimo kao siromašnog, nagog, slepog i nepotrebnog (sv. *Teofan Zatvornik*).

6. Kada se nekome od onih koji se podvizavaju javi svetlost, ili neki ognjeobrazni lik, ili glas, neka nipošto ne prihvata kao istinito ovakvo javljanje. Jer je to očigledno vražja prelast, i mnogi kojima se to događalo iz neznanja su skretali sa istinitog puta (*bl. Dijadoh*).

O savesti

"Najljubljeniji brate!

Sa svom mogućom pažnjom

i brižljivošću čuvaj savest".

(sv. Ignatije Brjančaninov)

Tema savesti neposredno je povezana s terapijom duše. Reklo bi se, kako je mnogo već o tome napisano, iscrpio, posebno objašnjeno i protumačeno, tako da se doživljava kao nešto sasvim uobičajeno, kao nešto što se samo po sebi razume.

Čudesno je ustrojen naš razum. Kako lako mi ponekad šablonizujemo i banalizujemo najvažnije, najvrednije i najsvetije pojmove. Isto se dogodilo i sa savešću. Najistančanije, najintimnije "čulo duha ljudskog" (po sv. Ignatiju Brjančaninovu) prešlo je najpre u red svakodnevnih pojmova, a u poslednje vreme se čak čuju glasovi koji se zalažu za ukidanje savesti (tako, barem, tvrde neki savremeni "moralni relativisti" i savremeni modernisti morala). Međutim, ukinuti savest nikome neće poći za rukom, jer ona je "prirodni zakon" (po avi Doroteju), "domaći sud" po sv. Grigoriju Bogoslovu, "suparnik naš" (up. Mt. 5:25), "svedok veran" (Prič. 14:24). Zverju oštih kandži koja grebe srce nazivao je savest Puškin. "Neka me svi grde, samo neka me savest hvali" - pisao je sv. Tihon Zadonski. Sv. Ignatije Brjančaninov poredi savest sa oštricom noža, poučavajući: "Oštrica savesti je veoma nežna, treba je mnogo čuvati". I još jedna važna primedba ruskog svetitelja: "Svaka prihvaćena nepravilna misao ima uticaj na savest: remeti njeno pravilno dejstvo".

Svetoatačko učenje izdvaja čitav niz pogubnih, izopačenih stanja savesti: "otupljivanje", "zaglušivanje", "pomračenje", "uspavljivanje", "zaspalost", pa čak i "spaljivanje" (uništenje).

Grehovni život često dovodi do prnviidnog spokojstva, a u stvarnosti to je bolesna bezosećajnost duše i njenog glavnog čulnog organa - savesti.

Ava Dorotej izdvaja nekoliko aspekata u vezi sa čuvanjem savesti:

1. Čuvanje savesti prema Bogu (tj. živeti po NJegovim zapovestima).
2. Čuvanje savesti prema bližnjem (ne činiti ništa rđavo: rečju, mišlju ili pogledom u odnosu prema bližnjem).

3. Čuvanje savesti prema stvarima (tj. postupati sa stvarima dobro, ne bacati ih bez potrebe, ne dozvoljavati da se kvare i sl.).

Osetljivost i jačina savesti raste prilikom jačanja samokontrole, unutrašnjeg rada na očišćenju misli i čula od grehovnih strasti. i prilikom čestog ispovedanja. Savesnost nije znak slabog karaktera, već je naprotiv, najtačniji barometar čovekovog duhovnog zdravlja. Podrobnije i iscrpnije tema savesti se razmatra u izvorima kao što su dela sv. Ignatija Brjančaninova (t. 1), sabrana dela Ivana Iljina (t. 1), dela sv. Tihona Zadonskog, sv. Jovana Kronštatskog i drugih.

Psihoterapeut koji ispoveda Pravoslavlje i pokušava da se bavi isceliteljskom praksom u svetlosti svetootačkog učenja, gubi pravo da se time bavi ukoliko ne čuva kao zenicu oka savest, a tim pre ako svesno prenebregava njen glas. Nesavesnost je znak ozbiljne bolesti duše, pri čemu se neosporno gubi i pravo i sposobnost za lečenje i duhovno lečenje uopšte.

Veoma dobar metod je poređenje svoje savesti sa zapovestima Spasitelja, NJegovim postupcima i NJegovim duhovnim likom. Ovu misao je tačno formulisao LJeskov kroz izjavu jednog njegovog junaka iz pripovetke "Na kraju sveta": "Kada treba nešto da učinim, odmah sebe pitam: mogu li to da učinim u slavu Hristovu? Ako mogu - tako činim, a ako ne - neću to da činim".

Tematske misli

1. Nepravedni sudija je oskrnavljena savest (*ava Evagrije*).

2. Savest je čulo ljudskog duha, istančano, svetlo čulo koje razlikuje dobro od zla (*sv. Ignatije Brjančaninov*).

3. Bolje ti je da umreš, negoli da zgrediš protiv savesti (*sv. Tihon Zadonski*).

4. Nema goreg mučitelja od zle savesti (*sv. Tihon Zadonski*).

5. Savest je jedan od najčudesnijih darova Božijih koji smo dobili od NJega. To kao da je sama Božija sila koja se razotkriva u nama u svojstvu naše najdublje suštine (*Ivan Iljin*).

6. Nesreća savremenog čovečanstva sastoji se u tome što ono kao da je izgubilo naviku da doživljava čin savesti i da mu se predaje, zbog toga što je sav njegov "um" i sva njegova "obrazovanost" mrtvo i anstraktno delovanje razuma (*Ivan Iljin*).

7. Čovek kojem ne polazi za rukom da se uzdigne do savesti, počinje da nju spušta do sebe (*Ivan Iljin*).

8. Nesavesno pokolenje, ako ono ikada dođe, uništiće čovekov život i njegovu kulturu na zemlji (*Ivan Iljin*).

9. U dubinu ljudskog srca postavljeno je nešto božansko, kao nekakva najviša misao: savest (*ep. Jovan Šahovskoj*).

Samoispitivanje savesti

1. U odnosu prema Bogu:

- a) LJubim li Boga svim srcem i svom dušom?
- b) Da li uvek pamtim NJegovo Sveznanje i Sveprisutnost?
- v) Živim li, ispunjavajući NJegove zapovesti?
- g) Ne ropćem li na Boga?
- d) Zahvaljujem li Bogu za sve što mi šalje?

2. U odnosu prema bližnjima:

- a) LJubim li svoje bližnje (kao samoga sebe!)?

b) Ne gledam li na ljude kao na sredstvo postizanja svojih sebičnih ciljeva?

v) Ne ugnjetavam li koga? Ne vređam li? Ne varam li? A možda zavidim kome, osuđujem prezirem i slično?

g) Ne kradem li? (ne živim li na tuđ račun, ne bavim li se lakom zaradom?)

3. U odnosu prema samome sebi:

a) Čuvam li čistotu svoje duše i tela?

b) Ne obmanjujem li sebe?

v) U kakvom se stanju nalazim u odnosu na spasenje?

g) Šta više volim, da dajem ili da uzimam?

d) Ispitujem li svoje propuste, promašaje i greške?

ć) Ne smatram li sebe boljim, vrednijim i pametnijim od drugih?

e) Optužujem li sebe u slučajevima neuspjeha i pogrešaka ili se bavim samoopravdavanjem, tražeći krivce među drugima?

4. U odnosu prema stvarima:

a) Da li se brižljivo odnosim prema stvarima?

b) Da li ih lomim i kvarim bez potrebe?

v) Da li dobro održavam svoje lične stvari i nepokretnosti?

g) Ne izbacujem li pre vremena ono što se još može koristiti, da li pravilno upotrebljavam stvari? (Zajedno s tim: da li se moja duša vezala za stvari? Nisam li od njih napravio idola? Da li patim od obožavanja stvari?)

Svetootačko učenje o zdravlju i zdravom načinu života

[sadržaj](#)

Zdravlje se u svetootačkom učenju posmatra kao najveći dar Božiji. Osim toga, fizička (telesna) sreća nikada nije bila podvižnicima svetosti osnovni cilj, već je služila samo kao sredstvo pomoću kojeg su plovili životnim morem spasenja.

Veća pažnja se uvek poklanjala zdravlju duše, a ne tela. "Kakva je korist imati zdravo telo, a dušu bolesnu i nemoćnu" - pisao je sv. Tihon Zadonski.

Ako je duši predodrećen život večni, a telo je prolazno i raspadljivo, potpuno je razumljiv razlog takvog odnosa prema njoj.

Međutim, telo se uvek nazivalo još i hramom duše, te zato i sadržaj hrama mora biti odgovarajući.

U temeljne momente istinski zdravog života Sveti Oci su ubrajali: meru u svemu, duševni mir, umerenu i razumnu ishranu uz odgovarajuća ograničenja (posništvo), vrlinski život s molitvom, verom i ljubavlju prema Bogu i bližnjima, fizički rad.

Savremena medicina savetuje da svaki dan trošimo toliko i toliko belančevina, ugljenih hidrata, masti, vitamina, i mnogi ljudi, preterano zabrinuti za svoje fizičko zdravlje, maltene pomoću apotekarske vage mere i pokušavaju da kontrolišu svoj obrok, da bi se tačno pridržavali svih naučnih preporuka. A u praksi i dalje postoje bolesti, nepredvidivi poremećaji zdravlja, iako se ljudi, reklo bi se, svega tačno pridržavaju.

A drevni hrišćanski podvižnici, sudeći po mnogobrojnim izvorima, uopšte se nisu hranili po naučnim receptima, jeli su prostu hranu (hleb i vodu, povrće, voće), a i to ponekad ne svaki dan, pa su ipak živeli dugo, zadržavajući krepcost tela i bistrinu uma. Manje je bilo i svih mogućih oboljenja.

Na primer, jedan od osnivača drevnog monaštva sv. Pavle Tivejski, otšelnik i pustinjač, uz izuzetno skromnu trpezu (malo hleba, urme i izvorska voda) doživeo je 113 godina. Drugi otac monaštva, sv. Antonije, koji je još za života nazvan Velikim, upokojio se u 105 godini, po svedočanstvu savremenika - "sačuvavši do poslednjeg dana oštar vid, ne izgubivši nijedan zub i potpuno zdrav.

Zdrave su mu bile i ruke i noge. Jednom rečju, izgledao je bodriji i jači od svakog ko koristi raznovrsna jela, kupke i različitu odeću". Kada se uoči svoje smrti podvižnik pojavio pred ljudima, došavši u Aleksandriju da bi razobličio jeresi, njegov izgled je zapanjio sve: "NJegovo telo je sačuvalo nekadašnji izgled, nije se ugojilo zbog nedostatka kretanja, niti je usahlo od postova i borbe protiv demona. Antonije je bio isti onakav kakvim su ga poznavali pre otšelništva. U njegovoj duši je bila ista ona čistota naravi, nije bio žalostan, nije došao u stanje ushićenja od zadovoljstva, nije se predao ni smehu, ni tuzi, nije se zbunio ugledavši gomilu ljudi,

niti obradovao kada su svi počeli da ga pozdravljaju, već je ostao nepomućen i neuznemiren, zato što je njime upravljao razum i ništa ga nije moglo smesti".

I drugi brojni primeri dokazuju da čovek zaista "ne živi samo od hleba" i da postoje drugi energetski izvori (koji ne potiču od hrane) koji hrane organizam. To se naročito jasno ispoljava tamo gde je prisutan duhovni život. Ovde je pobeda duha nad telom očigledna.

Svetootačko učenje veoma visoko ceni po pitanjima zdravog života značaj fizičkog rada, međutim, ističe da taj rad mora biti duhovni (oduhovljeni), srazmeran čovekovim mogućnostima, a ne strastan, opsednut, egoističan i koristoljubiv. "U znoju lica svog ješćeš hleb" - kaže se u Svetom Pismu (Post. 3:19). To jest, mi moramo neprestano da ulažemo velike, ali naravno, svojoj snazi srazmerne napore da bismo obezbedili sebi sve što nam je neophodno. Međutim, neduhovni rad upućuje čoveka na stazu izvlačenja koristi iz rezultata rada, ili postaje formalan u slučajevima prisilnog rada, a u svim slučajevima dolazi do prekida duhovnog jedinstva sa Tvorcem.

Epidemija zidanja vikendica poslednjih godina u Rusiji umnogome je projavila neduhovni strasni poriv što očajanja, što lake zarade ili lagodnosti, ali praćeno nastankom ružnih posledica i mnogih poremećaja (iako su u osnovi toga bilo i dobrih ciljeva: da se prevaziđe otuđenost čoveka od zemlje, da se reši problem ishrane u zemlji itd.).

Brojni pomodni sistemi lečenja periodično iz godine u godinu izbijaju s novom snagom, ponekad stičući masovni epidemijski karakter i obmanjujući priličan broj onih koji žele da efikasno utiču na svoje zdravlje ili da se izleče.

To su i sve moguće dijetе, metodi gladovanja, upotreba jabukovog sirćeta, sisanje maslaca od suncokreta, mirisanje valerijanovog korena, upotreba sopstvene mokraće (urinoterapija), prokljaliah žitarica, itd. i tome slično.

Neki sistemi izlečenja koji se propagiraju prilično su surovi i nose asketski karakter, ponekad imaju duhovni, filozofski pravac saobrazan prirodi (sistem "učitelja" Ivanova), međutim, nikada se ne uzdižu na nivo istinskog shvatanja Božanskog promisla, jer su ograničeni u svojoj ljudskoj neukosti, usled zapostavljanja glavnog i temeljnog principa lečenja - težnje prema Tvorcu i življenja u Hristu.

"Imaš Lekara Koji je iznad bolesti,

Imaš Lekara Koji pobeđuje silu bolesti;

Imaš Lekara Koji leči jednim pokretom ruke;

Imaš Lekara Koji isceljuje jednom odlukom,

Koji i može i hoće da leči",

pisao je sv. Jovan Zlatoust.

U pitanjima lečenja svetootačko učenje izuzetno tačno sledi Sveto Pismo, gde ovim povodom postoji mnogo izuzetno vrednih podataka. Obratimo se nekima od njih, koje je autor izabrao radi pogodnosti i očiglednosti izlaganja u vidu zapovesti o zdravom načinu života.

Sveto Pismo o zdravom načinu života

1. Svaka gorčina i gnev, i ljutina, i vika, i hula sa svakom zlobom, neka su daleko od vas (Ef. 4:31). Gnevite se, ali ne grešite; sunce da ne zađe u gnevu vašem (Ef. 4:26). Ljubomora i gnev skraćuju dane, a briga pre vremena dovodi starost (Sir. 30:26).

2. Pazite na sebe (Lk. 17:3). Nikakva rdava reč da ne izlazi iz usta vaših, nego samo dobra za izgrađivanje onoga što je potrebno, da donese blagodat onima koji slušaju (Ef. 4:29). I vi sami kao živo kamenje zidajte se u dom duhovni (1 Pt. 2:5). Umrtvite, dakle, udove svoje koji su na zemlji: blud, nečistotu, strast, zlu pohotu i lakomstvo, što je idolopoklonstvo (Kol. 3:5).

3. Jer niko ne živi onim što je suviše bogat (Lk. 12:15). Jer kakva je korist čoveku da ceo svet zadobije, a duši svojoj naudi (Mk. 8:36).

4. Brak neka bude u svemu častan i postelja bračna čista (Jevr. 13:4). A što je Bog sastavio, čovek da ne rastavlja (Mt. 19:6).

5. Protiv vina se ne pokazuj hrabrim, jer mnoge je pogubilo vino (Sir. 31:29). Vino donosi jad duši, kada se pije mnogo (Sir. 31:34). Ni lakomci, ni lopovi, ni pijanice, ni opadači, ni otimači, neće naslediti Carstvo Božije (1 Kor. 6:10).

6. Zlo je za čoveka koji jede sa spoticanjem (Rim. 14:20). Jedi kao čovek ono što ti je ponuđeno i ne prejedaj se (Sir. 31:18). Zdrav san biva ako je stomak umereno napunjen (Sir. 31:22).

7. I sve što god činite, od srca činite, kao Gospodu, a ne kao ljudima (Kol. 3:23). I da se usrdno starate da živite mirno, i da gledate svoja posla, i da radite svojim sopstvenim rukama (1 Sol. 4:11). Ako neko neće da radi, neka i ne jede (2 Sol. 3:10). Ne odvrćaj se od teškog rada i od zemljoradnje koju je ustanovio Višnji (Sir. 10:15).

8. Pazi na vreme i čuvaj se od zla (Sir. 4:23). Koristi vreme, jer su dani zli (Ef. 5:16). Ne brinite se, dakle, za sutra; jer sutra brinuće se za se. Dosta je svakom danu zla svojega (Mt. 6:24).

9. Ako je moguće, koliko do vas stoji, imajte mir sa svim ljudima (Rim. 12:18). Starajte se da imate mir sa svima i svetost (Jevr. 12:14). Budite sveti kao što sam Ja svet (Lev. 11:4).

10. Preterano teško sebi ne traži, i ono što je iznad tvojih snaga ne isprobavaj (Sir. 3:21). U mnogim svojim poslovima ne brini se suviše (Sir. 3:23). Ne dajte se zavesti različitim i tuđim učenjima (Jevr. 9:13).

11. Sve što ti se događa prihvataj dragovoljno (Sir. 2:4). Za sve blagodarite (1 Sol. 5:18). Ne daj da te zlo pobedi, nego pobedi zlo dobrom (Rim. 12:21).

12. A dalje, braćo, što god je istinito, što god je pošteno, što god je pravedno, što god je čisto, što god je dostojno ljubavi, što god je na dobru glasu, bilo koja vrlina, bilo što pohvale dostojno, to mislite (Fil. 4:8). Po veri vašoj neka vam bude (Mt. 9:29).

Bolesti prema shvatanju svetootačkog učenja

[sadržaj](#)

Da bismo objasnili ovo pitanje obratimo se jednom od drevnih učitelja Crkve sv. Vasiliju Velikom. Evo šta on piše o bolestima: "Bolesti bivaju od veštastvenih načela i tu je korisna lekarska veština; bolesti bivaju i kao kazna za greh, i tu je potrebno trpljenje i pokajanje; bolesti bivaju radi trpljenja čovekovog ali i nizloženja lukavoga, kao kod Jova, i kao primer nestrpljivima kao kod Lazara, i sveti trpe bolesti, pokazujući svima smirenje n granicu svima zajedničke ljudske prirode. Dakle, ne uzdaj se u lekarsku veštinu bez blagodati i ne odbacuj je iz svojeglavosti, već moli od Boga spoznanje uzroka kazne, a zatim izbavljenje od nemoći, trpeći sečenja, spaljivanja, gorke lekove i sve lekarske kazne".

Prilično jasno izlaže stav o bolestima u svetlosti svetootačkog učenja duboki ruski mislilac 20. veka, protojerej Valentin Svencicki (1882-1931), čiji radovi, nažalost, još uvek nisu sasvim pristupačni i nisu u potpunosti izdati u Rusiji.

Bolesti bivaju kao kazna, kao urazumljenje, kao isprobavanje trpljenja i vere - ali sve one imaju u svojoj osnovi naše grehe, počev od praroditeljskog greha, i u tom smislu bolest je početak fizičke smrti.

U vezi s različitim duhovnim uzrocima bolesti mogu biti i najrazličitija obraćanja Bogu od strane bolesnika. Moleći se na bogoslužjenju za iscelenje bolesnika, Crkva smatra da čin vere i ljubavi koji svedoči Crkva u ovoj molitvi, ispunjava ono što hoće Gospod od duše bolesnog čoveka. I Gospod mu daje ozdravljenje.

Ali ponekad ovakva molitva pojedinih ljudi i cele Crkve biva nedovoljna. Bolest se nastavlja. Gospod kao da poziva čoveka nečem većem. Posećuje ga tom bolešću. Hoće od njega ili pokajanje, ili ispravljanje, ili veru, ili trpljenje.

Čovek toga postaje svestan, ali oseća se duhovno slabim, potrebna mu je naročita blagodatna pomoć. Tada on moli od Crkve tajnu Jeleosvećenja, tajnu sv. Jeleja. Ova Tajna je u isto vreme i pokajanje, i molitva za iscelenje, i zavet da će nakon isceljenja svoj život posvetiti Bogu, izmoljenje blagodati Božije koja bi dala snagu da se to sve ispuni. Pročitaj molitve koje izgovara sveštenik za vreme vršenja ove Tajne: "Isceli svog slugu od telesnih i duhovnih nemoći koje ga muče i oživi ga blagodaću Hrista Tvoga..."

Neke zbunjuje to što svetootačko učenje navodno suviše dovodi u vezu bolest sa grehovnošću. To neshvatanje se krije u nedovoljno dubokom razumevanju suštine grehovnog čina i uzročnopolosledičnih zakonitosti u pojavama našeg života.

Dobro je poznato da svaka bolest ima neki uzrok svog nastanka. Na primer, ako se kod strasnog pušača razvija hronični bronhitis ili čak rak pluća, sa većom ili manjom verovatnoćom savremena medicina će sagledati uzrok oboljenja u strasti prema pušenju. A zar to nije greh?

Nevernost u odnosima među supružnicima može dovesti do veneričnih bolesti. Greh i kazna ovde su očigledni. Ovakvih primera se može navesti mnoštvo: i kada se od roditelja rađaju deca sa urođenim anomalijama, i kada se posle prvog abortusa razvija neplodnost, i kada se narušavaju javno ili čak skriveno drugi zakoni i uzročno-posledični odnosi koje je ustanovio Tvorac. Veoma često bolesti nastaju zbog preterane i neumerene ishrane (stomakougađanja) i

nedržanja postova, zbog razdražljivosti i drugih uzroka koji s tačke gledišta hrišćanstva nisu ništa drugo do gresi: protiv Boga, protiv bližnjih ili samoga sebe (v. poglavlje o gresima).

Osim toga, postoje bolesti od čisto fizičkih, reklo bi se slučajnih uzroka (međutim, i u tom slučaju je potpuna slučajnost samo prividna pojava). Ima bolesti kada se uopšte ne mogu otkriti nikakvi očigledni uzroci usled kojih bi se mogla razviti oboljenja. Ali i u tim slučajevima, s tačke gledišta svetootačkog učenja, bolest je nastala pod uticajem Najvišeg promisla.

Veliki značaj u razvoju bolesnih stanja Sveti Oci su pridavali strastima, kao činiocima koji štetno dejstvuju ne samo na dušu, nego i na telo. "Nespokojstvo duše i strasti kvare krv i škode zdravlju" - pisao je sv. Teofan Zatvornik.

Podrobnije se o ovom pitanju izjašnjava sv. Jovan Kronštatski u sledećem odlomku: "Iskustvo pokazuje da greh i strasti razaraju zdravlje duše i tela, a pobeda nad strastima stvara nebesko spokojstvo duši i zdravlje telu. Pobedi mnogoglavu hidru greha i bićeš zdrav. Čuvaj u sebi spokojstvo duha i ne uzbuđuj se nikakvim teškoćama, uvredama, nepravdama - i uvek ćeš uživati u zdravlju duševnom i telesnom. Nemiri, uzrujavanja, oganj strasti različitih poroka, izazivaju u nama mnoštvo duševnih i telesnih bolesti".

A evo kako je shvatao duševne poremećaje i u čemu je video uzroke njihovog nastanka ruski filosof Vladimir Solovjov: "U čisto fizičke uzroke duševnih bolesti ja ne verujem, i skoro da niko u to ne veruje. Psihički poremećaj... je krajnji način samospoznaje unutarnjeg bića kroz žrtvovanje njegovog vidljivog moždanog "Ja" koje se ispostavilo kao nedovoljno u rešavanju naravstvenog zadatka našeg postojanja".

Veoma duboka misao, za razliku od mnogih savremenih patofizioloških i biohemijskih koncepcija koje ne zadiru i ne razotkrivaju suštinu konflikta između života u njegovoj borbi sa preprekama i teškoćama, već samo konstatuju fizičke telesne promene koje su nastale usled drugih prauzroka.

Isključiva zasluga svetootačkog učenja jeste svojevrсна koncepcija o korisnosti bolesti. Čega ima korisnog u stradanjima - u nedoumici pitaju mnogi koji su prvi put saznali za ovakvu tačku gledišta? I zaista, možda se najviše u svetu ljudi boje smrti i teških bolesti. Hrišćanstvo pak daje čovečanstvu primere prevladavanja i dostojne pripreme za ono najgore što čoveka očekuje.

U poslednje vreme i zvanična medicina u izvesnim slučajevima potvrđuje ovu koncepciju korisnosti bolesti (a praktično korišćenje toga počelo je dosta davno, na primer, vakcinacija koja često nije ništa drugo do veštački izazvano oboljenje u lakom ili slabo izraženom obliku da bi se sprečila ozbiljnija i opasnija bolest). Postoji i mišljenje da se izvesne bolesti mogu posmatrati kao svojevršne očišćujuće krize (na primer, prehlade n grip). Posle nekih oboljenja organizam formira postojani ili manje postojani imunitet, što se može oceniti samo s pozitivne strane.

S tačke gledišta svetootačkog učenja čovek u bolestima manje greši, trezvenije razmišlja o smislu života. Kako se izrazio sv. Ignatije Brjančaninov: "Bolesnička postelja često biva mesto bogopoznanja". Hrabro podnošenje bolesti formira u čoveku svojstva kao što su trpljenje, istrajnost, izdržljivost i neke druge vrline. Postoje i drugi bitni uzroci koji omogućavaju da se

bolesti posmatraju ne samo kroz prizmu patnji i neizmernog jada. Podvžnici svetosti su smatrali da uz pravilno shvatanje i odnos prema bolesti ova može doneti korist duši.

Kao primer koji pokazuje hrišćanski odnos prema bolesti može da posluži navedeni odlomak iz mišljenja sv. Grigorija Bogoslova: "Patim od bolesti i iznemogao sam telesno. Neki nadmeni se možda podsmevaju mojim stradanjima. Raslabljeni su mi udovi i noge nesigurno hodaju. Ne znam da li je to posledica uzdržavanja, ili posledica grehova, ili neka borba. Uostalom, blagodarim mom Vladaru! To može biti za mene čak i bolje. Ali isceli bolest, isceli rečju Svojom, Tvoja reč za mene je spasenje! A ako ne isceliš, daj mi trpljenje da sve podnesem".

Na drugom mestu sv. Grigorije kaže: "Bolesti i mom duhovnom biću služe kao izvesno očišćenje, a za očišćenjem svako ima potrebu, ma koliko bio snažan".

Još mnogo pre nastanka psihosomatskog pravca u medicini svetootačko učenje je ukazivalo na međusobnu vezu između duševnog i telesnog: "Iskvarenost duše je uzrok telesnih bolesti" - pisao je sv. Jovan Zlatoust.

Kao sredstva isceljenja od nezdravlja Sveti Oci su smatrali pre svega molitvu, post, Svete Tajne, kao i zemaljske lekove, jer su videli u lekaru pomoćnika po promislu Samoga Boga radi olakšanja stradanja i lečenja bolesti. (Up. "Gospod je sazdao od zemlje lekove, i blagorazuman čovek neće ih potcenjivati" - Sir. 38:4).

Uporedo s tim, svako čarobnjaštvo, vraćanje i nadržilekarstvo nije se smatralo bogougodnim i kategorički se odbacivalo ("Bolje nam je da umremo, nego da idemo neprijateljima Božijim. Kakva je korist telo isceljivati, a dušu pogubiti..." - pisao je sv. Jovan Zlatoust).

Tematske misli

1. Zar su sve bolesti od grehova? Nisu sve, već veliki deo. Neke bivaju i od nebrige. Stomakougađanje, pijanstvo i besposličenje takođe izazivaju bolesti (sv. Jovan Zlatoust).

2. Događaju se bolesti i radi našeg isprobavanja u dobru (sv. Jovan Zlatoust).

3. Ako za vreme telesne nemoći ne iskoristimo pomoć posta, već pokažemo još veću bezbrižnost, pričinimo sebi najveću štetu (sv. *Jovan Zlatoust*).
4. Telesne bolesti očišćuju duševne (*shimonah Makarije*).
5. U bolestima pre lekara i lekova koristi molitvu (sv. *Nil Sinajski*).
6. Bolesti se šalju radi očišćenja od sagrešenja, a ponekad da bi smirile preuznošenje (prep. *Jovan Lestvičnik*).
7. Bolest se pojačava zbog nestrpljenja (sv. *Tihon Zadonski*).
8. Uzrok bolesti je greh, svoja sopstvena volja, a ne neka nužnost (prep. *Jefrem Sirin*).
9. Možemo li se lečiti kod lekara i primati lekove? Nema u tome nikakvog greha, zato što je sve od Gospoda Boga, pa i lekovita sredstva i lekari. I ne sastoji se u tome greh što čovek pribegava sredstvima lečenja, već u tome što bolesnik svu nadu u ozdravljenje polaže samo u lekara i lekove, zaboravljajući pri tome da sve zavisi od sveblagog i svemogućeg Boga Koji jedini koga hoće oživljava ili umrtvljava (sv. *Ambrosije Optinski*).
10. Iz života mnogih svetih poznato je da su im duge i iscrpljujuće bolesti bile više pomoć, jer su smirivale strasti, lišavale ih utisaka svetovnog života s njegovom bukom i vrevom koja odvlači od udubljivanja u skrovišta duha (sv. *Luka Vojno-Jasenjeiki*).
11. Pošto je Bog život, a bolesti i nemoći su udaljavanja od života, dovoljno je samo da nas dodirne izvorni, prvi Život, pa da ih isceli (ce. *Jovan Kronštanski*).

12. Da li se treba lečiti? A zašto se ne lečiti? I lekare i lekove je Bog stvorio. Zar ih je stvorio uzalud? Ne, već zbog toga da leče bolesti; izbegavanje lekara i lekova je Bogu prekor (*ce. Teofan Zatvornik*).

Svetootačko učenje o lečenju rečju, psihoterapiji i duhovnom lečenju

[sadržaj](#)

O božanskom poreklu i isceljujućoj snazi reči, mišljenja Svetih Otaca se podudaraju.

"Šta je tvrđe, nepromenljivije i moćnije od reči? Rečju je stvoren svet i stoji, noseći sve svojom silom; a međutim, mi grešnici se ophodimo prema reči tako lakomisleno i nehajno. Šta se kod nas manje poštuje od reči? O, bedni mi ljudi! S kakvom dragocenošću mi postupamo nepažljivo! Ne sećamo se da rečju koja potiče od vernog i ljubećeg srca, možemo da činimo čudesa života radi duše svoje i radi duša drugih (*ce. Jovan Kronštatski*).

"Dar reči nesumnjivo spada u velike darove. NJime se čovek upodobljava Bogu koji ima Svoju Reč" (*ce. Ignatije Brjančaninov*).

"Ne budite prema ovome nepažljivi ili ravnodušni, poštujući dostojanstvo reči, revnujte za nju, nadahnjujte i naoružavajte vašu reč istinom i pravdom... i, dejstvujući njome sigurno i čvrsto, ne dozvoljavajte da se razliva potop reči" (77c. 51:6 - *mitropolit Moskovski Filaret*).

Mogu se navesti primeri mnogih mišljenja koja se tiču reči i kod drugih Svetih Otaca i podvižnika svetosti. Svi su se oni odlikovali ne samo obazrivošću, nego su bili prožeti duhom strahopoštovanja pred rečju. Neoprezan i lakomislen odnos prema reči dovodi do nesklada u samom životu, dovodi do disharmonije našeg bića. Kada nema usklađenosti između reči i iskrenosti onoga koji govori, to slušaoci brzo uviđaju: "Na uzajamnom osećanju ili razumevanju naših duša zasniva se moć i nemoć propovednikovih reči: ako propovednik ne govori od srca, već licemerno, slušaoci unutarnjim čulom shvataju da se propovednikove reči ne slažu sa njegovim srcem, sa njegovim životom, te reč nema onu snagu koju bi mogla imati u slučaju kada bi je propovednik izgovorio iz srca, naročito kada bi sam ispunjavao svoju reč na delu. Između duša ljudskih nalazi se suviše tesna unutarnja veza i odnos" (*sv. Jovan Kronštatski*). Zbog toga je danas i izbila kriza nepoverenja naroda u političare, zato što su njihove reči strašno daleke od iskrenosti njihovog srca i njihove duhovne čistote. Duhovno prazne reči postaju brbljanje, jer gube smisao, dubinu i istinski sadržaj.

Reč je neraskidivo povezana sa mišlju. Ponekad ona kao da je istovetna misli, a ponekad je i nastala iz misli. Genijalna razmišljanja o suštini misaonog procesa sadrže se u duhovnom dnevniku sv. Jovana Kronštatskog. NJihova dubina je doista beskrajna i nema karakter apstraktnog mudrovanja, te je zaista, kako tvrdi i sam Svetitelj u predgovoru "ništa drugo do blagodatno obasjanje duše... sveprosvećujućim Duhom Božijim".

"Kao što možemo misliti zato što postoji beskrajna Misao, isto tako možemo disati zato što postoji beskraj vazdušnog prostora. Eto zašto se nazivaju nadahnućem svetle misli o nekom predmetu. Naša misao neprestano protiče upravo pod uslovom postojanja beskrajnog mislećeg

Duha... Uopšte, svuda u svetu vidimo carstvo misli, kako u celokupnoj građi vidljivog sveta, tako posebno u kretanju n životu zemljine lopte..."

Dalje, otac Jovan nabraja mudro i celishodno ustrojstvo u svim stihijama, organizmima, životinjskom i biljnom svetu, u sposobnostima, običajima, navikama, "svugde vidimo carstvo misli, čak i u bezdušnom kamenu i zrncu peska" - završava on.

U našem životu reč je nezamenljivo sredstvo međuljudskog opštenja: "Da bi stekla sposobnost opštenja, reč zadobija oblik zvuka ili slova. Tada neveštastvena reč kao da postaje veštastvena, ostajući u svojoj suštini nepromenljiva" (sv. *Ignatije Brjančaninov*). Sveti Oci su neosporno duboko bili svesni procesa materijalizacije reči u pojave, događaje, stvari, predmete, običaje n tako dalje, procesa koji su skriveni našoj spoljašnjoj svesti. Prema pravoslavnom učenju i Reč (Slovo) Božija se očovečila, tj. obukla se u čovečansku plot (materijalizovala se) da bi stupila u opštenje s ljudima.

Kako već rekosmo, karakteristična odlika svih podvižnika svetosti i blagočašća (pobožnosti) bio je krajnje brižljivi odnos prema svakoj reči, svakoj misli i pomisli. "Bolje je kamen baciti nasumice, nego reč" - pisao je prep. Nil Sinajski. "A na jeziku budi škrt, zato što je veoma sposoban da škodi, i što su mu brži pokreti, to manje donosi koristi" - nalazimo kod drugog drevnog podvižnika svetosti, Grigorija Bogoslova. Nisu uzalud Sveti Oci tako cenili ćutanje i odvrćali od mnogoslovlja. Jedan od svetih je čak izrazio nekom svom učeniku želju da ovaj govori samo onda kada je bolje nešto reći nego prećutati. Eto, takva je velika odgovornost za ono što izgovaraju naša usta... Nije bez razloga u Svetom Pismu rečeno: "Jer ćeš zbog svojih reči biti opravdan i zbog svojih reči biti osuđen" (Mt. 12:37).

Hrišćani veruju u to da će svaki čovek dati odgovor ne samo za svaki svoj postupak, nego i za svaku svoju izgovorenu reč.

Dobro je poznato da reč poseduje veliku moć. Ona može da deluje na čoveka kako pogubno, tako i blagotvorno; kako da ubije (u pravom smislu reči, fizički!), tako i da isceli, i to od, reklo bi se, neizlečivih oboljenja. Ima ogromno mnoštvo primera za to. "Opšte poznat je moćni uticaj psihe bolesnika na tok bolesti. Stanje duha bolesnika, njegovo poverenje ili nepoverenje u lekara, dubina njegove nade u iscelenje, ili naprotiv, psihička depresija izazvana neopreznim razgovorima lekara u prisustvu bolesnika o ozbiljnosti njegove bolesti, duboko određuju ishod bolesti" - pisao je lekar i sveštenoslužitelj Vojno-Jasenjecki (arhiepiskop Luka). Uzgred, kakav prekrasan spoj: lekar i sveštenik. Po predanju i sam ap. Luka je bio lekar. Veština lečenja tela, smelost lečenja besmrtno duše, i predavanje, naravno poučavanje, spasavanje, nadahnuće. Lekari-sveštenici, kako vas je još uvek malo, a kako je velika potreba za izabranima na tom božanskom polju!

Arhiepiskopu Luki (Vojno-Jasenjeckom) pripadaju i sledeće reči koje se odnose na psihoterapiju: "Psihoterapija koja se sastoji u slovesnom, tačnije duhovnom dejstvu lekara na bolesnika je opšte priznati metod lečenja mnogih bolesti, metod koji često daje izvrsne rezultate". Ovde treba izdvojiti veoma važan akcenat: suština psihoterapije se sastoji zaista daleko više u slovesnom (jezičkom) nego u duhovnom dejstvu. Jer neoduhotvorena životvornom silom duha reč je prazna forma i ljuštura. Zato nema nikakvog smisla govoriti o duhovnom

lečenju ako nema ljubavi u srcu lekara. ako nema potpune vere, božanske gorljivosti i pravednosti ne samo na ustima, nego mnogo više na delima i u realnom životu. Značaj duhovnog lečenja beskrajno je veliki i još nije u odgovarajućoj meri ocenjen od strane savremenog čovečanstva. (Drevni iscelitelji su stavljali duhovno lečenje na najviše mesto, dajući mu prednost u odnosu na sve druge načine i lekarska sredstva.) Čudesna isceljenja bolesti i vaskrsavanja iz mrtvih nisu bajke ili književne izmišljotine, već realne činjenice koje je potvrdilo mnoštvo svedočanstava. U svojoj prvoj knjizi, posvećenoj čudesnim iscelenjima, izabrao sam mnogo faktičkog materijala o tom pitanju. Ali ako bih sebi postavio zadatak da sakupim i opišem sva čudesna isceljenja poznata čovečanstvu, za to ne bi bile dovoljne nikakve knjige u celom svetu. (Naravno, ne mogu se ubrajati u čudesna isceljenja pseudoiscelenja mnogih savremenih "čudotvoraca" koji pre svega imaju koristoljubive ciljeve iz komercijalnih pobuda ili iz želje da se proslave. Njihovi isceliteljski efekti se objašnjavaju sasvim drugim uzrocima, o čemu je detaljno ispričano u pomenutoj knjizi). Duhovno dejstvo se ostvaruje posredstvom dejstvovanja na duhovnu strukturu bolesnika (a preko nje i na sav organizam).

Istinsko duhovno lečenje moguće je samo posredstvom blagodati Svetoga Duha, a ne kroz stvarne energije ili voljne napore. Dar isceljenja je dar blagodati, a ne rezultat specijalnog učenja. treniranja, ili korišćenja nekog sistema isceljenja. Onaj koji je dobio spoljašnje isceljenje telesne bolesti od lažnog iscelitelja (a tako nešto je moguće, na primer, na račun preraspodele energije) u stvarnosti se ne isceljuje potpuno od bolesti, jer se ne uništavaju uzročno-posledične veze koje su dovele do oboljenja. Osim toga, samo blagodat stvara istinska čudesa. Prilikom lažnog lečenja, naprotiv. grehovne strasti se čak ukorenjuju (gordost, mržnja, taština i druge), a takođe se neretko dopunjuju negativnim uticajem spolja, jer se u procesu lečenja kao rezultat međusobnog uticaja duša mogu, kroz oslabljenu psihološku barijeru. prihvatati energije opasne po duhovnu strukturu, energije kojima manipuliše lažni iscelitelj.

Prema duhovnoj vrsti lečenja danas se treba odnositi krajnje oprezno. Sudeći po proročanstvima Svetih Otaca i mišljenjima podvižnika svetosti poslednjih vremena, istinski isceliteljski podvizi su pojava veoma malo svojstvena "poslednjim vremenima", dani kada u ljudima ima tako malo ljubavi, vere, svetosti i pravednosti. Zato izazivaju ozbiljne sumnje saopštenja o pokušajima masovnih isceljenja i egzorcizama, čak i onih koji pokušavaju da to čine nekoristoljubivo i pomoću molitava i vere u Hrista. Ponavljam, ovo mišljenje je zasnovano na proročanstvima i autoritetnim mišljenjima, a ne izražava samo ličnu tačku gledišta.

Tematske misli

1. Božanski cilj reči kod pisaca, kod svih učenih ljudi, a najviše kod pastira je poučavanje i spasenje ljudi (*sv. Ignatije Brjančaninov*).

2. Kakvo blago rasina čovek, kakav visoki dar odbacuje i gazi, kakvu moćnu p blagotvornu silu čini nedelotvornom i mrtvom, ili naprotiv, zlotvornom, kada ne upotrebljava reč radi istine, pravde n dobrote, već radi praznoslovlja, sramoslovlja, za laž, obmanu, za klevetu, za zloupotrebu zakletve radi širenja zlog mudrijaštva (*mitropolit Moskovski Filaret*).

3. Lekar duša! Poseci duhovnim mačem otekla i upaljene rane gordosti, omij ih vodom učenja od nečistote strasti, isceli rane, nanesene dušama ljudskim grehom (*sv. Jovan Zlatoust*).

4. Kao što se telima daju različiti lekovi i hrana - jedna je prikladna zdravome, a druga bolesnome - tako se i duše leče na različite načine. Svedoci takvog lečenja su sami bolesnici. Jedne poučava reč, a drugi se ispravljaju primerom. Za jedne je potreban bič, a za druge uzda; jedni su leni i slabo pokretni i takve treba podsticati udarcima reči; drugi su prekomerno vatreni duhom i neobuzdani u svojim težnjama, poput mladih, jakih konja koji trče dalje od cilja, te se takvi mogu ispraviti rečju koja obuzdava i zadržava. Jednima je korisna pohvala, drugima prekor, ali i jedno i drugo - na vreme; naprotiv, bez vremena i bez povoda oni su štetni. Jedne ispravlja savetovanje, druge ukor, pri čemu ukor javni ili tajni...

Neke treba lečiti krotkošću, s.mirenjem i sudelovanjem u njihovim najboljim nadama o sebi. Jedne je korisno pobeđivati, od drugih je često korisnije biti sam pobeđen. Treba i hvaliti i osuđivati... Mada, koliko god ko upotrebljavao usrdnost i um, nemoguće je sve prikazati i obuhvatiti mišljenjem u svakoj pojedinosti da bi se ukratko video sav tok lečenja, međutim, u samom iskustvu na delu to postaje poznato i lekarskoj nauci, i lekaru (*sv. Grigorije Bogoslov*).

Deset idealnih nikada, nikome i nikoga

[sadržaj](#)

Nikada

1. Ne prepiri se.
2. Ne povisuj glas (bez preke potrebe).
3. Nemoj klonuti.
4. Ne očajavaj.
5. Ne prejedaj se i ne opijaj vinom.
6. Ne laži.

7. Ne gnevi se.
8. Ne zahtevaj uzvračanje i zahvalnost za dobro.
9. Ne odbacuj i ne prihvataj ništa suviše kategorički.
10. Ne uznosi se.

Nikome

1. Ne zavidi.
2. Ne laskaj.
3. Ne sveti se.
4. Ne govori grubosti.
5. Ne obećavaj ono što ne možeš da ispuniš.
6. Ne hvali se.
7. Ne budi na teretu (ako je moguće).
8. Ne pamti zlo.
9. Ne odgovaraj zlom na zlo, već dobrom
10. Ne želi ono što ne želiš sebi.

Nikoga

1. Ne vređaj.
2. Ne preziri.
3. Ne gnušaj se.

4. Ne srdi.
5. Ne ismevaj.
6. Ne osuđuj.
7. Ne smatraj gorim od sebe (već obrnuto).
8. Ne ostavljaj bez dužne pažnje.
9. Ne ogovaraj.
10. Ne pretvaraj iz smrtnika u svoje idole.

Šta hoće i šta neće čovek

Šta hoće čovek:

Dobar odnos prema sebi.

Poštovanje, ljubav.

Beskrajan srećan i mlad život.

Slavu, novac n bogatstvo.

Sva moguća zadovoljstva i zabave.

Sreću u porodici.

Ukusnu hranu.

Nakit, lepu i modernu odeću.

Odmor. Putovanja.

Obilje imovine.

Da ima odlično zdravlje.

Brzo zadovoljenje svojih želja.

Da ostavlja povoljan utisak na druge.

Šta čovek neće:

Grubost, potcenjivanje u odnosu prema sebi. Nepažnju.

Mržnju i gnev od strane drugih. Da stari, boluje i umire. Da bude u senci i neprimećen. Siromaštvo i bedu. Dosadu i jednoličnost.

Porodične svađe i razdore.

Gladovanje.

Da bude loše odeven.

Naporan rad.

Neprestani boravak na jednom mestu.

Da ima malo imovine.

Da doživljava fizički bol i patnje.

Iščekivanje.

Da loše izgleda.

* * * * *

Paradoks se sastoji u tome da ako bi čovek čak i dobio sve to što želi, to mu ne bi garantovalo sreću. S druge strane, čak i ako bi mu se događalo sve ono što neće, on može biti srećan.

Autogeni trening - za i protiv

[sadržaj](#)

Autogeni trening je predložio i stvorio nemački lekar Johan Šulc na osnovu nekih vežbi indijskih jogina i ličnog iskustva hipnoterapije 1932. godine. Skoro istovremeno je sličan sistem treninga samoregulacije razradio i uveo u lekarsku praksu američki naučnik DŽekobson. On je nazvao svoj metod progresivnom mišićnom relaksacijom koja je opet pozajmljena iz joga i u suštini predstavlja modifikaciju i interpretaciju "šavasane" - specijalne poze koju jogini koriste radi odmora i obnove snaga.

Nakon perioda gubljenja interesovanja za hipnozu u mnogim zemljama sveta, počev približno od 50-60-ih godina 20. veka, počelo je masovno oduševljenje autogenim treningom u spoju s relaksacijom mišića. Metod se pokazao efikasnim u lečenju niza oboljenja i počeo je široko da se primenjuje u medicini. U psihoterapiji je izvesno vreme zauzeo jedno od vodećih mesta. U Rusiji je čak u svesti mnogih ljudi počeo da se poistovećuje sa suštinom same terapije. Ići na lečenje kod psihoterapeuta značilo je posećivati seanse odmora sa mišićnim opuštanjem i slušati lekarske sugestije (ili učiti autosugestiju).

Međutim, moda autogenog treninga postepeno je počela da prolazi i umesto nje su se pojavile sve moguće metodike, među kojima je bilo i onih sa očiglednom mističnom sadržinom. Pa ipak u istoriji psihoterapije autogeni trening je ostavio svoj dubok trag. Pre svega, zahvaljujući jednostavnosti izvođenja (nije potrebna specijalna oprema, posebni uslovi i mnogo vremena), prilično dobro prihvataju autogeni trening (AT) čak i deca, i to za svega nekoliko nedelja. AT po pravilu ne daje neželjena dejstva, a kontraindikacije za njegovu primenu su veoma malobrojne. Tako da se jedno vreme stvarao utisak maltene apsolutne korisnosti AT za većinu stanovništva. Neke publikacije u štampi su reklamirale AT kao metod pomoću kojeg je moguće postići visoke rezultate u sportu, izbaviti se od stresova, povećati proizvodnost rada za nekoliko desetina puta. Međutim, počev od sredine 80-ih godina interesovanje za AT je počelo naglo da opada. Mnogima ova vrsta treninga nije pomogla u životu, a osim toga, on se nije pokazao sasvim efikasnim prilikom lečenja čak i onih oboljenja za koja su ga reklamirali.

Karakterišući suštinu autogenih vežbi, treba ukazati pre svega na njihov mehanički karakter koji zadire prvenstveno u telesnu sferu. Trening se svakako odnosi i na dušu, ali veoma površno, jer ne uključuje skriveni rad na unutrašnjem očišćenju, borbu sa strastima, porocima i nesavršenostima. Treba otvoreno priznati da čak i prilikom dostizanja potpune telesne opuštenosti i spokojstva duša može ostati nečista i poročna, pa prema tome, i bolesna. Kakva je onda to terapija duše?

Drugo pitanje, vredi li praktikovati AT u spoju s duhovnim životom, duhovnim vežbama, istinskom terapijom duše? Kako nam se čini, i u ovom slučaju, nema neke naročite potrebe za AT. Važnije je pitanje unutrašnjeg duševnog mira i spokojstva, što se zadobija pre svega kroz smirenje. Smirenje se tačno naziva strastoubicom, jer, dostižući tu najveću vrlinu, pobeđuju se sve strasti.

U svetootačkom učenju se pod smirenjem obično podrazumeva stanje, lišeno svakog gordog preuznošenja; naprotiv, to stanje podrazumeva umanjivanje (iskrenim, a ne prividnim!) sebe do one granice ispod koje "čovjek više nema kuda", smatranje svih drugih ljudi dostojnijim od sebe, prihvatanje nevolja i nesreća hrabro, bez roptanja, skrušenog srca, kao i neke druge karakteristične momente. Smirenje blagotvorno deluje na dušu i sav unutarnji svet čoveka, i to iznutra, dubinski. Dolazi do promena i u telu, promena koje su neposredno povezane s dušom. Između ostalog, iščezava preterana napetost telesnih mišića (relaksirajući efekat, govoreći medicinskim jezikom), menja se izraz lica, postajući otvoreniji i svetliji; obnavlja se krvotok, poremećen užurbanošću, prevelikom brigom i stresovima. Smirenje donosi velike darove onima koji su ga stekli. Smirenome se pokoravaju ne samo sopstveno telo i duševne moći, nego i spoljašnje duše (računajući tu i životinjski svet, što je poznato iz žitija mnogih svetih. Čak i divlje zveri krote svoju svirepost i postaju pitome pred smirenima.

Međutim, smirenje je veoma visoki nivo duhovnog savršenstva i predstavlja svojevrсни blagodatni Najviši dar, ono ne može biti dobijeno samo čovekovom željom. Put ka smirenju prolazi kroz smirenoumlje koje predstavlja po sv. Ignatiju Brjančaninovu: "način mišljenja, pozajmljen svecelo iz Evanđelja, od Hrista". "Po meri vežbanja u smirenoumlju, duša stiče smirenje" (sv. Ignatije Brjančaninov). Smirenje uključuje i stanje nekakve harmonije (mira) u odnosu prema Bogu, bližnjima i sebi samome.

U autogenom treningu se koriste metodi, povezani sa veštačkim izazivanjem nekih slika ili likova, apeluje se na čulnu uobrazilju.

Svetootačka psihoterapija ništa od toga ne prihvata, kao ni različite vrste maštanja, fantaziranja ili nametanja pacijentima predstava, slika, likova i predmeta koji ne postoje u realnosti.

Praktična posmatranja pokazuju da duhovna praksa koja uključuje molitvu, učešće u bogoslužnjima i Svetim Tajnama obično ukida potrebu za specijalnim psihomišićnim sistemima treninga tipa AT.

Samo na početnim etapama duhovnog usavršavanja moguća su spajanja usmerene telesne samoregulacije s duhovnim vežbama.

Hipnotizam i svetootačka psihoterapija

[sadržaj](#)

Svetootačkoj psihoterapiji su tući metodi koji uključuju imperativni (nasilni) uticaj na ličnost. To se neposredno odnosi i na hipnozu i na druge, tzv. psihoterapeutske metodike koje koriste na ovaj ili onaj način taj princip.

Sa svetootačkom psihoterapijom je nespojiva i svaka vrsta neprirodnosti, lažnosti, izveštačenosti, predstavljanja čoveka u svojstvu čudotvorca ili čarobnjaka. Tuđe joj je sve što se preuznosi, razmeće, pokazuje svoju tobožnju nadmoć nad drugima, sve što je mnogoslovno, praznoslovno, teatralizovano, jednom rečju, ono što po svom duhu ne odgovara svetootačkom učenju.

Još je mitropolit Moskovski Filaret (Drozdov) pisao povodom magnetizma (čitaj hipnoze): "Kada su me pitali za magnetizam, da li da ga upotrebljavaju ili ne, odgovorio sam da su Hrišćanima date najviše i najpouzdanije sile, vera i molitva, pa prema tome, spuštati se na niži put koji pipanjem probija ljudska samovolja, jeste nazadovanje". Ruski lekar A. I. Jarocki (1866-1944) u svojoj knjizi "Idealizam kao fiziološki faktor" (1908. g.) pisao je o hipnotizeru: "Najzad, njegov zadatak se sastoji u tome da slomi otpor bolesnika naređenjem spolja, a to odgovara smanjenju nivoa psihičke ličnosti bolesnika". Hipnotička dejstva slabe pacijentovu volju, ona ga robotiziraju, čine njegovu psihološku barijeru ranjivom za negativna dejstva spolja. vrše nasilje nad čovekovom dušom. Poznata su i druga neželjena dejstva, među kojima je i razvoj zavisnosti pacijenta od hipnologa koja podseća na narkomansku zavisnost.

Hipnoza podrazumeva i nosi u sebi opasnost ne samo izopačenog (neprirodnog) doživljaja stvarnosti, nego i jača neke čulne doživljaje, naročito seksualnog sadržaja. Tako su dobro poznata transna hipnotička seksualno obojena stanja koja se iz nekih razloga dovode u vezu samo s licima koja pate od histerije.

Čak je i otac seksualnog materijalizma Sigmund Frojd (1856-1939), osnivač bogoboračke psihoanalize, smogao u sebi hrabrosti da pošteno prizna neprikladnost hipnotičkog metoda za ozbiljan rad s ličnošću bolesnog čoveka.

Prilično oprezno treba pristupati i sugestivnim metodama (sugestiji), jer se sme sugerisati samo istina, a ne laž koja se izdaje za istinu. Pogledajte, na primer, poslednje knjige Georgija Sitina koji pokušava da modifikuje, pa čak i oboji molitveno-religioznim tonovima, metod koji je još početkom ovog veka predložio francuski apotekar Emil Kue. Takozvana Sitinova božanska raspoloženja koja se sastoje od bravuroznih skupova svih mogućih pozitivnih tvrđenja koja uključuju čak i podmlađivanje, rast novih zuba, navodno iscelenje svih bolesnih organa, po svojoj suštini su parodija molitve, i sadrže bogohulne momente u odnosu na ono što je istinski božansko i dopustivo za pravoslavnog Hrišćanina.

Umesto da uzaludno troši snage na sugerisanje onoga čega nema u stvarnosti, daleko je važnije dovesti pacijenta do tačnog shvatanja situacije, pomoći mu da obnovi oštrinu sagledavanja greha, da ukloni principijalne prepreke koje mu ometaju realni doživljaj života.

U svim slučajevima najvažniju ulogu ne igra ono što se kaže, već kako se kaže i glavni značaj svakako pripada samoj ličnosti psihoterapeuta, njegovom duhovnom liku, stanju i stepenu čistote duše samog iscelitelja.

Ako pak govorimo o nedirektivnim psihoterapeutskim seansama odmora (ne brkati ih sa hipnozom), gde je reč psihoterapeuta nenametljiva, bez pritiska i nasilja pomaže pacijentu da se smiri, da bude raspoložen, možda su ovakve seanse i moguće ako se vrše, na primer, na pozadini duhovne muzike ili klasične muzike smirujućeg karaktera. Ali i u ovom slučaju psihoterapeut treba da ima na umu mogućnost spontanih stanja transa, što je potpuno nedopustivo, kao i nepoželjnost razvoja čulne uobrazilje i fantazija. Ne treba narkotizirati pacijenta duševnim opijumom, već ga buditi duhovno, lečiti rečju Istine. a ne iluzijama čuda, treba se obraćati pravdi Božijoj, a ne ispraznim i prividnim dobrima i zadovoljstvima.

Ceo naš život se gradi na sugestijama i autosugestijama, on sadrži i životnu hipnozu pod čijim uticajem smo svi mi u ovoj ili onoj meri. Laž je prodrila u reč, iskrivivši njeno božansko prednaznačenje. Svetootačka psihoterapija teži da izbegne laž i praznoslovlje. Treba li ponavljati kakve visoke zahteve mora da ispunjava sam psihoterapeut? Kakav način života on mora da vodi, kako na sebi da radi, kako da veruje, da se moli, da voli itd.

Još je prep. Jovan Prozorljivi iz 4. veka, koji se podvizavao u Egiptu za vreme cara Teodosija Velikog, pisao o osobinama koje mora imati lekar - hrišćanin: "Saosećati s bolesnicima i pomagati im lečenjem dobro je delo, i lekar koji se brine o bolesniku dobija nagradu od Boga. Ali za sve to potrebno je da on bude blagočastiv, da se sam hrani Tajnama Svete Crkve, a i svojim pacijentima ne samo da ne zabranjuje isto to, već prvenstveno da ih tome savetuje. On mora biti smiren i misliti ne o svojoj slavi, već o Božijoj, pamteći da je Bog radi toga i dao ljudima znanja da bi Ga proslavljali u čudesnim delima" (*Sir. 38:6*).

Joga.

Poznata izreka: "Svetlost sa Istoka" postala je svojevrsni kompas našeg doba mnogim tragaocima za istinom. Ovo oduševljenje nije mimoišlo ni Rusiju.

Specifična karakteristika starih dalekoistočnih filozofskih koncepcija jeste veoma duboki i pažljivi pogled na čoveka, ali ne kao na izolovani objekat, već u neraskidivom jedinstvu sa prirodom i vasionom. Mislioci Istoka polazili su od ideje jedinstva suštine unutarnjeg sveta čoveka (mikrokosmosa) i celokupnog svetskog prostora i materije (makrokosmosa), kao što je po analogiji kap okeana delić ogromnog vodenog prostora i sadrži u sebi sva njegova svojstva (uporedite evanđelsko "Carstvo Božije je unutra u vama", Lk. 17:21).

Staroj indijskoj filozofiji svojstvena je težnja ka istini prilikom spoznaje prauzroka nastanka života i smisla samog čovekovog postojanja na zemlji. "Indija je zemlja gde se prvi put u ljudima probudila težnja ka saznanju apsolutne istine i u kojoj se to saznanje zaustavilo u svom prvom momentu, i kao da je okamenjeno došlo do nas..." - pisao je Belinski.

Drevno indijsko učenje pod nazivom joga nastalo je najkasnije od 12. veka pre R.H. Sam termin se obično prevodi kao "sjedinenje, veza, stapanje". U suštini to je filozofsko-religiozni sistem koji od sledbenika zahteva vođenje asketskog načina života koji ponekad ide do krajnosti. Joga je orijentisana na unutarnji razvoj, na usavršavanje i samodisciplinu radi dostizanja naročitih "viših" stanja.

Indijski jogini su prilično duboko proučili psihofizičke osobine čoveka, do savršenstva su ovladali načinima samoregulacije (što uostalom ima veze više s telesnom komponentom, a manje s duševnom i praktično ne zadire na pozitivnom planu u duhovnu stranu, već naprotiv, ovu osiromašuje i anestetizira). Fizička joga, poznata pod nazivom "Hatajoga" zapanjuje svojim virtuosnim akrobatskim savršenstvom, uostalom kao i lepotom prilikom majstorskog izvođenja.

Neka moralnoetička pravila jogina, pravila koja uključuju dva stupnja: Jama i Nijama - bliska su ili poseduju analogiju sa hrišćanskim zapovestima. Uporedo s tim, Indiji nije bilo dato znanje istinskog Boga, kakav jeste Hristos, a intuitivna stremljenja drevnih podvižnika dalekog Istoka prema najvišem završavaju se ne spasenjem duše, već mistično-transnim stanjem, poznatim pod nazivom Samadhi.

Sistem joge je blizak Indijcima, jer je nastao u toj zemlji, nosi svojevrsni kolorit, organski je povezan sa verovanjima Indijaca i njihovom kulturom. U Rusiji je on daleko od prirode ruske duše, tuđ je našem duhu i našim običajima. Neke vežbe Hatajoge se mogu koristiti kao profilaksa i radi lečenja niza oboljenja. Međutim, ne treba zaboravljati da niz vežbi nosi u sebi određenu simboliku, računajući tu i simboliku paganskog kulturnog karaktera. Tako na primer, spolja bezazleno razgibavanje jogina, poznato pod nazivom "Surja Namaskar" (zdravo, sunce), koje se sastoji od 12 vežbi koje slede jedna za drugom - jeste poklonjenje drevnom paganskom kultu sunca koje se poštuje kao božanstvo. Ovo kulturno poklonjenje iz razumljivih razloga Hrišćanima nije prihvatljivo, jer se oni klanjaju samo Hristu.

Uporedo sa spoljašnjom sličnošću preporuka koje se tiču ishrane, postoje suštinske razlike u hrišćanskom i hinduističkom pristupu dijeti i izboru namirnica. Hrišćanstvo tradicionalno ima tendenciju prema suvoj hrani i suštinski se približava potpunom vegeterijanstvu samo u manastirskoj kuhinji i za vreme određenih postova. Joga, na primer, preporučuje obilno uzimanje vode (10-12 čaša dnevno) i zahteva potpuno odricanje od mesa, dozvoljavajući svakodnevno unošenje drugih proizvoda životinjskog porekla (naročito mlečnih).

Hrišćanski postovi su više fiziološki od joginskih dijetetskih preporuka ili pomodnih sistema gladovanja koji se propagiraju u naše vreme; oni bolje odgovaraju uslovima našeg života, lakše ih podnosi organizam, izazivaju manje komplikacija i mogućih negativnih posledica po zdravlje, čak i prilikom preterane primene.

Postoje određene bojazni i povodom čuvenih prevrnutih joginskih poza (asana). To nisu nimalo bezopasne vežbe, naročito za lica u poznijim godinama. Zbog snažne preraspodele krvi i pritiska koji trpe krvni sudovi u mozgu, one zahtevaju krajnju opreznost i postepenost prilikom učenja. Osim toga, simbolika "obrnuto" je tako karakteristična za demonologiju.

Hrišćanstvu su potpuno neprihvatljivi slučajevi dobrovoljnog odlaska iz života nekih jogina koji su navodno smatrali da je njihova misija na zemlji završena, te su voljnim naporom prekinuli svoj život. Kao primer može da služi slučaj s Joganandom koji je otišao iz života 1958. godine u stanju mahasamadhi. S tačke gledišta Pravoslavlja to nije ništa drugo do samoubistvo, a ne demonstracija svoje moći nad životom.

Put jogina je očaravajuća zabluda koja odvodi u svet iluzija i jalovih asketskih i akrobatskih telesnih manipulacija, zabluda koja iskrivljava istinski doživljaj sveta i odvodi od spasenja.

Ekstrasenzorika

Moda ekstrasenzorike i bioenergetike došla je u Rusiju relativno nedavno - sredinom 70ih godina 20. veka, dostigla je svoj vrhunac krajem 80-ih godina i počela da opada sredinom devetog desetleća. Kao začetnici novih pravaca u lečenju, povezanih sa neposrednim energetske uticajem na bolesnika, bili su različiti ljudi, ali najpoznatija među njima je svakako DŽuna Davitašvili koja je napravila munjevit, može se reći, vrtoglavu karijeru od maserke do svetski poznate isceliteljke. Istina, ispostavlja se da je sve novo u stvari vrlo često samo vešta interpretacija zaboravljenog starog, i ako se malo pažljivije pogledaju načini lečenja pranom indijskih jogina, magnetizacija austrijskog lekara Mesmera i okultna terapija Nemca Rudolfa Štajnera. Videćemo da se suštinski ne razlikuju mnogo od bioenergetskog metoda lečenja koji je ponudila DŽuna, izuzev čisto tehničkih momenata, i nekih ručnih (manualnih) načina dijagnostike.

Uvođenje bioenergoterapije u medicinu izazvalo je bukvalno preokret. čak i pometnju u naučnom svetu, pa i u društvenoj svesti. Bioenergeoterapeuti su bukvalno upali u naš život, za njim su pohrlile hiljade i hiljade bolesnika koji pate i koji su izgubili nadu u ozdravljenje. Konzervativna sovjetsko-ruska nauka je počela sve više i više da se povlači pred upornim pritiskom predstavnika nove vrste lečenja. Na poliklinikama su se pojavili stručnjaci bioenergoterapeuti, nikle su čitave škole, instituti, pa čak i akademije ekstrasenzornog pravca. Suštinski se promenilo u pravcu prihvatanja i javno mnjenje. I samo pravoslavna Crkva ni pod kakvim izgovorom nije prihvatila n nije blagoslovila novotariju ni po obliku, ni po sadržaju. Štavnše, u horu pohvala čudotvorcima-ekstrasenzima samo jedan glas je zvučao nepokolebivo strogo i nepopustljivo raskrinkavajuće. Bio je to glas Ruske Pravoslavne Crkve koja je uspela da na duhovnom nivou raspozna laž, obmanu, prelast, pa čak i pagubu, kako bolesnika, tako i samih "iscelitelja". Crkvu su optužili i nastavili da optužuju zbog dogmatičnosti, konzervativnosti, pa čak i srednjevekovnog mračnjaštva. Ali praktično nijedan sveštenoslužitelj se nije priklonio drugoj strani. Ekstrasenzorika i Pravoslavlje pokazali su se kao dve potpuno nespojive stvari; a dokone izmišljotine o tome da jerarsi Pravoslavne Crkve tajno koriste usluge ekstrasenza svakako ne odgovaraju istinitom stanju stvari i lansiraju se sa sasvim razumljivim ciljem.

Čime se objašnjava ovakvo uverenje pravoslavne Crkve o nepoželjnosti, pa čak i grehovnosti, bavljenja ovakvom vrstom isceliteljstva? Jer zvanična nauka kao da potvrđuje u mnogim slučajevima efikasnost bioenergoterapije, o čemu je bilo dosta saopštenja u štampi. Odgovor na ovo pitanje nije tako jednostavan. Ipak, ne posedujući ni specijalne laboratorije za istraživanje, ni kliničke podatke, pravoslavna Crkva je tokom dve hiljade godina iskristalizovala i prikupila duboka duhovna saznanja koja joj omogućavaju da tačno reaguje i razlikuje suštinu novih pojava društvenog života, pod kakvim god maskama i u kakvim god se kostimima one javljale. Osim toga, mnogo stoleća pre vremena u kojem živimo, Sveti Oci Crkve su već otkrili i opisali zadivljujuće skladnu teoriju o prirodnim energijama, na osnovu koje nije teško oceniti karakter bioenergetskih manipulacija koje su sada tako popularne.

Tako na primer, prema spisima sv. Maksima Ispovednika, tog čudesno dubokog mislioca ranog Hrišćanstva (582-662) sve prirodne energije mogu biti homogene (jednorodne) i heterogene (raznorodne). Osim tvarne (tj. Bogom sazdane) energije, postoji još i netvarna energija - blagodat (na lat. gratia). Blagodat, kako se vidi iz samog naziva, nije ništa drugo do blagi (dobri) dar

Samoga Boga. Čovekov život je takođe božanski dar (gratia vita). A sav vidljivi svet su energije, jer je tvaran, tj. stvoren je od strane Tvorca. Sva biološka pojedinačna bića (među njima i čovek) sadrže u sebi energije.

Mi živimo neprestano dolazeći u dodir i međusobno uzajamno delujući svojim bioenergostrukturama. Na taj način, može se reći da je život način postojanja energija, a ne bilančevinastih tela, kako su tvrdili klasici marksizma. Uzajamna dejstva među nosiocima energija vrše se stalno, čak i nesvesno. Moguće je i svesno energetsko delovanje jednog čoveka na drugog. Međutim, tu treba imati u vidu sledeće momente: ona energija koju čovek prenosi drugome, uvek je tvarna i veoma često je suštinski zagađena. Osim čisto fizičke komponente koja se može čak i izmeriti odgovarajućom aparaturom, stvara se složena informacija dubinskog plana (hologram) koja već zadire u duševno-duhovne strukture ličnosti. Tako na primer, jedno lice (donor, iscelitelj, aktivno načelo) može preneti drugom licu (recipientu, pacijentu, pasivnom načelu) informaciju svojih bolesti, poročnih sklonosti, pa čak i deo one nevidljive bolesti koja se inače naziva grehom. Ovu istančaniju vrstu bioenergo-razmene autor naziva uzajamnim uticajem duša. Često to podseća na proces koji se odvija pomoću dvaju spojenih sudova dobro poznatih u fizici. Pri tome dolazi do međusobne razmene, gde se onaj koji je čistiji (duhovno) zagađuje, a zagađeni kao da se očišćuje. Subjektivno se to izražava u tome da jednom čoveku nakon kontakta s drugim licem postaje lakše, a drugom, naprotiv, teže.

Takođe postoji pojam kao što je "duhoprovodljivost". Podvižnici svetosti i blagočašća (pobožnosti) dostizali su suštinski preobražaj delatnosti celokupnog organizma, uključujući ćelijsko-molekularni nivo. Oni su sticali sposobnost "prihvatanja", "smeštanja u sebe" (uporedite "koji može da primi, neka primi") netvarne božanske energije.

Takvi ljudi su zaista mogli da vrše čudesna isceljenja, ali više ne svojom tvarnom energijom, već posredstvom blagodatnog Svetoga Duha. Ovoj temi posvećena je moja knjiga "Čudesna isceljenja", gde sakupljene i navedene činjenice, kako se kaže, govore same za sebe.

Druga opasnost bioenergoterapije, s tačke gledišta pravoslavne Crkve, jeste nesvesno (ili još gore svesno) služenje anti-božanskom demonskom svetu, s njegovim obmanama i podvalama uz zaista realno moćno energetsko pokroviteljstvo. To je istinska odgonetka tajne one sile koju počinje odjednom da oseća na sebi čovek koji se prepustio tom primamljivom pravcu. Zabrinjava masovnost ekstrasenzornih seansi, jer kasnije (a ima mnogo primera za to) mnogi ljudi, stekavši "duhovno" iskustvo i znanja, postaju bukvalno igračke u rukama demonskog sveta. Osim toga, veoma mnogo bioenergoterapeuta posle nekoliko godina (a ponekad posle svega nekoliko meseci) praktične delatnosti pokazuju izraženo pogoršanje svog duševnog i fizičkog zdravlja, a ponekad doživljavaju doslovno tragične potrebe.

Na taj način, intenzivno uvođenje bioenergetike u medicinu predstavlja pojavu za koju ima malo opravdanja - čak i prilično opasnu pojavu. Daleko važnije je razvijati istinski duhovne puteve lečenja, jer je terapija duše efikasnija od ekstrasenzorike u lečenju kako fizičkih, tako i duševnih oboljenja; osim toga, ona ne nosi u sebi komplikacije i opasne zablude. Treba međutim precizirati da se radi o istinskoj terapiji duše, a ne krivotvorinama i manipulacijama pod maskom novih metoda lečenja, koji ustvari predstavljaju mistične, mehaničke ili nasilne metode delovanja.

Svetootačke izreke

Kao što je poznato, snažna, kratko izražena misao vrši blagotvoran uticaj na čoveka. U ovom odeljku u vidu stotina (što je povezano i sa svetootačkim tradicijama, uporedite stotine o ljubavi sv. Simeona Novog Bogoslova) su izabrane najkraće izreke Svetih Otaca, podvižnika svetosti i svetootačkih mislilaca. Ope su raspoređene bez ikakve unapred smišljene sistematizacije. Njihovo čitanje nije namenjeno ispraznom umu. To nisu aforizmi u strogom smislu, iako imaju sličan karakter.

Uostalom, pokušajte da procenite to sami...

Stotina Sv. Jovana Zlatoustog

[sadržaj](#)

1. Vlastodržac nije onaj ko se tako naziva, već ko je takav u stvari.
2. Vlastodršci su oni koji upravljaju sami sobom.
3. Znanje o dobru i zlu je stavljeno u savest svih ljudi.
4. Ne, doista nema ničega jačeg od molitve, pa čak i ničeg ravnog njoj.
5. Tamo, gde su razvratne pesme, skupljaju se demoni, a gde su duhovne pesme, tamo nishodi blagodat.
6. Gde su zloba i gnev, tamo ne doleće Duh krotkosti.
7. Nema nikakve potrebe za zakletvama.
8. Da li si gnevljiv? Budi takav prema svojim gresima.
9. Majka svih dobara i usavršiteljica svake vrline je ljubav.
10. Doista, ništa nam ne donosi toliko stradanja kao strasti koje su ojačale u duši.
11. Psalam je veliki sagovornik.
12. Ko izlaže lažno učenje, ne slušaj ga, makar bio i anđeo.
13. Ispitivaćemo svoja dela i ni o kome se nećemo izjašnjavati ružno.
14. Siromaštvo nas uči i mudrosti, i trpljenju, i svakom mudroljublju.
15. Polna želja nam je data radi braka i rađanja dece, a ne radi bluda i razvrata.

16. Nema nijednog sopstvenog greha koji bi poticao iz nužnosti, već svi oni zavise od zloupotrebe volje.
17. Siromaštvo, prema uobičajenom poretку stvari, mora da proizvodi ne lenost, već marljivost.
18. Krađa potiče od lenosti.
19. Vrlina je saobrazna s prirodom, a porok joj suprotan, kao što je bolest suprotna zdravlju.
20. Kada bi bilo korisno znati budućnost, onda to Bog ne bi sakrio od nas.
21. Ako neizostavno želiš slavu, bolje traži slavu od Boga.
22. Ko sam sebe uznosi, toga ne uznose drugi.
23. Nepoštenje s govorničkom veštinom proizvodi daleko više zla, nego neobrazovanost.
24. Od mnoštva zadovoljstava kod nas biva mnogo i grehova, u šta se može ubediti svaki.
25. Obično ne pričinjavaju toliko štete nametne zveri, koliko poročni ljudi.
26. Krst je glava našeg spasenja; krst je uzrok bezbrojnih dobara.
27. Krst je naša pohvala, početak svih dobara i poduhvata i sav naš ukras.
28. Ko je rekao pomiluj, taj je učinio ispovest.
29. Zar misliš da čoveku treba malo snage da se, kada prima uvrede, ne gnevi.
30. Čovek rasipnik nije velikodušan.
31. Ko upotrebljava novac na ono što treba, taj je velikodušan.
32. Doista je velika ona duša koja ne robuje strasti i smatra novac ni za šta.
33. Sveznajući nema potrebe za svedocima i dokazima.
34. Uzdržavanje od pozorišnih predstava može biti nazvano početkom celomudrenosti.
35. Strast ne poznaje granice, ali prestaje samo onda, kada ubije onoga koji je njome opsednut.
36. Ništa tako ne pruža duši spokojstvo i mir, kao krotkost i smirenoumlje.
37. Mrzeti je teško i povezano je s nemirom, a voleti je lako i ugodno.
38. Gnev je zver, zver divlja i svirepa.

39. Gnev je isto ono mahnitanje, samo privremeno.
40. Velikoj duši je svojstveno da ne misli o sopstvenom zadovoljstvu, već da se brine o drugima.
41. Strasti su tirani.
42. Nedostatke bližnjih treba prećutkivati i prikrivati.
43. Niko te neće osuditi, ako budeš sam sebe osuđivao.
44. Ne činiti, već trpeti zlo - to je istinska nadmoć.
45. Ne traži slavu od bezumnih, već prihvati kao dovoljno da imaš slavu razumnih ljudi.
46. Niko tako nije lep dušom kao jednostavan čovek.
47. To je duhovno pristanište duše (o Crkvi).
48. Nema ničega prijatnijeg od čoveka koji ne ume da se gnevi.
49. Što je ko većim bogatstvom okružen, to veće bogatstvo želi.
50. Početak gordosti je neznanje Gospoda.
51. Gordost je krajnja glupost.
52. Čovek se često baca u bezdan da bi mu se drugi divili.
53. Ako ko nije u stanju da upravlja svojom dušom, kako će upravljati državom?
54. Gnev nema snagu, ako je ne dobije od tebe.
55. Gnev nije ništa drugo do bezumna raspaljenost.
56. Ništa čoveka ne čini toliko bestidnim, kao iskvarena savest.
57. Srebrljublje je uzbunilo vaseljenu.
58. Radost čini dušu lakomislenom, nadmenom i nepostojanom.
59. LJubav (kroz Boga) jednih prema drugima čini nas neporočnima.
60. Moliti se za nesreću neprijateljima bezakonje je.
61. Nema ničeg svetijeg od onog jezika koji u nesrećama blagodari Boga.

62. Nećemo oplakivati umiruće, već one koji završavaju život u porocima.
63. Celomudrenost je uzdržavanje i pobeđivanje pohota borbom (a ne bekstvom).
64. Zadovoljstva poroka su kratkotrajna, a žalost je neprestana.
65. Nema ničeg ništavnijeg od slave ljudske.
66. Moramo da čuvamo imovinu tako kao da nam je ona tuđa.
67. Preziraćemo novac, da ne bismo izgubili iz vida svoju dušu.
68. Ljubav (Božija) je bolja od vlasti i svakog bogatstva.
69. Ako si učinio dobro, dan ti je lep, a ako si sgrešio, on je ružan i mučan.
70. Ako ti je čista savest, onda imaš pravi praznik.
71. Dobra žena je za muža je pristanište i najvažniji lek od duševnog rastrojstva.
72. Ako moramo nositi breme jedni drugima, onda tim više treba nositi nedostatke žene.
73. Žena ima veliku snagu kako za vrlinu, tako i za porok.
74. Kada ne podozrevaš ništa zlo, tada ne možeš ni smerati zlo.
75. Nevolje stvaraju milosrđe i čovekoljublje.
76. Ptice imaju krila da bi izbegavale mreže; tako i ljudi imaju razum da bi izbegavali grehove.
77. Često se od smeha rađaju prljave reči, a od prljavih reči još prljavija dela.
78. Prisustvovanje pozorišnim predstavama stvara preljubu, neuzdržanost i svaku bestidnost.
79. Svako dobro delo je plod ljubavi.
80. Bolje je prljati sebe odvratnim blatom, nego gresima.
81. Siromašan je onaj ko ne može da podnosi siromaštvo.
82. Ali ako se uništi milosrđe, sve he poginuti i istrebiće se.
83. Ako je on častan i bogat, to je pravedno.
84. Telesne bolesti isceljuje veština lekara, a bolesnu dušu brzo isceljuju reči Hristove.

85. Ono što je telesna hrana za održavanje naših snaga, to je i čitanje Pisma za dušu.
86. Ako se bogatstvo daje glupaku, čini ga još glupljim, a razvratnika još razvratnijim.
87. Pred vrlinom sva bogatstva sveta su gora od blata, manja od trunčice.
88. Ništa tako ne čini ljude glupima kao zloba.
89. Prva vrлина, pa čak i sve vrline sastoje se u tome da se bude putnik i stranac u ovom svetu.
90. Ne daj nam, Bože, da trpimo sve što se može trpeti.
91. Imaš jezik ne radi toga da bi se rugao drugome, već da bi blagodario Boga.
92. Ljubav (Božija) je koren, izvor i mati svega dobrog.
93. Bez ljubavi su svi darovi ništa.
94. Ne govori mi o niskoj ljubavi koja je pre bolest.
95. Dakle, prestanimo najpre da pljačkamo, pa tek onda počnimo da dajemo milostinju.
96. Veliko je dobro biti svestan svojih grehova, neprestano misliti o njima.
97. Sedina je onda poštovana, kada onaj koji je njome ukrašen postupa onako kako dolikuje sedini.
98. Starac je car ako hoće to da bude.
99. Kada me mrze, a sam ne mrzim. tada drugi mene ima za neprijatelja, a ne ja njega.
100. 100. Ova tajna ti već ovde zemlju pretvara u nebo (o pričešću Svetim Tajnama).

Stotina sv. Ignatija Brjančaninova

[sadržaj](#)

1. Samoljublje je izopačena ljubav prema sebi.
2. Iza obraćanja pažnje (na tuđe) skriva se obmana, iza obmane pogibelj.
3. Isповедanjem grehova raskida se prijateljstvo s grehovima.
4. Poveri sebe Gospodu, a ne sebi: to je daleko pouzdanije.
5. Ne smatraj da ti je dovoljno samo čitanje Evandjelja bez čitanja Svetih Otaca!

6. Neizostavno je potrebno štivo koje odgovara načinu vrlinskog života.
7. Čuvaj um i srce od učenja laži.
8. Onaj koji čita knjige lažnih učitelja neizostavno zajedničari sa lukavim i mračnim duhom laži.
9. Zemaljska mudrost je neprijateljstvo prema Bogu.
10. NJime (lažnim učenjem) pre čitaoca obmanut je pisac.
11. Voleti je blaženstvo, a mrzeti muka.
12. Pred Evanđeljem nema vrednost ljubav koja potiče od kretanja krvi i telesnih osećanja.
13. Istinska ljubav prema bližnjemu zasniva se na veri u Boga: ona je u Bogu.
14. Kada tvoje srce nije slobodno, to je znak strasnosti.
15. Sveta ljubav je čista, slobodna, sva u Bogu.
16. Glava vrlina je molitva, a njihova osnova je post.
17. Post je neprestana umerenost u hrani sa razumnom izbirljivošću u njoj.
18. Post je za čoveka, a ne čovek za post.
19. Molitva je obraćenje palog i kajućeg se čoveka Bogu.
20. Put k Bogu je molitva.
21. Molitva je pričešće života.
22. Riza tvoje duše mora da se blista belinom jednostavnosti.
23. Duša molitve je pažnja.
24. Zemaljski život je trenutno i varljivo snoviđenje.
25. Početak zala je lažna misao.
26. Svoju istinu treba priznati kao najgoru neistinu pred Bogom.
27. Spoznaj Hrista i otvoriće ti se vrata raja.
28. Krst je sila i slava svih od veka svetih.

29. Savest je čulo duha ljudskog, istančano, svetlo čulo koje razlikuje dobro od zla.
30. Grehovne navike se nazivaju strastima.
31. Bog vidi greh i bez ispovedanja greha.
32. Ti si putnik. Zemlja je gostionica. Nepoznat je čas u koji ćeš biti pozvan.
33. Pristupimo Evanđelju, najljubljeniji brate, ogledajmo se u tom ogledalu.
34. Misli da ćeš umreti danas ili sutra: tada će iz tvog srca iščeznuti sva sujeta.
35. Umu treba pružiti vežbanje u bogougodnim mislima, a srcu u bogougodnim osećanjima.
36. Ako si oboren, ustani; ako si obmanut i razoružan, ponovo se naoružaj: ako si pobeđen, ponovo kreni u bitku.
37. Viđenje svog pada je duhovno viđenje.
38. Ko provodi zemaljski život u uživanjima, odriče se svog spasenja!
39. Molitva je svemoćna zbog svemogućeg Boga Koji dejstvuje u njoj.
40. Od mržnje i zlopamćenja postaje ozlojeđeno srce.
41. Duboka i skrivena tajna je čovekov pad.
42. Ne dozvoli sebi da slušaš razgovor u kojem će osuđuju tuđa dela.
43. Plač je izraz istinskog pokajanja.
44. Čovek koji je poznao svoj značaj, sagledava i svoje naznačenje.
45. Čovekovo naznačenje je da bude sasud i oruđe Božanstva.
46. Iskušenje i nevolje su sud Božiji.
47. Tajne Hrišćanstva otkrivaju se podvižniku postepeno, u skladu s njegovim duhovnim napredovanjem.
48. Bez pažnje nema molitve.
49. Ništa se ne događa čoveku bez odobrenja i dopuštenja Božijeg.
50. Kada ustaneš iz sna, prva misao tvoja neka bude o Bogu.

51. Smireni predaje sebe svecelo volji Božijoj.

118

52. Smirenje ne vidi sebe smirenim.

53. Čime se ispoljavaju strasti? Pomisljima, maštanjima i opažajima grehovnim.

54. Vođa i vrata svih istinskih hrišćanskih vrlina je vera.

55. Vođa svih strasti je neverovanje.

56. Učinio si grehe? Prolij suze.

57. Hrišćanin, uz svetlost Evandjelja, vidi u sebi pad čovečanstva.

58. Samo se posredstvom pokajanja može preći iz stanja duševnog u stanje duhovno.

59. Potpuno udaljavanje uma od učenja Hristovog jeste njegova smrt.

60. LJubav prema neprijateljima daje srcu punotu ljubavi.

61. Onaj koji veruje u Hrista, ako i umre smrću grehovnom, može opet da oživi pokajanjem.

62. Vera - to su vrata prema Bogu.

63. Strasti su zle navike, a vrline su dobre navike.

64. Za čovekovu propast dovoljna je jedna poročna navika.

65. Jedan neoprezan pogled često nanosi ranu srcu.

66. Onaj koji želi da se nauči pažnji treba da iskoreni u sebi sva isprazna zanimanja.

67. Rasejan čovek je sličan kući bez vrata i brava.

68. Čovek mora biti neprestano na straži protiv svojih nevidljivih neprijatelja.

69. LJubav se rađa od čistote srca, neporočne savesti i nelicemerne vere.

70. Čistota srca se narušava prihvatanjem grehovnih pomisli, naročito bludnih.

71. Prilikom isceljenja naravi postepeno se isceljuje i um.

72. Demon se isteruje verom, molitvom i postom.

73. Duševnim je nemoguće zameniti duhovno.
74. Molitva je uznošenje naših molbi Bogu.
75. Istinska molitva je glas istinskog pokajanja.
76. Rasejanost potkrada molitvu.
77. Molitva je najviša vežba za um.
78. Post sa razboritošću je veliki hram svih vrlina.
79. Taština u odnosu prema istinskoj slavi je blud.
80. Istinska molitva je dar Božiji.
81. Bogu je sve moguće: za NJega nema čudesa.
82. Osnova pokajanja je saznanje, potpuno saznanje svoje grehovnosti.
83. Reč Božija je istina, zapovesti evanđelske su istina, a sam čovek je laž.
84. Prelast je čovekovo prihvatanje laži kao istine.
85. Laž je izvor i uzrok večne smrti.
86. Prerana težnja da se drugi poučavaju i smatranje sebe sposobnim za to služi kao pad za dušu.
87. Zapovest o ljubavi je novo, a naše srce je staro.
88. Prelast je gubitak istine.
89. Rasejanost dovodi do hladnoće, sanjarenja i prelasti.
90. Smirenjem se uvodi u dušu mir Božiji.
91. Bolesnička postelja često je mesto bogopoznanja.
92. Teška je i nesnosna sinovima ovoga sveta svetlost Hristovog učenja.
93. Nećemo imati poverenja u tišinu životnog mora: ta tišina je varljiva, more je promenljivo.
94. Čovek je onaj ko je spoznao svoj značaj, svoje stanje, svoje naznačenje.
95. Ljubav prema Bogu je potpuno duhovna: ono što je rođeno od Duha duh je.

96. Um je čovekov vođa.

97. Čaša Hristova su stradanja.

98. Pažnja je uzrok vere, nade i ljubavi.

99. Telesni podvig koji još uvek nije obasjan duhovnim razumom, uvek će imati u sebi mnogo sujetnog i suvišnog.

100. Naravstvena čovekova sila je njegov duh.

Stotina Sv. Jovana Kronštatskog

[sadržaj](#)

1. Naša nesreća je u tome što se u našu veru meša kratkovido rasuđivanje.
2. Zadatak našeg života je sjediniti se s Bogom.
3. Dobar čovek je i sam spokojan, i Bogu je prijatan, i ljudima drag.
4. Ko mrzi druge, taj muči i tiraniše sam sebe.
5. A bez Hrista sujetno je sve obrazovanje.
6. LJubi bez lukavstva: ljubav je jednostavna.
7. A zlom zlo nećeš pobediti, kao što oganj ognjem nećeš uništiti, već vodom.
8. Moli se za ljude, moli se za njih kao za sebe.
9. Svaki greh je rat protiv Boga.
10. Život srca je ljubav, njegova smrt je zloba i neprijateljstvo prema bratu.
11. Jednostavno i bez velikog truda dolazi ti novac; jednostavno i bez mnogo razmišljanja deli i ti novac drugima.
12. Škrtoš je od đavola, a darežljivost od Boga; on je Otac svih darova.
13. LJubav teži da pruži zadovoljstvo ljubljenom i sve čini za njega.
14. Sve je Božije, ništa nije naše.
15. Mi smo jedno telo ljubavi (Božije).

16. Zlo je praćeno žalošću i tugom u srcu, a dobro - mirom, radošću i širinom srca.
17. Svi volimo život, brinemo se o srećnom životu, a život nam trune u strastima.
18. Često se gnevimo na ljude prostodušne i iskrene zbog toga što oni otvoreno izobličavaju naše nepravde.
19. Što se više sa običnim ljudima moliš, to je lakše.
20. Svaka strast je sopstveni mučitelj i istovremeno dželat svakog čoveka koji je opsednut njom.
21. Bez primoravanja samog sebe na dobro nećeš se spasti.
22. Živa nepokolebiva vera odjednom može učiniti velika čudesa.
23. Veruj čvrsto u ostvarljivost svake reči, naročito one izgovorene za vreme molitve.
24. Mir je celovitost i zdravlje duše; gubitak mira je gubitak zdravlja duševnog.
25. Naš život je dečja igra, samo ne nevina, već grehovna.
26. Ko je nestrpljiv i razdražljiv, nije spoznao sebe i ljudsku prirodu i nedostojan je da se naziva Hrišćaninom.
27. Naše samoljublje i gordost ispoljavaju se naročito u nestrpljivosti i razdražljivosti.
28. Reč je izraz istine, sama istina, biće, delo.
29. Samoljublje treba čupati s korenem: svaki greh je od samoljublja.
30. Moli se srcem i usnućeš spokojnim zdravim i smirenim snom, (o večernjoj molitvi).
31. Bolje reći pet reči od srca, negoli gomilu reči jezikom.
32. Ne zanos se gledajući lepotu ljudskog lica, već gledaj njegovu dušu.
33. I na molitvi čovek uglavnom nije sin slobode, već rob nužnosti i dužnosti.
34. Neverovanje je isto što i laž.
35. Greh je strašno zlo koje ubija dušu sada i u budućem veku.
36. Neka se na istinu, kao na potku, naniže sav tvoj život, sva tvoja dela, sve misli i sve želje tvoje.
37. Razlikuj u sebi duha koji oživljuje i duha koji umrtvljuje i ubija dušu.

38. Sveti su u duhovnom svetu ono kao što su sunčani zraci u veštastvenom svetu.
39. Srce je oko čovekovog bića; što je ono čistije, to brže, dalje i jasnije vidi.
40. Što je za biljku zemlja, to je za dušu Bog.
41. Molitva nas i štiti i izbavlja od greha.
42. Hir je klica iskvarenosti srca, rđa srca, seme zlobe, gnusoba nred Gospodom.
43. Treba se moliti plameno, sa energijom iz srca.
44. LJubi neprijatelja i bićeš premudar.
45. Telo je nepouzdan i prolazan prijatelj.
46. Neophodno je podsticati srce na molitvu, inače će ono sasvim usahnuti.
47. Svetost je sila Hrišćanina, bez nje Hrišćanin nije Hrišćanin.
48. Molitva je voda živa kojom duša utoljuje svoju žeđ.
49. Pamti da je reč početak života.
50. Kako smo brzi na zlo, a spori na dobro.
51. Srce je glavno u čoveku, njegov život, čak n više - naše srce je sam čovek.
52. Ko mrzi, taj muči i tiraniše samoga sebe, taj je gluplji od svih glupaka.
53. LJubi svakog čoveka kao samoga sebe, zato što je on drugi ti.
54. Greh je silan, ali Gospod je silniji, greh je brz da dospe u zamku i propast, ali Gospod je brži na spasenje naše.
55. U molitvi ne treba težiti sladosti, već uklanjanju svega što nam smeta da budemo sa Bogom.
56. Biti smiren znači smatrati sebe dostojnim zbog grehova svakog poniženja, uvrede, gonjenja i udaraca.
57. U svakom pogledu je dobro davati siromašnima.
58. Srce je fino, lako, duhovno, nebesko po prirodi svojoj - čuvaj ga.
59. Onaj koji je drzak prema čoveku, drzak je i prema Bogu, a takvi su mnogi od nas.

60. Naša duša je jednostavna kao misao, i brza kao misao, i kao munja.
61. Kad si gladan ne navaljuj preterano na hranu - optereticeš i srce i telo.
62. Gospod je spokoj srca.
63. U molitvi, u svakom delu svog života, izbegavaj podozrivost i sumnju i đavolsko sanjarenje.
64. Pokajanje samo na rečima, bez namere da se čovek ispravi i bez osećanja skrušenosti, naziva se licemernim.
65. Kao što grešimo svim moćima duše, tako i pokajanje treba da bude od sveg srca.
66. Ispovest mora biti srdačna, duboka i potpuna.
67. Ako nećeš nevolju, ne čini je ni drugome.
68. Telo, kao privremena odeća duše, raspadljivo je i ne predstavlja pravi čovekov život; istinski njegov život je duhovni život.
69. Šta je to svetost? Sloboda od svakog greha i punota svake vrline.
70. Ovaj svet je raspeo i sve do sada raspinje Sina Božijeg.
71. Umnožavanjem laskavih reči urednici i izdavači novina i časopisa love i zavode slovesno stado Hristovo.
72. Nema čoveka u kojem ne bi bilo barem nekog dobra.
73. Ne mešaj čoveka - taj obraz Božiji - sa zlom koje je u njemu...
74. Istina je tako jednostavna, laka i ugodna i životvorna za čoveka, kao misao, kao disanje.
75. Nevolje su veliki učitelji.
76. Molitva je disanje duše, molitva je duhovna hrana i piće.
77. Neprestano nam laska naše srce, tajno nas uzdižući i bližnje ponižavajući.
78. Svet je ogledalo dobrote, razuma, premudrosti i sile Božije.
79. Treba biti veoma krotak, nezlobiv, milosrdan, trpeljiv, i kao čovek koji ne primećuje zlobu u drugima...
80. Milostinja je dobročinstvo pre svega onome ko je daje.

81. Treba ljubiti i neprijatelje: jer njih đavo poučava i podbada da mrže.
82. LJubiti Boga znači ljubiti svom dušom istinu i mrzeti bezakonje.
83. Sveti Božiji ljudi su krasni cvetovi, nepropadivi i mirisni.
84. Smelost je veliki dar Božiji i veliko bogatstvo duše.
85. Gde nema borbe, tamo nema ni vrline.
86. Nauka nad naukama je pobeđivati greh koji živi u nama, ili strasti koje dejstvuju u nama.
87. Nema ničeg važnijeg na svetu od spasenja ljudskih duša.
88. Vera uspokojava i raduje, a neverovanje uznemirava i ranjava.
89. LJubav ne trpi samoopravljanje, ne preuznosi se, ne gordi se.
90. Budi krotak i snishodljiv prema drugima kada primetiš njihove nedostatke, pamteći da si i sam s nedostacima, i to s velikim nedostacima.
91. Naša nesreća je često u tome, što mi svoja zla pripisujemo drugome.
92. Čovek gleda na lice, a Bog na srce.
93. Poznajte da se Duh Sveti nalazi prema vašoj duši u onom odnosu prema kojem se nalazi vazduh prema telu.
94. U molitvi je nada, a molitva bez nade je grehovna molitva.
95. Uvek pamti da je plot lažljiva.
96. Kao što reke teku u more, tako ljudske duše teku prema Bogu.
97. Jednostavnost je čovekovo najveće dobro i vrlina.
98. Reč u ustima jednih je duh n život, a u ustima drugih mrtvo slovo.
99. Ikone su odgovor Crkve na vapijuću potrebu naše prirode.
100. Koliko god puta sam se molio s verom, Bog me je uvek slušao i ispunjavao moje molitve.

Stotina raznih Svetih Otaca i podvižnika svetosti

1. Blud je otrov koji umrtvljuje dušu (sv. *Tihon Zadonski*).
2. Stomakougađanje uništava u čoveku sve ono što je dobro (prep. *Nil Sinajski*).
3. Ne kudi i ne hvali nikoga (prep. *Isaija Otšelnik*).
4. Poznaj samoga sebe i izbegavaj ono što je za tebe pogubno (ava *Isaija*).
5. Ne govori ništa više od onoga što je nužno (prep. *Isaija Otšelnik*).
6. Laž otuđuje od Boga (ava *Dorotej*).
7. Laž je rušenje ljubavi (sv. *Jovan Zlatoust*).
8. Iskvarenost duše je uzrok telesnih bolesti (sv. *Jovan Zlatoust*).
9. Kao što rđa razjeda gvožđe, tako zavist razjeda dušu u kojoj živi (sv. *Vasilije Veliki*).
10. Pravednost je svagdašnje optuživanje samoga sebe (ava *Pimen*).
11. Ogovaranje je smrt duše (ava *Or*).
12. Kazna gordima je njihov pad (ava *Danilo*).
13. Ne viči, ne govori glasno i brzopleto (cv. *Antonije Veliki*).
14. Svaki dan umiri da bi živeo večno (cv. *Antonije Veliki*).
15. Nijedan trenutak ne prinosi na žrtvu lenosti (cv. *Antonije Veliki*).
16. Teško je stanje kada je na usnama svetost, a u srcu bezakonje n zloba.
17. Mnogoslovlje biva uzrok uninija i razdražljivosti (ava *Isaija Otšelnik*).
18. Krotost je u trpljenju (ava *Isaija Otšelnik*).
- i 9. Ljubav svedoči neosuđivanjem bližnjih (ava *Isaija Otšelnik*).
20. Ono što je zavoleo čovek u svetu to i opterećuje njegov um (cv. *Makarije Ve.ški*).
21. Mnogo puta se cećaj tokom dana da ovaj dan može biti i poslednji (cv. *Antonije Veliki*).
22. Bezmolvije je odsecanje zla (prep. *Marko Nodvnžnik*).
23. Bolje je uvek sebe priznavati kao krivca, nego sebe opravdavati (cv. *Tihon Zadonski*).

24. Ne otkrivaj savest savest onome kome nije naklonjeno tvoje srce (*prep. Pimen Veliki*).
25. Pokajanje je nemoguće bez iskorenjivanja samoljublja (*cv. Tchon Zadonski*).
26. Blažen je čovek koji nije vezan ni za kakvu stvar prolaznu ili irivremeiu (*prep. Jovan Kasijan*).
27. Treba izbsgavati beskorisne razgovore (*prep. Jefrem Sirin*).
28. Čista savest će i tvoj život učiniti besprekornim (*starac Nikodim Svetogorac*).
29. A svoju zavist ćeš moći da zaustaviš, ako počneš da se raduješ zbog radosti onoga kojem zavidiš, a zajedno s njim da tuguješ zbog onog zbog čega on tuguje (*prep. Maksim Ispovednik*).
30. Strast srebroljublja se otkriva kod onih koji uvek primaju sa radošću, a daju sa žalošću (*cv. Maksim Ispovednik*).
31. Neka tvoje čitanje ne bude nezasito: jer je u svemu najbolja mera (*cv. Maksim Ispovednik*).
32. Treba se više vežbati u molitvi, a ne bogoslovstvovati (*bl. Diadoh*).
33. Početak raćanja ploda je cvet, a početak delatnog života je uzdržanost (*prep. Nil Sinajski*).
34. O dobrom delu koje imaš nameru da učiniš, ne govori nikome unapred, već ga čini (*cv. Antonije Veliki*).
35. Kao što skrivaš od ljudi grehe svoje, tako skrivaj od njih i svoje napore (*prep. Nil Sinajski*).
36. Gordost je vodeni mehur koji je u sebi naduvala umišljenost (*prep. Nil Sinajski*).
37. Uništi iskušenja i pomisli, n više neće biti nijednog svetog (*ava Zosima*).
38. Trpi nevolje zato što u njima, kao ruže u trnju, nastaju i sazrevaju vrline (*ava Zosima*).
39. Dobroćudno podnošenje strašnih kleveta rađa nezlobivost; trpljenje pak do kraja iskorenjuje iz duše sve ono rđavo (*prep. ava Talasije*).
40. Sve dok čini zlo čovek ne može da čini dobro, već može da čini samo zlo pod maskom dobra (*prep. Isaija Otšelnik*).
41. Oskudno hranjeno telo je dobro obuzdani konj koji nikada neće zbaciti jahača (*prep. Nil Sinajski*).
42. Početak svih strasti je samoljublje, a kraj gordost (*prep. Maksim Ispovednik*).
43. Samoljublje je nerazumna ljubav prema telu (*prep. Maksim Ispovednčik*).

44. Tri su uzroka ljubavi prema bogatstvu: slastoljublje, taština i neverovanje, a najjače od njih je neverovanje (**prep. Maksim Ispovednik**).
45. Ako u svom dvorištu ne dozvoljavaš da se skuplja smeće, ne dozvoli ni da u tebi jačaju telesne želje (*prep. Jefrem Sirin*).
46. Postoji očajanje od mnoštva grehova i bremena savesti, i postoji očajanje od gordosti i uznošenja (*prep. Jovan Lestvičnik*).
47. Kada duša počne da se oseća zdravom, tada počinje i snove da ima čiste i spokojne (*prep. Maksim Ispovednik*).
48. Ne treba se bojati spoljnog neprijatelja, neprijatelj je u nama samima (*prep. Jovan Kasijan*).
49. Tela je mnogo, a ne ljudi (*cv. Jovan Zlatoust*).
50. Čš tako da što manje budeš poznat ljudima (*cv. Jefrem Sirin*).
51. Uči se da radiš, da se ne bi učio da prosiš milostinju (*cv. Jefrem Sirin*).
52. Prekrasna je skrušenost srca, ona leči ljudske duše (*sv. Jefrem Sirin*).
53. Slušati sa zadovoljstvom ogovaranje takođe je ogovaranje i zasluđuje jednaku osudu (*sv. Varsonofije Veliki i Jovan*).
54. Prilikom svake rđave pomisli upitaj sebe čemu vode rđave misli, i one he prestati (*prep. Isak Sirčn*).
55. Ne raznežavaj se, ugađajući svom telu, jer će te ono upropastiti (*prep. Isak Sirin*).
56. Trudi se da prema svojoj snazi ne opterećuješ sebe sa suviše mnogo poslova, već se zadovolji samo onim najpotrebnijim (*prep. Isak Sirin*).
57. Sve dok ne potčinimo telesno duhovnom, ne mogu u nama oslabiti strasti (*prep. Isak Cupuu*).
58. Goni sam sebe, i tvoj neprijatelj će biti progнан tvojim približavanjem (*prep. Isak Sirin*).
59. Mnogo istinskih vrlina sadrži u sebi duboko sećanje na smrt (**prep. Filotej Sinajski**).
60. Molitva je uzlaženje uma k Bogu (*prep. Nil Sinajski*).
61. Nema ničeg ravnog molitvi, nema ničeg jačeg od vere (*cv. Jovan Zlatoust*).
62. Sav život neka bude vreme molitve (*cv. Vasilije Veliki*).
63. Istina mora biti gonjena (*prep. Makarije Veliki*).

64. Imaj istinsko blagočašće, i tada ćeš imati istinsku sreću (cv. *Tihon Zadonski*).
65. Voleći ono što ne treba, nećeš voleti ono što treba (ava *Evagrije*).
66. Smehotvorstvo i sloboda u ophođenju delo su bludnog demona (ava *Isaija Sirin*).
67. Jedno je čistota uma, a drugo čistota srca (ava *Isaija*).
68. Ko govori o sebi: ja sam čist, taj sebe čini dostojnim osude (cv. *Jefrem Sirin*).
69. Ako se gnev useli u tvoju dušu, onda je njime već uništen jedan dan tvog života (cv. *Jefrem Sirin*).
70. Mnogi čitaju do iscrpljenosti, međutim u postupcima svojim se pokazuju maloumnima (cv. *Jefrem Sirin*).
71. Onaj koji ima ljubav, ima u sebi Boga (cv. *Vasilije Veliki*).
72. Mir duše je od poslušnosti njenih moći umu (prep. *ava Isaija*).
73. Đavo je ptičar: budi iznad njegovih zamki (cv. *Jovan Zlašoust*).
74. Nikoga ne osuđuj, ne izobličavaj, ne vređaj, čak u one čiji je život najgori (prep. *Isak Sirin*).
75. Ljubav prema zemaljskim stvarima pomućuje um i srce, a prezir donosi spokoj i tišinu (prep. *ava Issšja*).
76. Ako uniziš sebe, imaćeš spokoj (ava *Pimen*).
77. Post ima pohvalu sam po sebi, a ne po Bogu: njegov cilj je da dovodi one koji to žele u celomudrenost (cv. *Dijadoh*).
78. Ako primoravaš slabo telo preko njegove snage, dvostruku pometenost nanosiš duši (prep. *Isak Cupim*).
79. Uzrastanje molitve nema kraja (cv. *Teofan Zatvornik*).
80. Post i uopšte posnički život najbolje je sredstvo za očuvanje zdravlja i njegov napredak (cv. *Teofan Zatvornik*).
81. Smirenje se stiče delima smirenja, ljubav delima ljubavi (cv. *Teofan Zatvornik*).
82. Što je od Boga, samo od sebe dolazi, dok ti i vreme ne znaš (prep. *Isak Cupim*).
83. S neprijateljima se bori smirenjem (*Starac Siluan*).

84. Ko hoće da pozna Boga svojim umom od nauke, taj je u prelasti, jer se Bog poznaje samo Duhom Svetim (*starac Siluan*).

85. U prelast čovek upada ili zbog neiskustva ili zbog gordosti (*starac Siluan*).

86. Treba smatrati sebe gorim od svih i osuditi sebe na pakao (*Starac Siluan*).

87. San je slika smrti, a buđenje slika vaskrsenja (*ep. Jovan Šahovskoj*).

88. Boga ne vole iz jednog jedinog razloga: ne poznaju Ga (*ep. Jovan Šahovskoj*).

89. Evanđelje je teško "citirati", jer u njemu apsolutno nema ničeg što se ne može citirati (*ep. Jovan Šahovskoj*).

90. Evanđelje počiva na neizmernom dobru (*ep. Jovan Šahovskoj*).

91. Gordost je dokaz bede uma (*cv. Jovan Zlatoust*).

92. Tako udešavaj svoj život, da on može da poučava bez reči, više od reči (*cv. Filaret, mitropolit Moskovski*).

93. Lukave pomisli odbacuj suprotnim pomislima (*prep. Nil Sinajski*).

94. Jedan od otaca kaže: "Pao si? Ustani. Pao si opet? Opet ustani, itd." (*ava Dorotej*).

95. Uzvratiti zlom za zlo moguće je ne samo delom, nego i rečju i stavom (*ava Dorotej*).

96. Bog je oganj koji zagreva srca i utrobe (*sv. Jovan Kronštatski*).

97. Pokajanje je trepet duše pred vratima raja (*prep. Isak Sirnn*).

98. Neverovanje potiče od poročnog života i taštine (*sv. Jovan Zlatoust*).

99. Monah je onaj ko se ne meša sa svetom i samo s Bogom neprestano razgovara (*sv. Simeon Hovu Bogoslov*).

100. Gde nema mira, tamo nema Boga (*ava Isaija*).

Duhovnost

[sadržaj](#)

"Duhovnost je najviše postignuće ljudske duše"

(arhiepiskop Luka Vojno-Jasenjecki)

U jednom od sovjetskih rečnika duhovnost se određivala kao visoka moralna svojstva u čoveku, međutim, prihvatati ovakvo određenje, znači krajnje uprostiti pa čak i iskriviti ovaj neuporedivi i veliki pojam koji je svojstven samo čoveku.

Sam termin podrazumeva u sebi zajedničarenje (sabitijnost) sa duhom. Ali duhova, kao i radio talasa, radijacija, vibracija u prostoru koji nas okružuje veliko je mnoštvo.

Duhovnost je čovekovo postojanje u Najvišem, netvarnom Svetom Duhu. Upravo se u tome sastoji osnovni smisao tog pojma. Profesor arhimandrit Platon Igumnov, ističući raznovrsnost projava duhovnosti, izdvaja iz njih tri glavne: "to je, prvo, predstava o jedinstvenosti čoveka kao nosioca razuma". Drugo, rečju "duhovnost izražava se neiscrpnost, bogatstvo i lepota unutarnjeg sveta ljudske ličnosti. Treće, i to je najvažnije. duhovnost znači stepen preobraženosti čoveka božanskom blagodaću" (pod blagodaću se u Hrišćanstvu podrazumevaju darovi Svetoga Duha koji dolazi u dodir sa čovekom naročito svojim energijama ili silama, tj. to su naročita božanska svojstva ili sile).

Jedinstvenost čoveka se ispoljava u tome što je on nosilac dveju priroda: materijalne u duhovne. Nosilac materijalnosti jeste čovekovo telo, a duhovnosti njegova duša i duh (zvanična nauka sve do danas odbacuje ove dve poslednje kategorije ili im pridaje potpuno drugačiji, izrazito materijalistički smisao).

Duh i telo se u svetoatačkom učenju ne suprotstavljaju, iako se razgraničavaju prilikom posmatranja. Sva ljudska priroda nosi u sebi božanski pečat, i u stanju je da se preobražava, sve više se oduhotvoravajući. Drevni podvižnici svetosti iskazali su ideju "oboženja" čoveka (naročito prep. Makarije Egipatski), kada se već u zemaljskom životu postepeno menja celokupna građa tela, stičući potpuno drugačija svojstva. Ako u čoveku preovlađuje samo niža (telesna) priroda, on fizički i duševno pati, muči se u ropstvu strasti i svetovne sužete. Tu se nalazi koren nastanka i razvoja mnogih oboljenja. i nije bez razloga to što je u poslednje vreme tako mnogo počelo da se govori o psihosomatskom pravcu lečenja bolesti. Samo potčinjavajući telesno duhovnom, vodeći duhovni način života, čovek se suštinski preobražava, postajući sve više "duhuprovodljiv" i "pnevmatičan", zajedničar blagodati.

U meri duhovnog rasta odvija se proces stvaranja novog "unutarnjeg" čoveka i svlačenja starog/veštastvenog/. Oduhovljavajući se, čovek kao da skuplja darove Svetoga Duha (dolazi do "sticanja Svetoga Duha" po sv. Serafimu Sarovskom). Duhovnost nalazi svoj odraz u rečima, postupcima i mislima čovekovim, u celokupnom njegovom liku. Duhovnošću se oplemenjuju svakodnevni i društveni uslovi života, preobražavaju se zanati, umetnost, nauke, kultura. Iz duhovnosti se rađaju naravstvenost, istinski moral, poštenje, čestitost, lepota odnosa, čovekoljublje i sve ono što se podrazumeva pod rečju kultura.

Posmatrajte likove Svetih, kako su divno preobražena lica ugodnika Božijih. Uporedite duhovno neimarstvo sa zemaljskim neduhovnim graditeljstvom koje se izražava u ružnoći na brzinu sklepanih zgrada. Upravo od dodira s višim, duhovnim svetom rađa se sve ono najznačajnije, najlepše i najneprolaznije: u muzici, poeziji, slikarstvu i drugim oblastima ljudskog stvaralaštva. Duhovnom iskustvu se otkriva drugačiji život, drugačija osećanja, rađa se drugačija ljubav. Duhovnost kao cepivo oplemenjuje, osvećuje, obožuje sve zemaljsko. Nažalost, u naše vreme dolazi do brkanja suštine pojmova. Mnogi pod duhovnošću podrazumevaju erudiciju, intelektualni razvoj, snažnu sklonost prema pozorištu, čitanju. itd, međutim, sve to nije isto što i duhovnost, već pre odgovara duševnim čovekovim težnjama. Istinska duhovnost se sastoji čak ne toliko u rečima i znanjima (iako se ispoljava i u njima), već u dubokom unutarnjem preobražaju čoveka.

Duhovno iskustvo Svetih Otaca očigledno je pokazalo svetu realnost čovekovog uzlaženja prema Bogu kroz svesni oduhovljeni zemaljski put naravstvenog usavršavanja. Ovo iskustvo je neophodno celom čovečanstvu, ono se mora brižljivo ispitivati, uzimajući i izvlačeći ne samo spoljašnje oblike. i danas možda neprihvatljiva iskustva, već ona koja nama odgovaraju, koja nisu u protivrečnosti sa uslovima sadašnjeg života. Sva najviša dostignuća ljudske civilizacije u svim vremenima bila su uvek povezana sa stepenom razvoja naravstvenosti, kulture, na prema tome, i sa duhovnošću. Samo kroz obraćanje duhovnim vrednostima koje su stvorili naši preci, moguć je i budući preporod Rusije.

Ogroman značaj u naše vreme stiče čitanje duhovne, pre svega, svetootačke književnosti. Blisko poznanstvo s radom gradske pravoslavne biblioteke pri Voronješkoj eparhiji ubeđuje me u nužnost stvaranja i širenja ovakvih duhovnih centara prosvete. Oni su nam potrebni kao vazduh, isto kao i stručna literatura koja je pre svega dostupna masovnom čitaocu.

Tematske misli

1. Većina ljudi živi neduhovnim životom. Najviše tajanstveno načelo u čoveku koje se naziva duhom ostaje van njihovog života (*protojerej Valentin Svencicki*).

2. U svoj spoljašnjosti čoveka upadljivo se izražava njegova duhovna suština (*arhiepiskop Luka Vojno-Jasenjecki*).

3. Moramo da živimo na zemlji onako kao kad se točak vrti, da samo jednom tačkom dodirujemo zemlju, a ostalima težimo uvis, a mi smo tako poredili, da ne možemo da ustanemo (*ce. Amvrosije Optinski*).

4. Duhovni život je krotak, poslušan, i iznad svega smiren (*arhiepiskop Teofan Novozerski*).

Sujeta

[sadržaj](#)

"Sujetno je sve za čim nema potrebe"

(sv. Vasilije Veliki)

U ruskom jeziku reč "sue" ima značaj uzaludnosti, ispraznosti koja nema i ne sadrži u sebi nikakvu vrednost (uporedite sujeverje - tj. uzaludno verovanje. sujeslovlje - tj. praznoslovlje i sl.).

"Sujeta nad sujetama - kliče biblijski propovednik Eklisijast - sve je sujet!" Ove reči se odnose i na sam ljudski život koji nije oduhovljen istinskim smislom.

Celokupan naš današnji način života kao da podstiče na užurbanost, trčkanje po prodavnicama i zauzetost mnogobrojnim drugim problemima radi obezbeđivanja svog svakodnevnog života. Savremeni gradski čovek je čovek koji trči, koji traži, koji žuri, koji je pun briga, koji juri u vrevi i gomili prepunih vozila gradskog saobraćaja. Ako ne požuriš, nešto ćeš propustiti, nećeš stići, nećeš učiniti, ostaćeš bez nečega. Treba se vrteti, kao veverica u točku. Osim toga i medicina savetuje: "kretanje je život, više se krećite". Mnogobrojne preporuke se tiču korisnosti zdravog i doziranog pešačenja, trčanja, skijanja i sl. Tvrdi se da "kretanje može zameniti mnoštvo lekova, ali nijedan lek ne može zameniti kretanje".

Možda je to sve tačno, ali samo delimično, jer za veliku pokretljivost nije svako sposoban (a nije svakome ni po ukusu). Postoji tip ljudi koji vole da sede kod kuće, koji su slabo pokretni i koji su čak potpuno nepokretni usled, na primer, fizičkih mana u razvoju ili teških oboljenja. Međutim, i kod onih kojima je data sloboda kretanja, sujetne radnje povezane sa užurbanošću stvaraju unutrašnju napetost, zabrinutost, osećanje nespokojstva i vode stresovima i različitim oboljenjima, što je nauka već dokazala i što ne izaziva principijalnih prigovora.

Osim sujetnih postupaka postoje i sujetne reči, misli, želje i pobude. Sve sujetno kao da potkrada čoveka, osiromašuje ga, pustoši mu dušu, a ponekad je i obezličava. Veoma je često sujeta uslovljena trkom za prividnom slavom, uspehom i korišću. Ali, kako se kaže, čovek od drveta prestaje da vidi šumu. Gubeći istinski smisao života, ljudi se upuštaju u isprazne i nepotrebne poduhvate, prave gomilu nepotrebnih napora "ni za šta".

Svetootačko učenje upozorava na oduševljavanje sujetnim životom: "Onome koji voli sujetnu slavu, ili je vezan za nešto veštastveno, svojstveno je da se gnevi na ljude zbog privremenog, da pamti zlo, ili da gaji mržnju prema njima, ili da robuje sramnim pomislima" - pisao je sv. Maksim Ispovednik.

Da bi se savladala sujeta neophodna je izuzetna pažnja na sebe, samodisciplina, kontrola ne samo radnji, nego i celokupne umne delatnosti. Osim toga, treba se ipak odreći, koliko je moguće, svega sporednog, potčinivši život u većoj meri duhovnim i večnim, a ne prolaznim vrednostima.

Put k duševnom zdravlju prolazi kroz duševno spokojstvo. No brzina i žurba su različiti pojmovi. Može se sačuvati unutrašnje spokojstvo i ako čovek vodi brz tempo života, premda to nije lako.

Naše misli, prema slikovitom izrazu jednog starca, "tiskaju se kao komarci" u glavi stvarajući vrenje ("buvlju pijacu polovne robe" kako se izrazio sv. Teofan Zatvornik). Rad na kontroli i sređivanju misli ne sastoji se u zaustavljanju misli (čemu teže većina daleko-istočnjačkih asketa), jer u svetlosti svetootačkog učenja zaustaviti misli je isto tako nerealno, kao što je nemoguće ogrtačem zaustaviti vetar. Osim toga, čovek može da nauči da svesno preokreće misli u željenom pravcu, da "odseca" one nepoželjne, da usporava tempo mišljenja; postoje i drugi naročiti metodi. Lekovito dejstvo pokazuju molitve, duhovno štivo, crkvene službe i Tajne.

Užurbanost se danas može posmatrati kao svojevrsna savremena neuroza, jer se tu, kao i kod neuroza, radi o boravku u iluzornom svetu, čiji značaj čovek precenjuje (iluzornom u smislu netačno opažanog, psihički izobličenog, inače se ljudi ne bi prepuštali sujeti). "Ima mnogo ljudi koji pate od iluzornih patnji, gonjenih iluzornim strahom, mučenih iluzornim raspoloženjima" - pisao je ruski filosof Višeslavcev. "Sav njegov život bio je sujeta i neuspeh duha. Kao san proleteše njegovi dani i nestade" - tako je sažeto izrazio ishod života nekog sujetnog čoveka sv. Jefrem Sirin.

Preterano oduševljavanje prolaznim stvarima, vezanost duše za materijalni svet, žudnja za novcem, vlašću, slavom, zadovoljstvima. rušenje prevelikih častoljubivih planova, razvijena umetnička uobrazilja na pozadini slabe volje, neveština upravljanja sobom - stvaraju klasičnu osnovu za sujetnu igru snova i mehurova od sapunice, umesto pravog života u Hristu. Osim svega rečenog, sujeta je uvek jaram, ropstvo, odsustvo unutrašnje i spoljašnje slobode, put u nikuda, degradacija i sve moguće bolesti. Zamislimo se nad sujetom, svako u svom životu!

Tematske misli

1. Trudi se da koliko možeš ne opterećuješ sebe mnogim sitnim poslovima, zadovolji se samo onim najpotrebnijim (sv. Varsonofije i Jovan).

2. Sujeta počinje time što se smanjuje pažnja prema duhovnome i jača sklonost prema čulnome: ljudi se oduševljavaju dražesnim, traže prijatno, sa hlađenjem prema istinskom i dobrom; više se bave igrom, nego što slušaju razum i naravstveno osećanje (ce. Filaret, mitropolit Moskovski).

3. Ako voliš spokojan život, ne ulazi u krug onih kod kojih je sva briga u sujetama, i ako slučajno dospeš u njihovu sredinu, budi kao da te tamo i nema (ce. Antonije Veliki).

4. Duhovni život zahteva samoću, tišinu, milosrdnost, ćutanje, samozadubljenje, odricanje od životnih radosti (atonski starac Arsenije).

Praznoslovlje

[sadržaj](#)

"Reči je mnogo, a dela malo"

(ruska poslovica).

Dar reči spada u najviše darove. "Šta je tvrđe, nepromenljivije i moćnije od reči? Rečju je stvoren svet i stoji - pisao je ruski svetac Jovan Kronštatski, međutim, mi postupamo s rečju tako nepromišljeno i nebrižljivo".

Karakteristične su i duboke po smislu ruske narodne poslovice i misli o reči:

"Izgovorena reč ne da se više uhvatiti".

"Reči je mnogo, a smisla nema".

"Ako u srcu istine nema - reči su prazne".

"Reči su dobre, ako su kratke".

"Reč je srebro, a ćutanje zlato".

"Reči vera, hlebu mera, a novcu račun".

"Rana nanesena kopljem zaceljuje, a rečju ne" - govorili su stari, koji su smatrali, uzgred, reč za najvažnije lekovito sredstvo ("Nož, biljka i reč su tri oružja lekara"). "Udarac biča pravi brazgotine, a udarac jezika kosti lomi" - kaže se u Svetom Pismu (Sip. 28:20). Reč je u stanju da se materijalizuje (knjige, novine, magnetofonski snimci, ploče i sl.), da dobija slova i zvuke. "Naša misao, čim se odene u zvuk koji je izražava, pretvara se u reč koja, kao u čamcu preplivivši kroz vazduh, prelazi od govornika prema slušaocu" - pisao je sv. Vasilije Veliki (4. vek naše ere). Hrišćani veruju da je i Sam Hristos jeste Logos (Reč) Koji se vaplotio.

Običaj da se mnogo govori, ne odmeravajući svaku reč, lakomisleno, a ne od srca i duše, površno, kao lepršajući, brbljanje koje nikoga ni na šta ne obavezuje, veoma je rasprostranjen. Naročito često zloupotrebljavaju reč političari, koristeći je za svoje ciljeve, majstorski manipulišući i žonglirajući frazama i pojmovima. Jalova i lažljiva reč ne prodire duboko u dušu, niti je dira.

Danas se u Rusiji od reči do dela nalazi "distanca ogromnih razmera". Došlo je doista do džinovske inflacije tog neizmernog Božijeg dara.

Jedan od daleko-istočnjačkih mudraca je jednom rekao da se život sastoji od reči i dela. Svetootačka mudrost uči brižljivom odnosu prema svakoj reči, pa čak i svakoj misli, težnji prema saglasju misli, reči i konkretnog čina. "Treba izbegavati beskorisne razgovore" - savetovao je sv. Jefrem Sirin. "Nema ničega razornijeg od mnogoslovlja i štetnijeg od neobuzdanog jezika, i ništa tako jako ne rasipa i ne troši bogatstvo duševno" - pisao je prep. Filotej Snnajski.

"Mnogorečivi će dodijati" - kaže se u Bibliji (Sir. 20:28). Treba istaći da po pravilu brbljivci i praznoslovci nisu u stanju da kvalitetno obavljaju konkretni rad. A to i nije čudno, jer preterana brbljivost oduzima ogromnu količinu životne energije. "Kao što vrata na kupatilu koja se često otvaraju, brzo ispuštaju unutrašnju toplotu napolje, tako i sve ono dobro iščezava, kada ko mnogo govori, makar govorio sve dobro" - opominjao je bl. Diadoh (5. vek naše ere).

U staro doba, uporedo sa ograničenjima u hrani, neretko su se praktikovali i govorni postovi. Istorija je sačuvala imena velikih molčalnika koji su se dobrovoljno odricali govornih kontakata sa ljudima. Ali to već spada u oblast asketike...

Izuzetno je raširena osobina ljudi današnjeg vremena ne da budu, već da se čine. Veoma mnogi teže da poučavaju druge onome što sami ne ispunjavaju. Sveti Oci su upozoravali na brzopletu želju da se poučavaju drugi. Evo šta piše tim povodom jeromonah Pstar (Serjogin), nastojatelj Pjuhtinskog manastira: "Nezrela želja da se poučavaju drugi štetna je u svakom pogledu. Prvo, zato što se unutarne snage, umesto da se usredsređuju unutra rasipaju, pretvarajući se u uzaludno trošenje snaga, kao nezreli plod, odvojen od drveta. Drugo, to nadima onoga koji poučava, dajući mu povoda za umišljenost o svojoj tobožnjoj nadmoći. Treće, dovodi do želje da sve čini da drugi vide, navodno, radi primera drugima, pretvarajući i ostala dobra dela u farisejstvo, potkradajući samoga sebe samovoljnim (subjektivnim) učiteljevanjem koje potiče od sopstvenog "ja". Četvrto, navika umišljenosti postaje osnova za nezadovoljstvo, pa čak i gnev, kada ljudi ne postupaju po željama onoga koji ih poučava". "Hoću više da se učim, negoli da poučavam" voleli su da ponavljaju drevni podvižnici svetosti.

Borba za lakoničnost, jasnoću i čistotu reči kod nas još nije ni započela. Ljudi su umorni i bukvalno iscrpljeni od hiperinformacija rečima, svih mogućih političkih tema, te zabavnih, praznih i u suštini nepotrebnih programa. Neprincipijalno brbljanje koje pustoši naše duše pretvorilo se u Rusiji u državnu epidemiju neviđenih razmera. Otuda preduga savetovanja, zakoni i odluke koje niko ne čita, opširna naklapanja neprincipijalnih demagoga.

Svakome od nas je neophodna stroga samokontrola i unutarnji rad na očišćenju reči od svakojakih štetnih primesa.

Tematske misli

1. A na jeziku budi škrt, zato što je on veoma sposoban da čini štetu, i što se brže kreće, to manje donosi koristi (sv. Nil Sinajski).
2. Reč je izraz istine, sama istina, biće, delo (sv. Jovan Kronštatski).
3. Ako ko izgovara beskorisne reči, ne slušaj ga, da ne bi pogubio tvoju dušu (ava Isaija).

Egoizam

[sadržaj](#)

"Nosim na očima čvrst povez samoljublja

i zbog toga ništa ne vidim,

te sedim kao u tami"

(atonski starac Arsenije)

Egoizam je pojam veoma dubok, izrazito ljudski, povezan s ljudskim sopstvom u njegovom hipertrofiranom ispoljavanju. "Egostruktura" je prirodno svojstvo neophodno radi preživljavanja

i usavršavanja. Međutim, zloupotreba pažnje prema sebi, doživljaj sebe kao nečeg izuzetnog, dovode do deformacija čitavog sistema međusobnih odnosa u ovom svetu, uključujući odnose među ljudima, kao i odnose sa prirodom, i najzad sa Samim Bogom. U krajnjim stepenima koncentracija egoističkog uticaja dovodi do toga da čovek kao da postaje središte vasiona, sve do "obogotvorenja". Ovakva oholost isključuje (ili znatno smanjuje) mogućnost da se dožive drugi: iskreni zajednički doživljaj se zamenjuje, u najboljem slučaju, formalnim učešćem, gasi se duševnost i dobrota, tuđa nevolja se ne doživljava (i ne želi da se doživljava). Čovek tada živi po zakonu samoljublja, a ne ljubavi, kako je zaveštao Hristos. Egoistički čovek želi iznad svega ličnu korist i svuda je traži.

Ponekad je preterano zabrinut zbog svog zdravlja i bukvalno terorise zbog najmanjih sitnica svoje najbliže i lekare, vremenom postajući neretko potpuno nepodnošljiv za okolinu. On može biti dobro vaspitan, ali će se ipak njegov egoizam otkriti već u razgovoru suviše čestom upotrebom reči "ja" i odsustvom iskrenog interesa prema događajima koji ga se ne tiču i koji mu ne obećavaju nikakvu korist.

Egoizam se ponekad sublimira (preobražava) u stvaralaštvo, u neku delatnost ili politiku. Baveći se njima, čovek se tobože odvrća od samoljublja, ali neizbežno mu se vraća ponovo, jer je prikovan za svoje "ja" kao lancima.

Svetootačko učenje usmerava podvižnika ka preosmišljanju sopstvenog "ja" u pravcu razmišljanja o svom nesavršenstvu, o učinjsnim greškama (gresima) i radi na njihovom ispravljanju, kroz samopoznanje i samovaspitanje ličnosti. Ponekad se saveti mudraca-asketa čine suviše strogim i teško izvodljivim ("živi tako kao da te već nema na belom svetu", "odreci se sebe", "smatraj sebe iskreno gorim od svih živih bića". "umri za sebe", "ko si ti, ako ne prah i pepeo" i drugi). Uporedo s tim ove mudre preporuke zaista su neophodne radi suzbijanja duha gordosti, nadmenosti i lažne nadmoći nad drugima.

Kako nas bolno pogađa egoizam u našem svakodnevnom životu! Čovek koji stoji prvi u redu zahteva od prodavca da mu proda najbolji proizvod, ne misleći o tome šta će ostati onima koji stoje iza njega. Ne primećuju vas, guraju bez izvinjenja. Svako teži da što povoljnije sredi svoj posao, zaboravivši na bližnje. A zato je najgore onim slabim, bolesnim, nemoćnim, siromašnim i ubogim. Dešavali su se slučajevi kada bi prilikom prodaje neke robe za kojom vlada jagma, nekom pozlilo. Čovek bi padao, a pobesnula gomila je nastavljala da gura i ljudi su jedan za drugim preskakivali preko palog čoveka u trci za materijalnim (onima koji žive u Rusiji dobro su poznate ovakve epizode).

Ponekad se egoizam prenosi na sopstveno dete koje (po mišljenju roditelja) mora biti obavezno najbolje od svih, najpametnije, najposobnije, najsrećnije. Ponekad se troše ogromni naponi i sredstva, praćena herojskim samoizrtvovanjem, pa čak i spoljašnjim odricanjem od sebe. Pa ipak, i u ovom slučaju pokretna snaga je pre svega egoizam prenesen i izmenjen, neretko veštački maskiran.

Isto tako i snažna čulna ljubav može da bude toliko egoistična da zatvara vrata pred celim svetom osim izabranog ideala. U egoizmu se skriva tragedija individuum, ali je u njemu

utemeljena i mogućnost preorijentisanja sebe u pravcu odricanja od svog hipertrofiranog "ja". I u tome se sastoji razumom nedokučiva Premudrost Božija.

Tematske misli

1. Živi tako kao da te nema na ovom svetu, i steći ćeš spokoj (*prep. Antonije Veliki*).
2. Početak svih strasti je samoljublje, a kraj je gordost (*prep. Maksim Ispovednik*).
3. Početak spasenja je osuda samoga sebe (*prep. Nil Sinajski*).
4. Ne treba se bojati spoljašnjeg neprijatelja, naš neprijatelj je u nama samima (*prep. Jovan Kasijan Rimljanin*).
5. Glavni trud istinskog podvižnika sastoji se u uniženju svojega "ja" (*atonski starac Arsenije*).
6. Nikakav podvig ne može biti dovoljno veliki, ako od njega nema koristi za druge (*ce. Jovan Zlatoust*).

Drskost

[sadržaj](#)

*"Nejahani konj biva tvrdoglav,
a sin, prepušten sopstvenoj volji,
postaje drzak"*
(Sir. 30:8).

Danas je došlo do brkanja pojmova smelosti, nezavisnosti i slobode izražavanja volje sa drskošću, bezobzirnošću, bestidnošću i bezočnošću.

Za mnoge je staromodno uopšte govoriti o moralu, savesti i časti. Skromnost se smatra maltene kao fizička slabost, krotkost kao moralna nastranost, a stidljivost kao bolesno stanje koje treba lečiti. Ukorenjena predstava o tome da naše vreme zahteva snažne, odlučne, bezobzirne, izuzetno preduzimljive i neosetljive ljude uslovljava i odgovarajuće vaspitanje dece. I tako vidimo kako se malo dete, nimalo se ne ustručavajući pred odraslima, ponaša obesno, preterano familijarno se obraća starijima, ne reaguje na opomene. Poštovanje prema starijem čoveku je pojava prilično retka u naše vreme. Praktično odsustvuje prirodna subordinacija po uzrastu, a samo strah pred silom primorava na poslušnost. Mladi ljudi se staraju da na sve moguće načine napumpaju mišiće da bi potvrdili time svoju nezavisnost (onako kako je oni shvataju) i da žive kako im se prohte. U mnogim porodicama nepravilno vaspitanje dovodi do toga da mala deca postaju idoli u porodici, njima se svi klanjaju, trude se da ispunjavaju njihove hirove; neposlušnost dece se ponekad spaja s neopravdanim epizodama surovosti od strane odraslih, međutim, daleko češće se fizička kazna uopšte ne primenjuje.

Sveti Oci su se izjašnjavali protiv slobodnog obraćanja koje su nazivali drskošću. "Nema strasti svirepije od drskosti: ona je roditeljka svih strasti" - pisao je drevni podvižnik iz 4. veka naše ere, ava Agaton. "Majkom svih strasti" nazivao je drskost ava Dorotej (6-7. vek naše ere). Svetitelj Ignatije Brjančaninov takođe se jasno izjašnjavao tim povodom: "Za sve je očigledno i shvatljivo da slobodno obraćanje lako i često prelazi u najveću drskost i bezočnost, biva uzrok svađa, gneva, zlopamćenja itd" (19. vek).

I zaista, shvatajući slobodu bukvalno kao mogućnost da je sve dozvoljeno, savremena pokolenja pokazuju čudovišno izopačene pojave koje su u takvim razmerama još neviđene u istoriji razvoja čovečanstva. Opadanje naravnosti zadobilo je karakter svetske epidemije koja se pobedonosno širi po svim zemljama i kontinentima.

Postoji, istina, i druga krajnost: preterana strogost naravi koja ponekad dolazi do apsurdna i graniči se sa surovošću i fanatizmom. To je takođe svojevrsno ropstvo, čiji jaram su doživela na sebi mnoga pokolenja ljudi na određenim istorijskim etapama. I ne vredi više danas idealizovati *Domostroj* ili srednjevekovne evropske običaje i pozivati na vraćanje preživelim oblicima koji po svojoj suštini nisu bili humani prema čoveku.

Posebna je priča kada se radi o ženskoj drskosti. Jer pokušaj da se uništi svaka razlika u životu n delatnosti između muškarca i žene ne samo što je apsurdna, nego je i protivprirodna, jer ženu je Bog stvorio upravo kao pomoćnicu muškarcu (Post. 2:18).

Ženska tuča je mnogo odvratnija od muške. A grubost od strane žene i psovka doživljavaju se u gnusnijem obliku negoli od muškarca, iako se ne mogu opravdati ovakvi postupci bilo ko da ih čini.

Ispravljanje svakog poroka moguće je samo od trenutka kada ga postajemo svesni. Dešava se da je čovek proživio mnogo godina ne smatrajući svoje postupke ružnima. Odjednom, kao da se probudio iz grehovnog sna i iznenada se užasn timer, progledao, otkrilo mu se istinsko stanje stvari.

Ovakvo osvešćivanje često i dovodi do pokajanja i želje da se započne drugačiji život, lišen poroka i svake gnusobe. Upravo tako i teže da žive Hrišćani koji su na najviši stepen uzdigli čin ispitivanja svoje savesti koja odražava u sebi sve strane čovekovog života. Posle uviđanja poroka i pokajanja potrebna je čvrsta želja za njegovim ispravljanjem: "Stekni čvrstinu i ona će udaljiti od tebe slobodu u ophođenju prema bližnjima, uzrok svih zala u čoveku" (Varsonofije Veliki i Jovan, njegov učenik, 6. vek naše ere).

"Bez najvećeg nadzora nad sobom nemoguće je uspeti ni u jednoj vrlini" - pisao je sv. Ignatije Brjančaninov. Samo nepristrasan i brižljiv nadzor (bez samoopravljanja) i uslovljava postepeno izbavljenje od neželjenih navika, poroka i nedostataka. Uporedo s tim, ovakav unutarjni rad je izuzetno složen i dugotrajan i retko uspeva van Hrista. Tako je, na primer, Lav Tolstoj od mladosti sistematski vodio dnevnik u koji je uključivao i analizu nepristrasnih samoposmatranja, mnogo je radio na svojim nedostacima, ali nije mogao da se izbavi od glavnih: gordosti i taštine. (Iako ih je mučno bio svestan, trudio se da pojednostavi sebe, da bude bliži prostom narodu, prirodi, služi Otadžbini, itd. Skupa s tim latio se da ispravlja Sveto Pismo, da misionarski poučava čovečanstvo kako treba da živi, stvorio je u suštini antihrišćansko učenje, a istovremeno je, u svojim najboljim delima, ostao možda nesvesno pravoslavan. Imam u vidu, naravno, pre svega, književna remek-dela, kao što su "Rat i mir", "Ana Karenjina" i neka druga.)

Da bismo se izbacili od drskosti, neophodno je postići i težiti stanjima koja su suprotna grehovnim. U prvom redu radi se o smirenju i krotkosti kao temeljima hrišćanske naravnosti i koji vode napretku u vrlinama i iskorenjivanju unutarnjih nesavršenstava.

U ruskom jeziku postoji još jedna reč koja je slična ovoj po zvuku, ali koja ima sasvim drugačiji smisao: "smelost"[\[1\]](#). U suštini, činiti nešto smelo, znači činiti odlučno, ali i pravedno. Tako su Apostoli smelo blagovestili Reč Božiju, putujući po različitim zemljama. Isto tako smelo treba braniti pravdu, istinu, boriti se protiv laži, zla i nasilja.

Ava Dorotej o drskosti

"Drskost biva raznolika: može se biti drzak i rečju i pokretom i pogledom. Od drskosti neki upada u praznoslovlje, govori svetovno, ponaša se smešno i podstiče druge na nepristojni smeh.

Drskost je i to, kada neko dodirne drugoga bez potrebe, pruži ruku na nekog koji se smeje, gurne ga, otme mu nešto iz ruke, bestidno posmatra koga. Sve to čini drskost. Zato nema ničeg štetnijeg od drskosti, zato što ona i jeste majka svih strasti..."

Prep. Varsonofije i Jovan, njegov učenik

"Postoje dve vrste slobodnog ophođenja: jedno potiče od bestidnosti i koren je svih zala, a drugo potiče od veselosti; uostalom, i ovo drugo nije sasvim korisno... I u smehu ne treba davati sebi slobodu, već obuzdavati pomisli da bismo na najbolji način izbegli taj smeh".

NAPOMENE:

1. derznovenie - smelost - prim. prev.

Lukavstvo

[sadržaj](#)

"Postoji lukavstvo, i to je gnusoba"

(Sir. 19:20).

Lukavstvo nastaje od laži, a otac laži, kako tvrdi Sveto Pismo, jeste sam đavo (Jn. 8:44). "Svim silama se trudi da ne izgovoriš ustima jedno, imajući drugo u srcu", "ne uspostavlja prijateljstvo s lukavim čovekom" - kaže se u Otačniku koji je sastavio sv. Ignatije Brjančaninov. Mnogo misli koje razobličavaju lukavstvo sadrže knjige Starog Zaveta, što svedoči o drevnim tradicijama naravnog neprihvatanja ovog poroka. "Odbaci od sebe lažljivost usta, i lukavstvo jezika udalji od sebe" (Prič 4:24), "U lukavu dušu neće ući premudrost" (Prem. 1:4).

Laž je tuđa istini, koliko god se ona spolja nevinom činila. Postoji pojam "sveta laž", ali i ona je samo delimično opravdana. zbog slabosti i nemoći onoga radi koga se izgovara. (Na primer, lekar govori beznadežno bolesnom čoveku da će se njegovo stanje popraviti.) Lukavstvo je povezano sa prepređenošću, podmuklošću, ono je neiskreno, pritvorno, licemerno. Lukav čovek se prepoznaje po očima, izrazu lica, pokretima, stisku ruke. "Od takvih ljudi nije lako ukloniti se i spasti se od štete koju nanose, zato što je njihovo lukavstvo duboko prikriveno maskom prijateljstva" - uči sv. Vasilije Veliki. "Lukavo srce je koren i izvor greha" - izobličava sv. Simeon Novi Bogoslov.

Danas su nad dobro poznate lukave reči o Rusiji i blagostanju naroda, reči onih koji se, praveći sebi karijeru, prikrivaju lepim i patriotskim frazama.

Ali često i sopstveni unutarnji lukavi glas našaptava: "Uzmi. niko te neće videti", "Naći sebi ljubavnika, pa sve danas tako žive", "Ponudi mito tome i tome, i poslovi će ti krenuti" i sl. A ponekad čovek, želeći da čini dobro, uopšte ga ne čini, ili, kada učini nešto zaista od čistog srca i bez koristoljublja, oseća lukave pomisli gordosti, žudnje za priznanjem i sopstvenom korišću.

"Kao što su od gorkog korena i grane, i lišće, i cvetovi, i plodovi gorki, tako su i u lukavog čoveka i hod, i pogled, i izgled, i radnje lukavi" - pisao je sv. Jovan Zlatoust.

Neophodno je odgajati u sebi čiste misli, bez kombinatorike i proračunatosti, misli koje neposredno idu iz srca. "Lukave pomisli odvajaju čoveka od Boga" - napominje sv. Nil Sinajski.

Vodite unutarnju borbu čak i sa najmanjim projavama laži, ne samo u velikom. nego i u malom, čak i u najmanjoj reči ili duhovitosti težite da izbegavate neistinu. Misliti jedno, govoriti drugo, a raditi treće jeste deviza političara i spletkasa, dok je duhovni čovek celovit, čist i slobodan od laži, što se odražava i u izrazu njegovog lica, u otvorenom, svetlom, iskrenom pogledu, u mirnom, iskrenom glasu i pravednosti postupaka. Iskorenimo u sebi lukavstvo!

Tematske misli

1. Lukavstvo je laž koju teško ljudi odmah prepoznaju. Lukavstvo se i sastoji u tome što nema jasni temelj, a da bi se doprlo do tla, na kojem stoji taj temelj, treba utrošiti mnogo snage i energije, a ponekad i vremena (**ep. Jovan Šahovskoj**).

2. Ono se naziva lukavstvom zato što stvara muku i iscrpljenost onome koji mu se predao (sv. Jovan Zlatoust).

3. Duša takvog čoveka (lukavog) uvek je ispunjena tugom, misli njegove su uvek nevesele (sv. Jovan Zlatoust).

Zavist

[sadržaj](#)

"Traži sebi korist, a drugome ne želi propast".

"Od tuđe nevolje nećeš biti sit."

(ruske narodne poslovice)

Malo je onih koji nisu upoznati sa tužnom biblijskom pričom koja pripoveda o bratoubistvu zbog zavisti. Starozavetna tema o Kainu i Avelju nosi kroz sva vremena poučnu reč o tom strašnom poroku. *"Haše vreme je donelo ljudima stradanja, recimo otvoreno, stradanja neviđena u istoriji"* - pisao je sjajni ruski filosof Ivan Iljin, *njihov glavni izvor je zavist."*

Ima mnogo poučnih reči koje upozoravaju na ovaj strašni porok i sadrže se u delima Svetih Otaca: "Kao što rđa razjeda gvožđe, tako i zavist razjeda dušu u kojoj živi" - ističe jedan od stubova svetootačke mudrosti, sv. Vasilije Velikp. A drugi vasiljenski učitelj Crkve, sv. Jovan Zlatoust, još je u 4. veku naše ere s gorčinom govorio: "Sada se zavist ne smatra ni porokom. te se zato ljudi i ne brinu da se izbave od nje".

A u naše vreme, osim u propovedi posle hrišćanskih bogoslužjenja, gde čujemo razobličujuće reči protiv ove duhovne bolesti? Da li se ozbiljno zamislimo nad time šta je stvarno zavist strašno zlo i najozbiljnija bolest duše (jer gde je zavist, tamo je i mržnja i svi neophodni unutrašnji uslovi za svesnu zlonamernost, podlost, intrigu i zao postupak)?

Zavidljiv čovek potpuno realno strada. često loše spava, malo jede, ne može da se skradi, ništa mu ne odgovara, itd. Pada mi na pamet jedna stara priča u kojoj čarobnjak obećava da će ispuniti svaku želju nekakvom čoveku samo pod uslovom da susedu tog čoveka bude dato dvostruko više. I tada, kao odgovor na ovaj uslov, začu se zapanjujuća molba: "O, iskopaj mi jedno oko!" Izvrstan primer opsednutosti zavišću, kada je čovek spreman da svesno sebe osakati, samo da bližnjemu bude još gore.

Ljudi se na zemlji ne rađaju jednaki i ne mogu biti u svemu jednaki. Ta doista đavolska parola o sveopštoj jednakosti izazvala je zavist u vapijućem obliku revolucionarnog razbojništva. "Gomila koja stalno brojčano raste i sve više podiže glavu, izgara od strasti prema uživanjima. od zavisti prema svakome ko uživa" pisao je Ivan Bunjin još 1924. godine, i jedni (oni koji čeznu za kupcima) zaslepljuju je bleskom svetskog tržišta, drugi (koji čeznu za vlašću) raspaljuju njenu (gomile) zavist.

Zavist je umnogome uslovljena nedovoljnom verom u Najviši Sud. Čoveku ponekad biva krivo, kada se neko nepravedno bogati i stiče bogatstvo na nepošten način ili je nezasluženo uzdignut, ali neka to budu problemi tog čoveka, a ne naši. Jer svako će u svoje vreme morati da položi račun za sebe. Osim toga, Božiji promisao je nedokučiv za smrtnika, ali on postoji i nije na nama da sudimo o njegovoj pravednosti. To ne znači da ne treba da se borimo protiv nepoštenja, prevara, lopovluka i drugih poroka. Ali ta borba u prvom redu treba da potiče iz sopstvenog ličnog primera, iz sopstvene naravnosti, a ne da počinje odmah pobunom i fizičkim pogromima. Primena fizičke sile i nasilna izolacija društva od prestupnih elemenata - jesu krajnje mere koje, po rečima Semjona Fraika, služe tome da se ne dozvoli stvaranje pakla na zemlji.

Trudite se da nikome i ni zbog čega ne zavidite, ni u malom, ni u velikom. Svetootačka mudrost vidi kriterije oslobođenja od zavisti u radosti kada primimo vest da je neko nešto stekao, ma ko to bio, čak i neprijatelj. Ako se iskreno radujete za svakoga kome je nešto pošlo za rukom ili ga je zadesila sreća, znači da je sve u redu. Ako vas pak glode skriveni crv nezadovoljstva i muči vas neko pritajeno osećanje, otvoreno priznajte sebi to, ali ne poistovećujte zavist sa svojim unutarnjim "Ja", svojom dušom, već se odnosite prema njoj (prema zavisti) kao prema stranom telu, kao prema izraslini koja parazitira u vama. Ne pothranjujte zavist svesno i ona neće moći da preživi samostalno. bez vaše pomoći. A zajedno sa odlaskom zavisti pojaviće se osećanja duševne lakoće, spokojsva i mira. "Žurite da činite dobro!" - voleo je da govori poznati ruski doktor F. Gaaz, a u dobrom srcu nema mesta za zavist.

Tematske misli

1. Zavist je žalost zbog sreće bližnjega (sv. *Vasilije Veliki*).
2. Ko je stekao zavist, stekao je s njom i đavola (cv. *Isak Curin*).
3. Zavist je kći gordosti: umrtvi majku i njena ćerka će poginuti (bl. *Avgustin*).
4. Demon zavidi ljudima, a nipošto drugom demonu, a ti, čoveče, zavidiš čoveku (sv. *Jovan Zlatoust*).
5. Zavidljivac škodi samome sebi pre negoli onome kome zavidi (ce. *Jovan Zlatoust*).
6. Zavist je poput moljca koji jede onu odeću u kojoj se rađa (cv. *Dimitrije Rostovski*).

Siromaštvo i bogatstvo

[sadržaj](#)

"Ti govoriš: bogat sam, i obogatio sam se, i ništa mi ne treba:

a ne znaš da si nesrećan, i jadan, i siromašan, i slep"

(Otkr. 3:17).

Hrišćanstvo mnogi shvataju kao religiju siromašnih, bednih i poniženih, a duhovnost kao mudrovanje čudaka koji sebi nisu našli mesto u društvenom životu. To je u korenu netačno. Među Hrišćanima je uvek bilo i ima, po zemaljskom shvatanju, kako bogatih, tako i siromašnih ljudi. Evanđelska osuda bogatih (Lk. 6:26) ne znači osudu postojanja takvih ljudi, već samo duhovnog porobljavanja ljudske duše koja je vodi strasnoj pomami i gubitku istinskih vrednosti. Samo po sebi bogatstvo nije zlo, ali često biva izvor mnogih nesreća. Setimo se koliko je teških zločina izvršeno zbog novca, koliko života je pogubljeno zbog srebroljublja, koliko spleta, zavisti, podlosti, izdaje, osvete i nesreće skriva u sebi bogatstvo.

Po svojoj prirodi ljudska duša je sklona izopačenoj ljubavi (idolopoklonstvu) prema predmetima prolaznim i materijalnim. Ova preljuba duše podstiče i povlači za sobom nezasito raspaljivanje drugih poročnih sklonosti, kao što su: laž, kleveta, taština, gordost i druge.

Ljudi Božiji po pravilu se opisuju kao besrebrenici, iako se među poštovanim Svetima sreću i imena uglednih velikaša, knezova, vojskovođa. Nedokučivi su putevi Gospodnji, ali licemerno siromaštvo bez istinskog duhovnog siromaštva može biti isto tako pogubno, kao i dobrovoljno sakaćenje ili bolest. "Bogatstvo može biti blagosloveni dar Božiji. I siromaštvo takođe. Bogatstvo može biti prokletstvo za čoveka. I siromaštvo takođe" pisao je arhiepiskop San-Franciški Jovan (Šahovskoj). I zaista, ocena koja se tiče bogatstva i siromaštva n u smislu količine i u smislu kakvotve - veoma je relativna po svojoj suštini. Neki koji danas smatraju sebe siromasima, ne trpe, ustvari, nikakvu oskudicu u hrani, stanovanju, odeći, već samo imaju materijalne teškoće, a takođe osećaju nezadovoljstvo zbog svojih drugih nezadovoljenih potreba (neretko preteranih). Ima značaja i prividno ponižavajući karakter njihovog položaja u poređenju sa srećnijim susedima. Prosečno imućni ruski građanin, na primer, prema zapadnim merilima je prosto prosjak, pa ipak u svojoj zemlji on se takvim ne smatra.

Da li je siromaštvo uvek dobro, a bogatstvo loše? Isti vladika Jovan Šahovskoj u svom poglavlju, specijalno posvećenom ovoj temi, piše o tome sledeće: "Siromaštvo koje živi od zavisti, odiše ubistvom, nije blagosloveno evanđelsko siromaštvo. To je užasno siromaštvo. Isto tako i smireni vlasnik bogatstva koji sebe smatra samo onim koji upravlja (v. Lk. 16) tim bogatstvom koje pripada Tvorcu, i pravedno ga poseduje, koji tvori milosrđe tim putem, svakako da ne može biti ubrojan u one bogataše o kojima je Spasitelj rekao: "Teško njima". Ne, nije takvim bogatašima teško, već radost, i to radost večna".

Bez istinskog duhovnog podvižništva-prizvanja siromaštvo je čak najčešće ponižavajuća posledica suštinskog ograničavanja spoljašnje, a i unutrašnje slobode (na primer, u pitanjima prevoza, milosrđa, dobrovoljnih priloga, kao i iz drugih razloga, jer odsustvo sredstava može biti prepreka za izražavanje dobrih i duhovnih čovekovih pobuda: na primer, čovek nema mogućnosti da se pokloni svetim mestima, da da prilog za izgradnju hrama, a ponekad čak i da da milostinju, jer je, u suštini, i sam siromah, samo što ne prosi, već trpi oskudicu). Zato su po

sebi bogatstvo i blagostanje, stečeno pravednim radom, potpuno normalne pojave zemaljskog života, naročito pod uslovom pravilnog unutarnjeg (duševnog) odnosa prema njima. Na tom planu ne sme da preovlađuje egoističko koristoljubivo sopstvenništvo, već osećanje evanđelskog upravnika ili pravednog čuvara vrednosti na korist ne samo sebi, već i bližnjima.

Neretko dar bogatstva nadoknađuje ljudima uskraćenost mnogim drugim darovima. Osim toga, ne doživевši siromaštvo, teško je istinski oceniti, čak i prema zemaljskom (to jest, neduhovnom) shvatanju, dobra koja pruža bogatstvo i poštovati ih kao dar Božiji (poštovati s trepetnom zahvalnošću, a ne sebično drhtati za nagomilano bogatstvo!). Neophodno je takođe osećati odgovornost za pravično i pravedno korišćenje tog dara. Samo krajnji oblici asketike i religioznog fanatizma (računajući tu i politički; na primer - komunisti) mogu pozivati na sveopšte dobrovolšno siromaštvo ili uravnilovku, bez dostizanja odgovarajućih duhovnih stanja. Evanđelski Spasitelj poziva mladića da proda svoje imanje i pođe za NJim (Lk. 18:22) ima duhovniji smisao i konkretnu usmerenost, jer taj mladić je bio ne samo bogat, nego i duhovno porobljen, u izvesnom stepenu opsednut bogatstvom, iako je i težio pravednom bogougodnom životu. U Evanđelju nema pomena o tome da je Hristos pozivao sve bogataše da razdaju svoja imanja i pođu za NJim (među NJegovim učenicima bilo je takođe i bogatih i uglednih ljudi).

Dakle, mnogo je važnije duhovno nesticanje (up. "blaženi siromašni duhom"), a ne svetovno siromaštvo. Osim toga, kako je pisao ep. A. Sem. Tjan-Šanski: "Novac - to su uvek samo sredstva, a ne vrednost i cilj. Onaj koji obogotvorava novac, tj. sredstvo, poriče stvarne vrednosti". "Dobro je bogatstvo u kojem nema greha" kaže Biblija (Sir. 13:30). U Svetom Pismu se neretko nedvosmisleno ukazuje na to da je bogatstvo Božija nagrada za marljivost i pravednost (uporedite: "U domu pravednika je obilje blaga, a u domu bezbožnoga - rastrojstvo", Sir. 13:5). I još tim povodom: "Bogatstvo se zbog sujetnosti troši, a onaj koji sabira trudom, umnožava ga" (Sir. 13:11), "Neki postaje bogat zbog razboritosti i štedljivosti svoje, i to je deo njegove nagrade" (Sir. 11:16).

Narodima i zemljama koje su poštovale zapovesti Božije, davale su se velike nagrade u vidu neizmernih bogatstava i procvata (setimo se procvata Vizantije ili Rusije). I obrnuto, propadala su i rušila su se carstva zbog otpadništva i naravstvenog (moralnog) raspadanja koje se na starom jeziku karakteriše kao "umnožavanje bezakonja".

Prema tome, spoj materijalnog napretka s nesticanjem, duševnom darežljivošću, pa čak i siromaštvom moguće je, o čemu svedoče i istorijski primeri. Pa ipak, od svega je najvažnije duhovno bogatstvo i njegovo umnožavanje, kao i zadovoljstvo hlebom nasušnim, jer istinski je bogat samo onaj koji je zadovoljan i ume da se raduje onome što ima, a večni je siromah onaj koji pati od neprestane žudnje za bogaćenjem.

Ova tema je specijalno pokrenuta zbog krajnosti u koje dospevaju neki ljudi prilikom tumačenja principijalnog pitanja o spojivosti materijalnih dobara s duhovnim životom i verom u Hrista.

Tematske misli

(Sveti Jovan Zlatoust o bogatstvu i siromaštvu)

1. Ono (siromaštvo) je bezopasno pribežište, tiho pristanište, svagdašnje spokojstvo, daleka od opasnosti radost, čisto zadovoljstvo, život nepomučen i spokojan, sreća neoboriva, majka mudroljublja, uzda nadmenosti, odbacivanje mučenja, koren smirenoumlja.
2. Bogatstvo je nezahvalni begunac, nepomirljivi čovekoubica, neukrotiva zver, stena strma sa svih strana, podvodni kamen koga neprestano zapljuskuju valovi, more uzburkano bezbrojnim vetrovima, teški tiranin, vlastelin svirepiji od svakog varvarina, neprijatelj nepomirljivi, protivnik neumoljivi koji nikada ne obustavlja svoje neprijateljstvo prema onima koji ga poseduju.
3. Ako imamo bogatstvo, upotrebljavaćemo ga onako kako treba.
4. I bogatstvo je dobro, ali onda, kada ono ne poseduje one koji ga imaju, već kada izbavlja bližnje od siromaštva.
5. ...Nije bogatstvo zlo, već niskost duše koja pretvara bogatstvo u siromaštvo.
6. Avraam je vladao bogatstvom na korist svih namernika i svih potrebitih.
7. Mi moramo da čuvamo imovinu tako kao da nam je ona tuđa.
8. Preziraćemo novac, da ne bismo izgubili iz vida svoje prijatelje.
9. Što je većim bogatstvom ko okružen, to ga više želi.
10. Siromašan je onaj ko ne može da podnosi siromaštvo.
11. Ako je on čestit i bogat, to je pravedno.
12. Ako bogatstvo dospe u ruke glupaka, ono ga čini još glupljim, a ako dospe u ruke razvratnika, čini ga još razvratnijim.
13. A novac postoji ne radi toga da bismo ga čuvali, već radi toga da ga koristimo na dobro.

Podmitljivost

[sadržaj](#)

"Kod staraca je pisano:

sve dok postoji želja za davanjem i uzimanjem,

ne očekuj mira"

(sv. Teofan Zatvornik).

Uzroke podmitljivosti treba tražiti u nekim porocima: lažljivosti, srebroljublju, egoizmu, taštini i gordosti. "Žudnja za ličnom dobiti krije se u svim narodima, od najviših do najnižih slojeva - pisao je ruski filosof Ivan Iljin ... bolest podmitljivosti se širi po svetu kao prava epidemija... ono što privlači, rastače i razvraća uopšte nije samo zlato i "devize", nego i lični uspeh, lična karijera, svako političko i novinarsko 'napredovanje', počast, vlast i zakulisni uticaj. Jednom rečju, sve ono što izdiže čoveka iznad gomile, dajući mu mogućnost da 'figurira', da se uznosi i uživa".

Kod nas se danas prodaju sudije i profesori, diplomati i političari svih nivoa, umetnici i lekari, ljudska tela, pa čak i delovi leša (transplantanti). A da se i ne govori o višemilionskoj armiji činovnika koja kao i pre živi uglavnom od miga, zloupotreba i svih mogućih poklona. "Povoljni" uslovi za sve to, jesu poluo zakonjena lažljivost u državnim razmerama, smešno niske zarade državnih činovnika, gubitak savesnosti, pobožnosti i poštenja.

Istiniti podvižnici svetosti i blagočašća nisu se prodavali ni za kakva blaga, već su naprotiv, prezirali svaku korist i bogatstvo, naročito ono stečeno nepravednim putem. Judina podmitljivost ušla je u istoriju svih vremena i epoha kao simbol najveće duhovne katastrofe koja je dovela do zločina pred celim čovečanstvom.

"Novcem treba vladati kao što dolikuje gospodi - tako da mi vladamo njime, a ne on nama" - pisao je jedan od vasiljskih učitelja Crkve, sv. Jovan Zlatoust.

Jedna danas tako raširena vrsta podmitljivosti, kao što je potkupljivost, u stara vremena u Rusiji se nazivala lihvarstvom. Ovaj porok u društvu se duboko prezirao, pa čak ni u činovničkoj sredini nije bio naročito široko rasprostranjen, o čemu svedoči izuzetno mali broj sudskih postupaka tim povodom u predrevolucionarnoj Rusiji. "Lihvarstvo je strast krajnje izopačenih ljudi kod kojih se krije u srcu bezbožnost" - pisao je ruski svetitelj Tihon Zadonski koji se i sam odlikovao nesticanjem.

U Svetom Pismu se kaže da lihvari neće naslediti Carstvo Božije (1 Kor. 6:10). Starozavetni prorok Jelisej odbio je da uzme novac ponuđen za lečenje, a njegov sluga Gijezi je tajno uzeo srebro bio je kažnjen time što je oboleo od gube (4 Car. 5:20-27). Podmitljivost često izazivaju ljudi koji su navikli da žive po zakonima potkupljivanja i podmićivanja. Na Zapadu se ovakve pojave nazivaju korupcijom i odnos prema njima je veoma strog, bez obzira na ličnost koja je uhvaćena u mahinacijama i nečasnoj igri. (Setimo se burnih procesa u SAD, Italiji ili Nemačkoj, gde su na optuženičku klupu dospevali čak i članovi vlade.)

Međutim, od neposredne neumešanosti u realni postupak daleko je važnija duševna sklonost koja isključuje nepoštenu i lažnu pogodbu. Ali kako je to teško vaspitati u sebi, kada "ovaj svet" živi po svojim podlim p koristoljubivim zakonima. Pridržavajući se principa pravednosti, čovek se brzo u očima svoje okoline pretvara u belu vranu, postaje otpadnik, i kao da počinje da "ispada" iz sveta. Pa ipak, hiljadu puta su u pravu oni koji se, bez obzira na modu vremena ("svi sada tako žive") i lažne pretpostavke trude da svoj život usklade sa savešću i žive po evanđelskim zapovestima. Radi tih ljudi se možda i održava u životu čovečanstvo na zemlji. NJima pripada budućnost.

Tematske misli

(Ivan Iljnn o podmitljivosti)

1. Istinski građanin ni za kakva bogatstva sveta neće početi da špijunira u korist susedne države, on ni pod kakvim uslovima neće raditi mimo državnih zakona za mito; on neće podrivati monetarni sistem svoje zemlje spekulacijama, on se neće bogatiti uvozom koji je štetan za njegovu državu, itd.
2. Savremeni čovek je prestao da veruje u Boga i upravo zato tako rado i lako prodaje svoju dušu đavolu.
3. U pravu su, hiljadu puta su u pravu oni koji više vole oskudan život i ćutljivu usamljenost, nego dvoličnost i podmitljivost, jer u njima, upravo u njihovom stanju otpora potkupljivosti, živi i sprema se buduća Rusija.

O našoj netačnosti

[sadržaj](#)

"Bolje ti je da ne obećavaš,

negoli da obećavaš i da ne ispuniš"

(Prop. 5:4).

Svetootačko učenje ne posmatra u konkretnosti pitanje o tačnosti u socijalnom aspektu, ali duhovni značaj vremenskog faktora. tvarnog po svojoj prirodi, označen je prilično jasno. "Koji je vera i u najmanjem n u mnogom je veran" - kaže Sveto Pismo (Lk. 16:10).

Biti veran u malome, to znači biti tačan u vremenu, tačan gospodar svojih reči i obećanja. Čovekova netačnost pokazuje ne samo nemarnost, lenost ili zaboravnost, već je prava pravcata laž, neodgovornost i vapijuće gaženje istine.

U Rusiji je netačno praktično sve: jezik, informacije, obećanja političara, saobraćaj. sam društveni život. LJudi lažu na svakom koraku: jedni druge i sebe same. Deca se vaspitavaju da budu lažljiva. Laž nas kao kuga, kao tumor, pogađa sve dublje i bezizlaznije. Lažne misli stvaraju lažne reči, reči se pretvaraju u lažna dela, i eto. tu je već lažna umetnost, lažna kultura, lažna politika, porodica, i najzad, lažna zemlja. Već su došli i do vere. Svetinja nad svetinjama u strašnoj je opasnosti od nasrtaja laži, a svaka laž, kao što je poznato, od đavola je, on je njen otac, nadahnjivač i vešti dirigent.

Šta da se radi? Kako se izbaviti od sramne laži i netačnosti u svemu? Treba početi od sebe. Neprestano i svakodnevno polaganje računa pred svojom savešću treba da uključuje n pitanja ovakvog tipa: "Nisam li podvalio kome?", "Nisam li prevario koga?", "Da li sam tačno održao svoju reč?", "Da li sam na vreme ispunio obeća nje?", "Kasnim li bez razloga?", "Zadržavam li tuđe?" i druga.

Netačnost i nemarnost prema vremenu podstiču isprazno traćenje vremena, raspustan život, besposličenje, nerad i lenost. Još je ap. Pavle pozivao da se ceni vreme, govoreći da su "dani zli" (Ef. 5:16). A sam čovek je, po rečima ap. Petra, kao trava, brzo protiče naš zemaljski vek "jer je svako telo kao trava, i svaka slava čovečija kao cvet travni: osuši se trava i cvet njen otpade" (1 Pt. 1:24). I samo istina vodi večnosti u svojoj prvosazdanoj čistoti. "Veran u malom i u velikom će biti veran".

Ružne reči (skvrnoslovlje)

[sadržaj](#)

"Nikakva rđava reč da ne izlazi

iz usta vaših, nego samo dobra..."

(Ef. 4:29).

U Svetom Pismu se kaže da "će za svaku praznu reč koju kažu ljudi", dati odgovor, "jer ćeš zbog svojih reči biti opravdan i zbog svojih reči biti osuđen" (Mt. 12:36).

Sveti Oci su se sa neobičnom brižljivošću i strahopoštovanjem odnosili prema svakoj reči, štaviše, obraćali su pažnju na svaku misao, trudeći se da ne ispuste i ne ostave bez pažnje nikakvu nečisgotu u psihičkoj sferi. U svetootačkom učenju postoje stavovi da svaka isprazna i gnevljiva reč donosi štetu kako duši onoga koji govori, tako i onima koji ga slušaju, udaljavajući ih od Boga-Reči.

Skvrnoslovlje je neposredno povezano sa svetom zla i nije slučajno to što je ono prirodno, pa čak i organski, stopljeno u jedno sa likovima i suštinama zločinaca, pijanica, narkomana, prostitutki, reketaša i ostalih asocijalnih elemenata.

Ono potiče od sveta zla, a otac zla, kako smatraju Hrišćani, jeste đavo.

Skvrnoslovlje nisu samo prljave reči, to su odgovarajuće vibracije duše koje izlivaju gnusobu u etarski prostor, to je izazov dobru, pravdi, ljubavi i Samome Bogu.

Najgrozniji sastavni deo ruskog skvrnoslovlja jeste psovka koja vuče korene iz prдавne prošlosti, iz strašnih vremena mongolsko-tatarske najeзде, kada je skvrnavljenje svega svetoga i razvrćanje majčice Rusije bilo praćeno posebnim paganski ruganjem sa odgovarajućim smisaonim izrazima, što je i bilo prihvaćeno i ukorenjeno, kao i mnogo toga iz tatarskog leksikona.

Psovka je sramna mrlja zaudaranja i smrada koja je prodrla duboko u dušu ruskog naroda s neobičnom jaćinom i snagom. Ukloniti tu mrlju nije uspelo nijednoj vlasti tokom cele naše istorije.

U današnje vreme bujica skvrnoslovlja neizmerno se umnožila i postala je nešto poput uobićajene pojave. Po svoj prilici, nedostaje samo ukaz predsednika o zvanićnom književnom ozakonjenju psovke i obućavanju psovanju počev od obdaništa.

Danas se rugaju reći visokotiražne bestidne zle i gnusne knjige, izgovaraju prljavštinu glumci sa scene, a ekrani su preplavljeni cinizmom i prostaćkom psovkom.

Psovka nisu samo reći. Psovka je ćovekov naćin života, njegova unutarńja organizacija i kultura. Kao senka, uporedo sa skvrnoslovljem idu razvrat, surovost, prostaštvo i cinizam. I uvek bezverje.

Oni koji koriste psovku narušavaju zapovesti Boćije (peta zapovest), i druge duhovne zakone, ćine teški greh; mislim da danas veoma blago postupaju pastiri pravoslavne Crkve koji praktićno ne pribegavaju odrećivanju epitimija i dopuštaju da se prićećuju oni koji se duboko nisu pokajali zbog sagrešćenja skvrnoslovlja, oni koji su time hulili majku koja simvoliše sam život.

Srce se steže kada ćovek vidi porodice, gde se mala deca kreću u atmosferi otrovne psovke i sama psuju, ćak i kada nisu svesna smisla onoga što govore.

Psovka je lagano samoubistvo naše nacije, to je bezumlje, bogohuljenje, to je prijava na dobrovoljno istrebljenje. izbor sopstvene sudbine poput biblijskog Sodoma i Gomore. Kakvo može biti ozdravljenje i poboljšanje našeg života, kada ovako cveta skvrnoslovlje, praznoslovlje i političko blebetanje?

Od čistote misli i reči mora početi svako istinsko ozdravljenje svake čovečije duše.

Ako policijske patrole spokojno prolaze pored psovača, štaviše i same užasno psuju, kakvi su onda to stražari poretka? Ili je poredak samo to kada te ne ubijaju?

Psovka je nespojiva ne samo sa svetošću, nego i sa elementarnim vaspitanjem i kulturom.

Skvrnoslovlje je neprosvećenost, neobrazovanost (čak i ako ljudi imaju diplome nekih fakulteta ili titule akademika svakojakih nauka).

Skvrnoslovlje je preljuba sa razvratom, odsustvo samokritike, guba duše, zaudaranje i smrad u srcu, jer iz srca, po rečima Spasitelja, izlazi sve ono gnusno što skvrnavi čoveka (Mt. 15:18-20).

Kada će ljudi najzad shvatiti da Reč, isto kao i delo, upravlja i određuje naš život, i da mora biti oruđe istine, mira, dobra i ljubavi na zemlji, "jer ćeš zbog svojih reči biti opravdan, i zbog svojih reči osuđen!"

Kritika i kritizerstvo

[sadržaj](#)

Kritika je pravedno izobličavanje nedostataka s dobrim ciljem. Kritika nije pakosno izrugivanje nad slabošću ili svesno poniženje bližnjega. Prava kritika mora biti konstruktivna, velikodušna, mora polaziti od čistog ljubećeg srca, ići (poticati) od istine, odražavajući samu istinu, mora biti pravedna, lojalna. ali istovremeno nepomirljivo-bespoštedna prema zlu.

Ovakve primere nalazimo u Svetom Pismu, gde istinu saopštavaju Proroci, Apostoli i Sam Spasitelj.

Kritikovati znači preuzimati na sebe veliku odgovornost za pravednost svojih reči i za korisnost i neophodnost izobličavanja.

Mnogi danas smatraju sebe istinom u krajnjoj instanci, samovoljno sebi dodeljujući misiju sudije i tužioca. Vide trn u tuđem oku, ne primećujući brvno u oku svom.

U današnje vreme u Rusiji svi kritikuju sve. Čak i deca raspravljaju o nedostacima vlade. Utisak je da bukvalno svi znaju sve, kako je trebalo i kako nije trebalo da se radi u opštedržavnim (pa čak i svetskim) razmerama.

Neumorno kritikuju postojeće stanje stvari političari svih boja. Lavina kritike protiv sadašnjih političkih vođa obrušuje se sa tribina u periodu predizbornih kampanja. Mnogi od onih koji su

naročito gnevno i nemilosrdno kritikovali sve, uključujući i predsednika, koji su na izobličavanju tuđih nedostataka došli na vlast, ništa bolje u svojoj realnoj delatnosti nisu pokazali, čak su, naprotiv, dostigavši željeni cilj, pokazali nekompetentnost, ogrezli u korupciju i slično. Ovakva vrsta kritike: zlobna, doušnička i kreštava, vulgarna, zajedljiva, žučna - karakteristična je za kritizerstvo. Kritizerstvo se ne zaustavlja ni pred čim, ružeći ono najsvetije i najsvetlije: samu Otadžbinu, njen narod i svoje pretke.

Ima i takvih koji su spremni da s lakoćom zamene majčicu Rusiju za drugu, imućniju i preduzimljiviju, pragmatičniju i strožu majku. Padaju mi na pamet reči ruskog genijalnog pesnika, za sva vremena neprevaziđenog, Puškina: "Kunem vam se svojom čašću da ni za šta na svetu ne bih pristao da promenim Otadžbinu, niti da imam drugu istoriju od istorije naših predaka koju nam je poslao Gospod". Nijednom ruskom svetitelju nije mogla pasti na pamet pomisao da napusti Rusiju zbog novca ili lagodnog života u tuđini. Čak i u strašno doba mongolsko-tatarskog jarma najbolji ljudi naše Otadžbine su više voleli smrt, nego sramno bekstvo. a danas hiljade tzv. talenata, odlazi u druge zemlje, ostavljajući Otadžbinu u tako teška vremena po nju.

Današnja pomamna novinsko-tele-radio kritika i graja iz sveg glasa najčešće odražava upravo kritizerstvo, te je zato, kako se kaže, "sva jalova". I umesto željenog preporoda imamo sporo, mučno klačenje s jedne strane na drugu, ili čak gubljenje važnih pozicija.

Demokratija se obično tesno povezuje sa slobodom izražavanja narodne volje, slobodom koja daje mogućnost da se otvoreno izrazi, misli. oseća i postupa u skladu sa sopstvenim ubeđenjima. To je spoljašnja strana. Ali iza svega toga skriva se velika opasnost izmetanja slobode u kaos, ako odsustvuje jedinstveni veliki cilj, ako se ignorišu duhovne tradicije, stvarane vekovima, ako se kultiviše mnogoslovlje i praznoslovlje u opštedržavnim razmerama.

Kritika je ljubav, utelovljena u pravednu reč. Kritizerstvo je zlo koje se izdaje za dobre namere.

Onaj koje kritikuje mora jasno da zamišlja realnu perspektivu, da istinitom rečju ruši ćudljive i podmukle laži, da pogađa u živac. Spasiteljeva evanđelska izobličavanja nisu ostavila nikakve šanse na opravdanje poročnim ljudima onih vremena, iako su izazivala u njihovim srcima gnev i mržnju prema izobličitelju svake nepravde. "Ovaj svet" ne voli kritiku. On je gord, nadmen, egoističan, lažljiv i lukav. Carstvo ovoga sveta nastavlja da odbacuje Boga i da Ga raspinje, zajedno sa NJegovim učenicima.

Pa ipak, svaki vek je imao svoje proroke i apostole istine. Pojaviće se oni i u naše mračno doba, do krajnosti složeno, zamršeno i unakaženo beznaravstvenošću i porocima.

O negativnim navikama

[sadržaj](#)

"Za čovekovu propast dovoljna je samo jedna poročna navika:

ona će stalno otvarati ulaz u dušu svim gresima i svim strastima"

(sv. Ignatije Brjančaninov).

Čovek se brzo navikava kako na dobro, tako i na loše, pa čak i na ono očigledno štetno po sebe. Ponekad se na ono loše i lakše navikava. To se objašnjava time što je čovekova priroda (unakažena grehopadom) raznorodna i u jednakoj meri prijemčiva i za pozitivno i za negativno.

Od ranog detinjstva treba brižljivo čuvati decu da se u njima ne ukorene nepoželjne navike. Verovatno je svima poznato kako je teško odučiti dete od navika: da sisa prste, da šmrče, da grize nokte i dr. Ponekad su navike uslovljene i naročito prirodnom sklonošću prema opsesijama, ali u većoj meri zavise i formiraju se putem ponavljanja određenih radnji.

Sazrevajući i spoznajući sebe kao ličnost, čovek mora kritički da oceni stepen porobljenosti grehovima - neprirodnim, nekada usvojenim usled nedovoljnog razumevanja, možda čak i automatski. Tačno kažu da je "navika druga priroda". Istina, postoji i druga dobra mudrost: "Svaka navika ima n odviku". Odvikavanje je ponekad dug proces, ono može biti mučan i složen posao, ali uvek kasnije pruža osećanje zadovoljstva, jer predstavlja barem malu pobedu koja otvara nove mogućnosti za potpunije oslobođenje od ropstva porocima i strastima.

Postoje dve prekrasne svetootačke priče koje očigledno pokazuju silu ukorenjene navike. U prvoj starac moli učenika da iščupa mladicu kiparisa. što ovaj izvršava bez velikog napora. Nakon toga učeniku predlaže da iščupa iz zemlje malo zrelije drvo. Posle određenih napora učenik izlazi na kraj i sa ovim zadatkom. Najzad, starac prilazi snažnom, visokom drvetu i moli učenika da iščupa i njega. Svi njegovi pokušaji makar samo da rasklima drvo pokazali su se bezuspešnim. Tek je uz pomoć drugog učenika i s velikim naporom uspeo da iščupa drvo s korenom. Mladica znači lošu naviku koja još nije uspeła da se ukoreni u čoveku. Jače drvo predstavlja ukorenjenu i trajnu naviku koja se ipak uz napor može ukloniti samostalno. Najzad, u poslednjem slučaju, visoko drvo znači čvrsto prihvaćenu i uobičajenu grehovnu naviku koja se bez tuđe pomoći ne može ukloniti.

U drugoj priči se pripoveda o novom monahu jednog manastira. Nakon nekoliko dana ovaj mladić priznaje na ispovesti starcu da krade hranu iz trpezarije. Starac moli igumana da poveća porciju monahu, ali to ne pomaže, ovaj i dalje priznaje da krade. Tada mu starac predlaže deo svoje porcije, ali monah nastavlja potajno da potkrada tuđe. "Zašto to činiš?" - pita ga starac - "Zar ti nije dovoljno?" "Ne, dovoljno je" - odgovara ovaj. "Pa zašto onda uzimaš tuđe?" "Ne znam. Prosto navika" - odgovara monah. Takva je snaga ukorenjene navike, iako za krađom zaista nije bilo nikakve potrebe.

Umesto negativnih navika treba težiti na sve moguće načine formiranju pozitivnih osobina. Naročito je važno naviknuti se živeti pravedno, po savesti, ne lagati ni sebe, ni bližnje (čak i u malom). ne zavideti nikome, ne laskati, ne svetiti se, ne biti zlopamtljiv i sl.

Navika da se živi duhovno, blagočastivo, po evanđelskim zapovestima ne samo što očišćuje i oslobađa čoveka od postojećih nedostataka, nego ga i štiti od sticanja novih. Naročito je važno sticanje trajnih navika u molitvenoj praksi, toj "nauci nad naukama" i "umetnosti nad

umetnostima". Svaka popustljivost prema sebi vodi gašenju celokupnog duhovnog života, gubitku celokupne srži celovitosti i vere u čoveku.

Nema nijedne negativne navike koja se ne bi mogla prevladati kroz poznanje njene pogubnosti i iskrenu želju da čovek sebe ispravi. (To se odnosi i na alkohol, droge i pušenje.) Međutim, uvek, kako ističe svetootačko učenje, osim ličnih napora i samopouzdanja neophodno je još i uznošenje molitava i uzdanje u pomoć Najvišeg Tvorca neba i zemlje sa čistotom srca i vatrenom verom.

Tematske misli

1. Vaspitači i nastavnici! Ukorenjujte omladini dobre navike, odvlačite je, kao od velike nesreće, od poročnih navika (sv. Ignatije Brjančančnov).

2. Poročne navike su kao okovi na čoveku: one ga lišavaju naravstvene slobode i nasilno drže u smradnoj močvari strasti (sv. Ignatije Brjančaninov).

3. Ko sebe pobeđuje u malom, pobeđuje sebe i u velikom (ava Isaija).

4. Nema tiranstva koje bi bilo tako nepodnošljivo kao navika, i zato je ne nazivaju uzalud drugom prirodom (sv. Jovan Zlatoust).

Nemoguće je savladati veliko, ako ne pobeđiš ono neznatno (sv. Isak Cupun).

Pozorište i svetootačko učenje

[sadržaj](#)

"Pozorište je škola ovoga sveta

i kneza ovoga sveta - đavola"

(sv. Jovan Kronštatski).

Odnos prema pozorištu kod Svetih Otaca je jednodušno odričan. Možda će se mnogima pokazati čudnim samo postavljanje pitanja o, reklo bi se, već samim životom dokazanoj korisnosti pozorišta. Pozorište je prihvaćeno kao važna oblast duhovnog života savremenog društva, te se danas i ne raspravlja o potrebi teatra. Štaviše, neki povezuju nivo duhovne kulture s kompetentnošću u oblasti pozorišnog znanja i posećivanjem različitih masovnih priredbi. Međutim, uvrežene predstave nisu uvek istinite, neretko je čovečanstvo doživljavalo čitave epohe, nalazeći se u zabludi i ropstvu pogrešnim predstavama. To se svakako može reći i o pozorištu, jer čovečanstvo može imati stvarnu potrebu samo za pozorištem naravstvenim, duhovnim, za školom blagočašća. A gde će čovek danas tako nešto naći? Erotika, seks, lakrdijašenje, bestidnost, histeričnost, izveštačenost, itd, i sve to u pokušaju da se gledaocu prenese neka viša istina. Dovodeći sebe do samoekstaze na sceni, kada promukli i zanemoćali, uz aplauze obmanute gomile izlaze na scenu radi zadovoljenja svoje taštine, glumci su tako daleko, čak i u tim trijumfalnim trenucima, od prihvatanja istine, iako iskreno veruju u svoju posebnu misiju da lažju isceljuju duše i srca ljudska.

Najstarija umetnost glume u svojoj osnovi ima paganske korene. Sv. Ignatije Brjančaninov je nazivao pozorište paganskim hramom muza i Apolona, a sv. Jovan Kronštatski je pisao: "Pozorište uspavljuje hrišćanski život, uništava ga, pridajući životu Hrišćana karakter paganskog života" ("Moj život u Hristu", t. 2. s. 80).

Cilj pozorišta je odvući od svakodnevnih briga, uveseliti ili, naprotiv, rastužiti, probuditi ljudska osećanja (što samo po sebi i nije loše). Ne može se, ipak, poricati i mogući naravstveni (etički) uticaj u najboljim glumačkim ostvarenjima.

U scenskoj umetnosti postoji, istina, sopstveni prilično istančani pojam o istini i prikazivanju ove ili one ličnosti, događaja i sižea. Prilikom prividnog postizanja te "istine" (tj. kada gledalac veruje glumcima, poistovećujući njihovu igru s realnim životima), događa se nešto poput čuda: na sceni kao da oživljuju slike stvarnosti. Štaviše, dvorana postaje saučesnik i akter ili svojevrсни navijač. Upravo u takvim slučajevima, kada uspeva da obuzme gledaoca, da ga primora da poveruje u suštinu u laž (jer je čak i najistinitija glumačka igra uvek laž koja se izdaje za istinu), a takođe (s tačke gledišta glumaca) da da neku važnu pouku, izmeni odnos prema ovom ili onom događaju, pod drugačijim uglom gledanja prikaže nešto čak i dobro poznato, smatra se da je cilj postignut.

Ne možemo a da se ne složimo sa Svetim Ocima da pozorište ne samo što ne odražava realnost, nego i zaražava gledaoca strasnim doživljajima, da u koncentrisanom obliku prikazuje događaje koji se u realnom životu mogu događati tokom mnogih godina, mnogo toga iskrivljava, izopačava, izobličava, usklađuje sa uticajem mode, izdaje željeno za stvarno itd.

Zbog toga je pozorište od istinskog lečilišta duša veoma daleko. U periodima naravstvenog procvata praktično se u svim zemljama sveta glumački zanat cenio veoma nisko. Oduševljenje pozorištem nekih istaknutih ruskih književnika 19. veka (Gogolj, Puškin, Ostrovski i drugi) bilo je uslovljeno u to vreme idejom koja je obuzimala umove vodećeg dela inteligencije, idejom o mogućnosti naravstvenog prosvetljavanja prostog naroda preko pozorišta.

Ne, istinsko duhovno pozorište je sasvim drugačije, i put do njega ne prolazi kroz strasnu glumu.

Misli o pozorištu

1. Zapanjujuće bezumlje! Čovek se tim više uzbuđuje u pozorištu, što je manje osiguran od sličnih doživljaja. Kada se muči sam za sebe, to se obično naziva patnjom, a kada se muči sa drugima sažaljenjem. Ali kako čovek može da se sažaljeva nad sujetnim izmišljotinama? (*bl. Avgustin*)

2. Šta unose pozorišta u ljudska srca? Duh ovoga veka - duh lenosti, praznoslovlja, brbljivosti, smehotvorstva, lukavstva i podmuklosti, duh gordosti, oholosti, i nikome nimalo dobre naravstvenosti ne daju. Tvorci komada i glumci prenose narodu ono što oni imaju u sebi: svoj duh, ni više ni manje (*sv. Jovan Kronštatski*).

3. Posećivanje predstava rađa preljubu, neuzdržanost i svaku bestidnost (*sv. Jovan Zlatoust*).

4. Uzdržavanje od pozorišnih predstava može biti nazvano početkom celomudrenosti (*sv. Jovan Zlatoust*).

5. Reci mi: čega ima dobrog u tome da ss bude predmet predstave za mnoge? To je taština, i ništa više... (*sv. Jovan Zlatoust*).

Uticaj televizije na dušu i fizičko zdravlje

[sadržaj](#)

Televizor je postao neodvojivi deo našeg života. Čim se probudimo, počinjemo svoj dan od televizora i zaspimo posle večernjih emisija. Kod mnogih je već postalo pravilo da uzimaju hranu, da se bave domaćim poslovima, a ponekad čak i da dremaju uz televizor. Đaci uspevaju da istovremeno uče i gledaju televizor. Kada nam dođu gosti, naše opštenje se ubrzo svodi na kolektivno gledanje neke televizijske emisije.

Magijska moć televizije prevazišla je sva očekivanja, a po svom uticaju na ljudsku dušu ona je danas verovatno bez premca. Upravo se zbog toga vodi tolika borba među političarima za sfere uticaja na ekranu. Zato su i toliko skočile tarife za svaki reklamni minut.

Na televiziji jedni te isti događaji mogu se prikazati na različite načine, pri čemu se u korenu menjaju opažanja/perspektiva/ gledalaca.

Televizor je bukvalno prodro u naše kuće, pretvorio nas je u robove jednog sanduka, napunjenog elektronikom od tranzistora i shema. Koliko vremena svaki dan provodimo kraj ekrana? Prema skromnim proračunima prosečno oko 2-3 časa dnevno. Međutim, nije malo ljudi koji gledaju televiziju po 6-8 i više časova dnevno. Ali čak i pri najminimalnijoj količini gledanja televizije, godišnje gubimo najmanje mesec dana svog života, provodeći to vreme kraj, kako ga zovu, malog ekrana. Kod mnogih ljudi ta količina je veća 23 pa čak n 6 puta. Da li je opravdano ovakvo rasipništvo?

Ovde ne treba da greše dušu čak i najžešći protivnici televizije, jer postoje emisije sazajnog, naravstvenog, duhovno-estetskog karaktera koje mogu da blagotvorno deluju. Ali takvih emisija je veoma malo, one predstavljaju pre izuzetak od pravila. I ta pozitivna strana je ništavna u poređenju s negativnim dejstvom televizije na čovekovu dušu i organizam.

Televizor porobljava našu volju, čini čoveka pasivnim, duhovno lenim, ponekad ga prosto biorobotizuje. Televizija je unela u naše duše strašne i razvratne prizore u koncentrisanom obliku, scene ubistava, nasilja, seksualnih izopačenosti, divljih orgija. Mi kao da se satima nalazimo sami u društvu manijaka, ubica, prostitutki, homoseksualaca, ludaka, koje dobrovoljno puštamo u svoje stanove.

Posle večernjih gledanja televizije neretko se narušava noćni san, ljudi sanjaju košmare, a naročito stradaju deca i omladina. Tako se stvaraju neurotski poremećaji, menja se ponašanje dece, pojavljuju se razdražljivost, drskost i grubost prema okolini, sve do neadekvatne agresivnosti.

Nikakva informacija u suštini ne iščezava bez traga. Strašne slike ostaju u čovekovoj podsvesti, često ponovo izbijaju, ispunjavajući snove užasima i košmarima, na različite načine dejstvuju na psihi, sakateći naše duše. Učestali slučajevi svih mogućih izopačenosti i svakojake gnusobe, porast groznih uličnih scena, otmice aviona, svakojaka nasilja, umnogome su rezultat ne samo lošeg vaspitanja, nego i uticaja televizije.

Naročito zapanjuje izbor filmova koji su preplavili u poslednje vreme televizijske ekrane: primitivizam, vulgarnost, bestidnost, loš kvalitet režije, pornografija itd. - kao da je neko postavio sebi cilj da razvrati Rusiju preko televizijskih ekrana. Veliki deo stanovništva sigurno to shvata, ali ništa ne može da učini. Osim toga, u samom čoveku kao da se dve sile bore. Jedna od njih teži svemu što je zabranjeno, teži snažnim doživljajima, čak i nepristojnostima, tobože iz radoznalosti.

Televizija bukvalno hipnotizira gledaoca (ne samo preko seansi zdravlja Kašpirovskog), programira, kodira našu psihi po isplaniranom scenariju, slabi naše pamćenje, iscrpljuje nervni sistem, dovodi do bolesnih sklonosti (narkotelemanije), odvodi čoveka u svet iluzija i laži, politizira, uvlači u sve moguće nepotrebne scene, razvrća našu decu (i nas same). Opasno je i zračenje od televizora, jer vibracija televizijskih talasa nije svojstvena našoj prirodi i pogubno deluje na čovekov organizam, sve do razvoja onkoloških oboljenja.

Televizija pogoršava sluh i vid, doprinosi sužavanju i začepljenju sitnih moždanih sudova (kapilara) usled venoznog zastoja krvi u velikom mozgu zbog naprezanja senzornih struktura prilikom gledanja televizije. Televizor guši čovekovu duhovnost, oduzima deci detinjstvo, dovodi do nepokretnog načina života, odvaja od fizičkog rada. Najstrože domaće doziranje televizijskih emisija najneophodniji je uslov našeg današnjeg preživljavanja.

U celini pak treba se rukovoditi načelom: što se manje uključuje televizor, to bolje. Ma koliko bio zanimljiv televizijski program, posle njegovog gledanja na duši ostaje nekakav talog u vidu opijenosti, opšte slabosti, oseća se neka vrtoglavica, a glava ponekad kao da je pokrivena nekakvom koprenom.

U naše vreme čovečanstvo gubi izuzetno dragocenu komponentu svog života - tišinu. Tišina je svešten dar. Prema Bibliji, čak se i Bog ne otkriva u buci, već u tišini. Skoro sva velika otkrića i dela istinske umetnosti stvarana su u tišini ili su bila nadahnuta njom. Tišina leči, smiruje, duhovno obogaćuje.

Svest o neophodnosti unošenja tišine u naš život i borbe sa telenarkomanijom, pomeranja akcenata s politizacije na naravnost i istinsku duhovnost - to su realni aspekti našeg mogućeg ozdravljenja: i duševnog, i fizičkog.

O religioznoj modi

[sadržaj](#)

Uticaju mode nisu tuđe nikakve teme. Moda u Rusiji nije zaobišla ni Pravoslavlje. Posle dugogodišnjih zabrana zagalamili su raznorazni glasovi s citatima iz Biblije u Svetih Otaca. U modu je ušla hrišćanska atributika. Pojavili su se kalendari s raspećem, prospekti, lančići, dekorativni krstići. O Hristu Spasitelju urlaju u pravo pomami, o Njegovim vrednostima i "greškama" raspravljaju demagozi.

Političari se javno prikazuju u crkvama sa zapaljenim svećama u rukama. Sveštenoslužitelji osvećuju prodavnice, banke i brokerske berze. Skupocenu ikonu Majke Božije uz najviši Blagoslov raketom lansiraju iz Rusije u Ameriku.

Međutim, moda pomodarima, a svetinje svetima. Spoljašnje hrišćanstvo još uvek nije istinski put k spasenju. Prava vera ne kriči o sebi, ne histeriše, manje poučava rečima, a više delima, životom samim, nrikriva se svoje pravednosti i trudi se da čini dobro skriveno, ako je to moguće, ali nipošto pred ljudima da je vide.

Ispravno piše o spoljašnjem oduševljavanju religioznošću Aleksandar Vasinski u članku "Dani i noći ženskog manastira", "Izvestija", broj 109, od 11.07.1993.g.

"Da, to je istina, priče na religiozne teme postale su na ekranu i u štampi čak pomodne. No, upravo u tome i jeste stvar što ta duhovna oblast ne trpi da bude svima pred očima, ona se onda pretvara samo u spoljašnju obrednu stranu, zato što je sva veličina vere u tajnom srdačnom ispovedanju, u intimnom i usamljenom osećanju. Vera ne može biti pomodna tema, takav pristup

je uvek neumesan, zato što vera nije od ovoga sveta. Prikazivati je spolja neumesno je, iako možda u svetu nema ničeg umesnijeg za svaku ljudsku dušu koja svaki put kada se moli uspostavlja vezu s Tvorcem" (kada se moli iskreno, od čistog srca - V. N.).

Najintimnije pitanje žive ljudske duše ne može biti banalizovano i iskrivljeno (iako upravo tome teže u poslednje vreme naponi neprijatelja ljudskog, teže brkanju svih pojmova, banalizovanju, karikiranju svega sveštenog sve do potpune zbrke i haosa u ljudskim glavama). Zvučanje vere mora biti čisto i pravedno, kao i sama vera Hristova, koja vodi spasenju samo one iskrene, nelicemerne i verne u malom.

Mutacija duše

[sadržaj](#)

U reci Moskvi se sve češće lovi riba s različitim anomalijama, što je uslovljeno toksičkom zagađenošću vode. Nešto slično događa se i sa čovekom koji doživljava na sebi strašne spoljašnje uticaje koji su po svojoj snazi pogubni po organizam.

Sve više se udaljavajući od načina života, usklađenog sa prirodom, ljudi se u suštini naglo kreću prema činu samouništenja kosmičkih razmera. Ovi procesi se svake godine sve više ubrzavaju, postajući sve više očigledni i vidljivi, čak i opipljivi.

Ekološki problemi nisu jedini opasni problemi. Osim čisto fizičkih štetnih uticaja tipa zračenja, buke, zagađenosti otrovnim gasovima i zagađenja spoljne sredine, postoje još i socijalno-psihološki činioci koji nisu manje značajni za čoveka. To su: nestabilna politička situacija (kako u svetu, tako i u zemlji), ratovi, kriminogena situacija, nezaposlenost, hiperinflacija, svi mogući stresovi i, najzad, duhovno raspadanje socijuma, naravstvena degradacija, gubljenje svetlih i uzvišenih ljudskih ideala, savesnosti, vere i ljubavi.

Opšti tok ljudskog razvoja nije uređen nikakvim jedinstvenim zajedničkim ciljem. On se ostvaruje stihijski, umnogome agresivno, ponekad hirovito i, čak bezumno, bez obuzdavanja i odgovarajuće kontrole. Svetu više nisu potrebne veliki duhovnici i njihove reči spasenja. Ulogu lidera preuzeli su vešti, spretni špekulanti koji ne izražavaju interese nacije, već određenih klanova i grupa.

Sekularizovane nauke (lišene religioznog smisla), zanati, umetnost i politika u svom razvoju stvaraju neviđeni haos nesređenih ideja i ostvarenja koja ne vode čovečanstvo nikuda. Svet je izgubio harmoniju svog razvoja, naglo je ubrzao svoj ritam koji ni sam više ne može da sledi. Carstvo Kesara ni samo ne zna šta hoće. NJegova filosofija sve više postaje ona koja se može odrediti kao odsustvo svake filosofije.

Masovna samoubistva, prostitucija, alkoholizam, narkomanija, seksualne izopačenosti, mistično vrzino kolo, pseudomuzičko bezumlje i ogromno mnoštvo bolesti kako fizičkih, tako i duševnih - sve više pobedonosno napreduju po celom svetu. (SIDA je samo predvečerje budućeg pomora, Černobilj je samo preteča sveopšteg radijacionog zagađenja, ali postoje i strašnije varijante, sve do svetske katastrofe.).

Saopštenja o najnovijim dostignućima nauke, tehnike ili medicine, saopštenja koja hipnotizuju sluh, zapravo ne odražavaju bilo kakve stvarne uspehe na planu ozdravljenja duha ili izlaska iz slepe ulice, već naprotiv, odvlače od traganja za putokazom, a i bolesti nije manje, kako fizičkih, tako i društvenih.

Najstrašniji plod današnjeg vremena je masovna nepovratna mutacija ljudskih duša. Ako je u stara vremena bilo mnoštvo strašnih poroka, ratova n besmislenih surovosti, oni su, pre svega, bili uslovljeni neprosvećenošću, a ne mutiranošću izopačenih duša. Kao i u naše vreme, i tada je bilo mnogo neljudi, poluljudi i podljudi. Ali čovečanstvo je patilo više od duševnog slepila, i potencijalno je ipak posedovalo šansu da progleda, očisti se, ispuni se zdravim razumom. na čak i da se isceli.

Danas je sve to daleko složenije. Mutacioni virus unosi u duše pokatkad nepovratne promene. Anomalije poprimaju postojan karakter i ne mogu se lečiti.

Disharmonija sadašnjeg života s moćnom bujicom pogubnih informacija uz gubitak svete tišine i uslova neophodnih za vaspostavljanje duševnoduhovnih snaga koje neprestano presušuju, omogućavaju stvaranje u suštini novog tipa čovekolikog bića koje je izgubilo svoj bogopodobni obraz, a možda već i šansu za spasenje.

Ruski filosof Ivan Iljin nije slučajno prorekao: "Nesavesno pokolenje, ako ono ikada dođe, pogubiće čovekov život i njegovu kulturu na zemlji". Takvo pokolenje postepeno dolazi, a možda je već i došlo.

Prirodno čovekovo stanje postaju: laž, podlost, seksualna raspuštenost, skvrnoslovlje, lukavstvo, podmitljivost, licemerje, taština, neizmerna gordost (sve do samoobogotvorenja).

Sloj najboljih ljudi nema pristup vlasti i to postaje sve očiglednije. LJudi koji nisu pokvareni, koji nisu izgubili savest, danas su razjedinjeni, potisnuti su i neshvaćeni. Zbivaju se drevna svetootačka proročanstva o tome da će nastati vremena, kada će se neporočnost smatrati porokom, kada će je svi osuđivati i prezirati (uporedite: "Nastaće jednom vreme i ljudi će postati ludi. Ugledavši čoveka koga nije zahvatilo ludilo, ustaće protiv njega, govoreći: Ti si lud, zato što nisi sličan nama" - sv. Antonije Veliki).

Osim procvata različitih vrsta poroka, pijanstva, kriminala, licemerja, korupcije, karakteristično obeležje vremena postala je izdaja vere.

Jedina vrednost koja nam je preostala - Pravoslavlje - izložena je moćnim udarcima, pre svega unutrašnjeg karaktera. Prave se pokušaji da se destabilizuje, iskrivi, obeščasti sva čistota i istinitost božanske vere. Malo stado istinski pravoslavnih prinuđeno je sve više da se povlači u duhovno-psihološke katakombe koje se nalaze van granica vidljivog, čak i spolja verujućeg sveta.

Tragedija današnjeg perioda u Rusiji nije u tome što je izvršen povratak u pravcu kapitalizma. Grubo govoreći, "sve je to isti vrag". I Carstvo Božije na zemlji se ne može izgraditi, jer to je savršena utopija. Osnovna tragedija našeg vremena je građenje i stvaranje nečeg novog, potpuno

na bezbožnoj, neduhovnoj, merkantilnoj osnovi s nerazumnim rušenjem mnogo toga korisnog, bez jasnog i perspektivnog programa. Idiotske parole tipa: "Najpre ekonomija, a onda moral", nikada nas neće dovesti do željenog izobilja. Sav sadašnji spoljašnji život mora se graditi u skladu sa unutrašnjim. Spolja dobar, lagodan i lep život nespojiv je sa unutrašnjim smradom i atrofijom duša.

Duhovno cepivo kroz božansko Pravoslavlje, zdrava pobožnost, potrebni su nam kao vazduh.

Ponovno stvaranje hrišćanskih nauka, hrišćanske umetnosti, hrišćanskih zanata - to je put k preporodu (uzlaženju) i izlasku iz krize.

Objedinjavanje najboljih naravstvenih snaga zemlje, snaga koje ispovedaju ideju obnove Svete Rusije, objedinjavanje u pravoslavne saveze i bratstva nastavnika, lekara, umetnika, pravnika i naučnika - nasušni je zadatak današnjice. Nastalo je vreme stvaranja poljoprivrednih pravoslavnih udruženja, a možda već i naselja za zajedničko življenje, jer naglo raspadanje okolnog sveta uskoro može stvoriti fizički nepodnošljive uslove po sam opstanak ljudi koji nisu izgubili dušu i veru. Ova pretnja je sasvim realna.

Trebalo bi da se čuje određeniji i duhovno rukovodeći glas pravoslavne Crkve, tog stuba i tvrđave istine. Zaostajanje za nasušnim problemima društva, gubitak autoriteta i sveopšteg uticaja u društvu nipošto se ne sme dopustiti. Pravoslavna Crkva je naš spasonosni krug, gorak, ali isceljujući lek, jedina naša vrednost koja nam je preostala.

Više od hiljadu godina su duhovni koreni i tradicija Rusije neraskidivo bili povezani s Pravoslavljem, s njegovim svetoatačkim učenjem koje je uvek igralo važnu ulogu u stvaranju duhovne kulture i naravstvenosti mladih naraštaja.

Nažalost, ove tradicije su u periodu koji se uslovno određuje kao sedamdesetogodišnji, bile potpuno izgubljene. Svetoatački spisi i do sada nisu zauzimali svoje dostojno mesto na policama masovnih i ličnih biblioteka. Oni su malo poznati u širim krugovima, na njih se retko pozivaju. Proučavanje ove literature ne vrši se u opšteobrazovnim školama. Malo Rusa poznaje i svoje najbolje mislioce novijih vremena, takve kao što su Ivan Iljin, Pavle Florenski, ili, recimo, ep. Jovan Šahovskoj, arhiepiskop Serafim Soboljev.

Najzad, sasvim je mali broj savremenih književnika, filozofa, naučnika i lekara koji pokušavaju da se drže najboljih domaćih i svetoatačkih tradicija. A svaka vrsta stvaralaštva, osvećujući se duhovnim cepivom, stiće savršeno drugačiji sadržaj.

Jedno od potresnih otkrića degradirane svesti čoveka 20. veka postala je ideja beznaravstvenog bivstvovanja i neutoljiva žeđ za bogaćenjem koje se prikrivaju svakojakim pseudo-filosofskim i političkim parolama. Ispostavilo se da je živeti beznaravstveno ne samo moguće, nego i daleko lakše (spolja), nego naravstveno. Danas nepošteni ljudi žive bolje od čestitih, koristoljubivi imaju više dobara i uslova za život od nekoristoljubivih.

Špekulanti, prevejanci, lopuže, podlaci cvetaju. Ali u tome i jeste najveći paradoks što je ovakav nepošteni procvat zasnovan na sveopštoj kratkovidosti i neukosti. Jasno je da bi u moralnom

društvu ta raskoš i milioni, zarađeni na laži i prevarama, brzo bili poreknuti, ili bi ih svi prezirali. I politički brbljivci i zavodnici bili bi lišeni podrške. brzo bi sišli sa scene, kada bi prosveta i naravstvenost postali sveopšta vrednost ruskog naroda.

Ali laž nastavlja da vlada umovima i ljudi traže, ali ne nalaze izlaz iz nastalog stanja. Budući tok istorijskih događaja ostaje nam nepoznat. Međutim, pretpostavke za naravstveni preporod ipak postoje, jer se u narodu stvara naravstvena opozicija, služi se u hramovima božanstvena Liturgija, propao je pokušaj brzog omamljivanja Rusije.

Naročitu aktuelnost ponovo stiče put individualnog spasenja na koji su ukazali sveti starci još pre mnogo stoleća. "Stekni smiren duh i hiljade oko tebe će se spasti" - govorio je prep. Serafim Sarovski. Hrišćanin se na naravstvenom planu neosporno mora razlikovati od svih nehrišćana, mora imati donekle različit način života, ali ne spoljašnji, već skriveni život. tajanstven za njegovu okolinu, naročito po pitanjima milosrđa i dobra.

Ovim jednostavnim rečima hteo bih da završim ovo opširno razmatranje, izazvano realnostima današnjeg dana - dana tuge i uznemiravajućih predosećanja budućih novih potresa i kataklizmi.

Svako od nas ponekad oseća u sebi pulsiranje posebnog zakona koji premašuje našu egocentričnost, htenja i mogućnosti. Ostajući pri svome i ne uzimajući u obzir ovu večitu snagu, čovek se uklanja od istine i počinje da mučno luta po svim mogućim lavirintima iluzorno-prividnog sveta želja i strasti.

Prema jednodušnom mišljenju najvećih domaćih mislilaca najnovijeg doba, objedinjavanje oko Pravoslavlja svih mislećih ljudi koji pate zbog Otadžbine - jedini je uslov duhovnog preporoda Rusije. Samo će pravoslavni duh oživeti i podići umiruću i truleću privredu, ružnu i histeričnu kulturu, nauke i zanate. Samo je u Pravoslavlju naša budućnost i neiscrpni izvor i snaga nadahnuća.

Zaključak

[sadržaj](#)

Trudio sam se koliko je moguće samo da sistematizujem i da izdvojim iz svetootačkog i otačkog nasleđa neke najvažnije aspekte koji se tiču duhovnog lečenja, samopoznanja i naravstvenog vaspitanja ličnosti.

Van okvira ovog izlaganja ostalo je praktično iskustvo rada lekara-psihoterapeuta u svetlosti svetootačkog nasleđa. Neka poglavlja nisu uključena u ovaj rad zbog nedovoljne obrade postojećeg materijala; to je naročito poglavlje koje se tiče međusobne veze državnog uređenja sa duševnim zdravljem stanovništva, odeljak koji se odnosi na svetootačke pouke, poglavlje u kojem je činjen pokušaj da se uporedi predstava o neurozama s tačke gledišta savremene medicine i svetootačkog učenja, i neke druge.

Duboko sam ubeđen u visoku psihoterapeutičnost (ako se tako mogu izraziti) naravstveno-religioznog pravca i korisnosti njegovog korišćenja kako u medicini, tako i u sistemu

obrazovanja, o čemu svedoči lično iskustvo (rad sa đacima, studentima i službenicima različitih profesija).

Psihoterapeuti, psiholozi, pedagozi i svi koji se interesuju za dati pravac mogu naći mnogo toga korisnog i poučnog za sebe čak i u toliko po obimu sažetom konceptu o "terapiji duše". Osim toga, rad u datom pravcu zahteva ogroman napor i koncentraciju naravstvenih snaga i ne sme se pojednostavljivati i svoditi na nivo shema i mehaničkih metoda.

"Kvarenje duša i praznina,

Što glođe um i srce tišti.

Ko će ih izlečiti, ko zaštititi?

Ti, rizo čista Hristova!"

(F. I. Tjučev).

Ne uzdajte se u sebe

[sadržaj](#)

Uverenost u svoju ispravnost je varljiva. Dolazi vreme i čovek se ubeđuje da nije bio u pravu, iako je ranije bio ubeđen u svoju ispravnost, da čak nikakve suprotne argumente nije hteo da uzme u obzir.

Ne uzdajte se u sebe! Mi smo veoma subjektivni i nepostojani. Evolucija naših gledišta i sudova tokom čitavog života neprestano se vrši u nama, često, reklo bi se, skriveno, u dubinama. izbijajući pokatkad napolje u vidu vodoskoka strasti i bolesnih sklonosti i težnji.

Još juče smo nekoga voleli i nismo mogli svoj život da zamislimo bez ljubljene (ljubljenog). Gde je danas to osećanje? Da li je ono živo? Ne, umrlo je. Mi smo ga sahranili u sebi i danas se čudimo stanju u kojem smo nekad bili: "Zbog čega je onda bilo toliko patnji, bola, muka i nepodnošljivih doživljaja? Kuda je sve to otišlo?"

Ne uzdajte se slepo u sebe! Preispitujte sebe uz pomoć ljudi iskusnih i duhovnih (neka vam Bog da da imate takve!), analizirajte, ne žurite, ništa ozbiljno ne preduzimajte na vrhuncu emocija i u nemirnom stanju duše. Najpre se smirite. Pročitajte nekoliko puta u sebi (ili naglas) molitvu, pomislite na kratkoću našeg života, na neminovni odlazak iz njega. Uporedite svoj mali problem sa globalnošću teme spasenja, pripreme svoje duše za smrt.

Zašto su tako promenljivi naši pogledi i osećanja? Zato što prijanjamo ne za večno, već za tvarno, prolazno i raspadljivo. Težeći dušom i srcem Hristu (večnoj Ljubavi i Istini), samo onda stičemo postojanost i jasniju spoznaju života, tek tada se otvara u nama postepeno duhovno viđenje.

Sve teče, sve se menja. I naši pogledi, i osećanja, i interesi. Svi naši idoli su sami po sebi privremeni i privremeno nas zavode. Osnovni pak smisao života je u večnosti. To osećanje večnosti je utemeljeno u nama, živi u nama, oseća se u dubini duše i sve više spoznaje njegov smisao čovek koji vodi duhovni način života.

Ne uzdajte se u sebe, već se uzdajte u vašeg duhovnog učitelja (istinskog, a ne samo onog koji se tako naziva). Sve poredite s Evanđeljem, svetootačkim učenjem, životom pravednika i blagočastivih ljudi (i u naše žalosne dane takvi nisu nestali, već su postali skriveni, prikriveni za neosvećene duše, kao legendarni grad Kitež, otišli su u duhovne pustinje i katakombe) koji treba da postanu vaš kompas, i tek nakon toga pravite konačni zaključak, donosite odluku, činite važno delo.

O međusobnom uticaju duša

Prilikom susreta, razgovora, pa čak i bez reči, naše duše međusobno dejstvuju na prefinjenom duševno-duhovnom nivou. Opažaji tih kontakata predstavljaju neiscrpnu paletu kombinacija i nijansi. Međusobni uticaj duša određuje se iz očišćenosti: čistija, duhovnija duša pozitivno utiče na zagađenu, a istovremeno se i sama opterećuje (kao što u spojenim sudovima dolazi do uzajamnog prožimanja čestica).

Duša podvižnika sa zapaljenom svećom blagodatne božanske ljubavi kao da prosvetljuje tamu duše koja pati, ponovo stvara u njoj prvozdanu svetlost (bar na kratko vreme), omogućava da u nekim trenucima progleda kroz koprenu nerazumevanja i prljavštine, da oseti šta je istinsko dobro, a šta zlo. Zbog toga su tako neponovljivo duboki po svom dejstvu susreti s podvižnicima svetosti i tako je veliki značaj tih kontakata.

Postoji takođe shvatanje prema kojem ljudski gresi mogu svojom težinom pritiskati ne samo onoga koji ih je počinio, nego se mogu i prebacivati na druga lica. U svetootačkom učenju postoji pojam "pnevmatizacije", tj. duhoprovodljivosti, čovekove sposobnosti da prima Svetoga Duha u vidu netvarne energije blagodati. Podvižnici svetosti ne samo da su u stanju da primaju, nego i da žive samo velikim Duhom vaseljenske LJubavi i Istine. Međutim, iza toga stoji, ili tačnije, tome prethodi (sticanju Svetoga Duha) sav ljudski život sa odricanjem od sebe, asketskim molitvenim podvizima.

Glasovi mrtvih

[sadržaj](#)

Slušajući radno snimke čuvenih pevača koji su odavno otišli iz života, čovek s tugom pomisli da onaj čijim se pevanjem tako oduševljavaju i danas, više ne postoji kao ličnost, kao realni živi izvor; da lepota zvuka nije ništa više do hologram, veštački otisak, oblaci vibracija zabeleženi i materijalizovani na studijskoj traci.

Kako je to strašno! Nema čoveka, a glas mu je živ. Umro je čovek, a na ekranu ga video snimak prikazuje kao da je ponovo živ.

Šta je to? Obmana ili istina?

Obmana, zato što u stvarnosti taj čovek ne samo što ne peva, nego više nije živ. Istina, zato što je glas upravo njegov, nepatvoreni, pravi, čist, neizobličen. I lik tog čoveka je istinski.

Ako je moguće tako očigledno doživeti i ponovno oživeti prošlost, onda postoje dublje međusobne veze i međusobni uticaji živih i mrtvih, kao što postoji i tajna večnosti, tajna vaskrsenja, tajna vaploćenja Logosa.

Ceo čovek ne umire, njegova duhovna suština se uzdiže u drugu ravan, drugi život, drugi svet.

Sve je to za sada nedokučivo razumu, ali uskoro će postati java.

Uskoro, veoma uskoro. Daleko pre nego što mi to mislimo!

Duh i oblik

[sadržaj](#)

Sve oživljava Duh (uporedite - "bljutava so nije ni za šta"). Naše telo, lišeno duha (života) je žalosna n mrtva ljuštura. Pa i svaka čovekova delatnost sadrži u sebi nekakav duh, razlika se sastoji samo u svojstvu toga duha, jer "ne verujte svakom duhu".

Duh "zgrtanja", "slastoljublja", "agresije" može biti prisutan čak u spolja potpuno miroljubivim, humanim, pa čak i dobrotvornim akcijama.

Borba za postojanu čistotu duha i jeste ona "nevidljiva borba" (ili barem njen odraz o kojem smo govorili u odgovarajućem poglavlju.

Prepreke u postizanju te čistote jesu strasti, lenost, egoizam, koji se sadrže u čovekovoj prirodi, kao i druga i demonska dejstva.

Energija spokoja

[sadržaj](#)

Sve se češće pod energičnim ljudima podrazumevaju živahni, pokretni, aktivni ljudi koji "izgaraju" od strasti i iluzija. Ovaj tako pokretni i živahni deo čovečanstva neosporno je gotovo svugde na prvim mestima progressa. On je i među onima koji diktiraju modu, i u taboru novih političkih struja, pa čak i u savremenim religijskim pravcima.

Pa ipak nije taj deo, uopšte nije on, istinski usmeravajuća snaga prema kojoj se stavlja u pokret čovečanstvo. Postoji i druga snaga - uticajnija i moćnija. To je energija duha podvižnika duboko

uspokojenog uma i uravnoteženih osećanja i čula. NJima i pripada budućnost, zato što im je dato da izraze dejstvo još moćnijih spoljašnjih snaga višeg reda. Samo energija, istančana spokojstvom duhovnog izgrađivanja i čistote, može izvesti ljude prema svetlosti istine i spasenja. Pokatkad kaos strasti odnosi pobedu nad razumom uravnoteženosti, a trezvena ocena događaja se zamenjuje haotičnim pretpostavkama. Ponekad se čini da ceo svet silazi s uma, dospevajući u kaos besmislenih radnji i zločina. Ali pre ili kasnije sve se vraća na svoje mesto i razum ponovo počinje da rukovodi osećanjima, kretanje stiče sredi karakter. Stvara se ono dobro i istinski važno, privremeno se povlači zlo i neznanje.

Mi težimo da lečimo bolesti, ali ne lečimo njihove uzroke koji ih stvaraju, otuda neprestano umnožavanje bolesti.

* * *

Da bismo dostigli duhovni razvoj treba se mnogo toga odreći (u najvećoj meri čak i od samog sebe i svih zadovoljstava! Što je veće odricanje i samopožrtvovanje, to je savršeniji čovek).

* * *

Snovi su pokazatelji čovekovog duhovnog zdravlja. Čisti i laki snovi - zdrava duša. Zbrka i košmari - duševna pometenost, sujetni život, strah od smrti u duši, itd.

* * *

Duhovni čovek spoznaje nevidljivo, duhovno bogatstvo, a neduhovni samo vidljive predmete.

Neophodno je naučiti odvajati um od čulnih stvari, od svih svetovnih briga i utisaka, razmišljanjima o Bogu, večnosti i smrti.

* * *

Zloupotreba u svemu stvara pad - sama po sebi je neophodna hrana. ali preterivanje u ishrani dovodi do bolesti; koristan je rad, ali preko mere vodi iscrpljenosti, dok čak i vino u malim dozama može biti na korist.

* * *

Sloboda: potpuna sloboda na zemlji ne postoji, pa ipak postoje tri osnovna puta prema unutarnjem oslobođenju: prvi - osloboditi se privrženosti stvarima, drugi - osloboditi se strasti i neznanja, treći - osloboditi se svakoga zla.

Samoispitivanje savesti

[sadržaj](#)

1. U odnosu prema Bogu:

- a) LJubim li Boga svim srcem i svom dušom?
- b) Da li uvek pamtim NJegovo Sveznanje i Sveprisutnost?
- v) Živim li, ispunjavajući NJegove zapovesti?r) Ne ropćem li na Boga?
- d) Zahvaljujem li Bogu za sve što mi šalje?

2. U odnosu prema bližnjima:

- a) LJubim li svoje bližnje (kao samoga sebe!)?
- b) Ne gledam li na ljude kao na sredstvo postizanja svojih sebičnih ciljeva?
- v) Ne ugnjetavam li koga? Ne vređam li? Ne varam li? A možda zavidim kome, osuđujem, prezirem, i slično?
- g) Ne kradem li? (ne živim li na tuđ račun, ne bavim li selakom zaradom?)

3. U odnosu prema samome sebi:

- a) Čuvam li čistotu svoje duše i tela?
- b) Ne obmanjujem li sebe?
- v) U kakvom se stanju nalazim u odnosu na spasenje?
- g) Šta više volim, da dajem ili da uzimam?
- d) Ispitujem li svoje propuste, promašaje i greške?
- đ) Ne smatram li sebe boljim, vrednijim i pametnijim od drugih?
- e) Optužujem li sebe u slučajevima neuspeha i pogrešaka ili se bavim samoopravdavanjem, tražeći krivce među drugima?

4. U odnosu prema stvarima:

- a) Da li se brižljivo odnosim prema stvarima?
 - b) Da li ih lomim i kvarim bez potrebe?
 - v) Da li dobro održavam svoje lične stvari i nepokretnosti?
 - g) Ne izbacujem li pre vremena ono što se još može koristiti, da li pravilno upotrebljavam stvari?
- (Zajedno s tim: da li se moja duša vezala za stvari? Nisam li od njih napravio idola? Da li patim od obožavanja stvari?)

* * * * *

U većini svojih naučnih dokaza savremene psihološke i psihoterapeutske škole propuštaju i nedovoljno shvataju prefinjene i najprefinjenije (duhovne) ravni. Vrhunac njihovog razumevanja

u sličnim pitanjima jesu takvi pojmovi kao što su "intuicija" ili "nesvesno". Ali ljudi opšte (i međusobno vrše uticaje jedni na druge) ne samo na vidljivoj (fizičkoj) ravni i ne samo u razumnim i vanrazumnim orbitama, nego i u sferi najprefinjenijih (kvantnih, leptonskih) međusobnih uticaja.

U tome i jeste osnovna greška Frojda, Junga i drugih talentovanih istraživača, što se sva njihova istraživanja nisu uzdizala do duhovne ravni (koju su oni poricali), zaglibljavajući se u slojevima fizioloških i spekulativnih eksperimenata, izdvojenih putem, makar i genijalnog, posmatranja niza zakonitosti koje se stvarno zbivaju.

Međutim, uvek, ili skoro uvek, u čisti eksperiment su se uplitali ljudsko mudrovanje, gordost i bujna mašta.

Duh je uvek ostajao, a i dalje ostaje van domašaja istinskog razumevanja nehrišćanskih istraživača koji se bave naukom o čoveku.